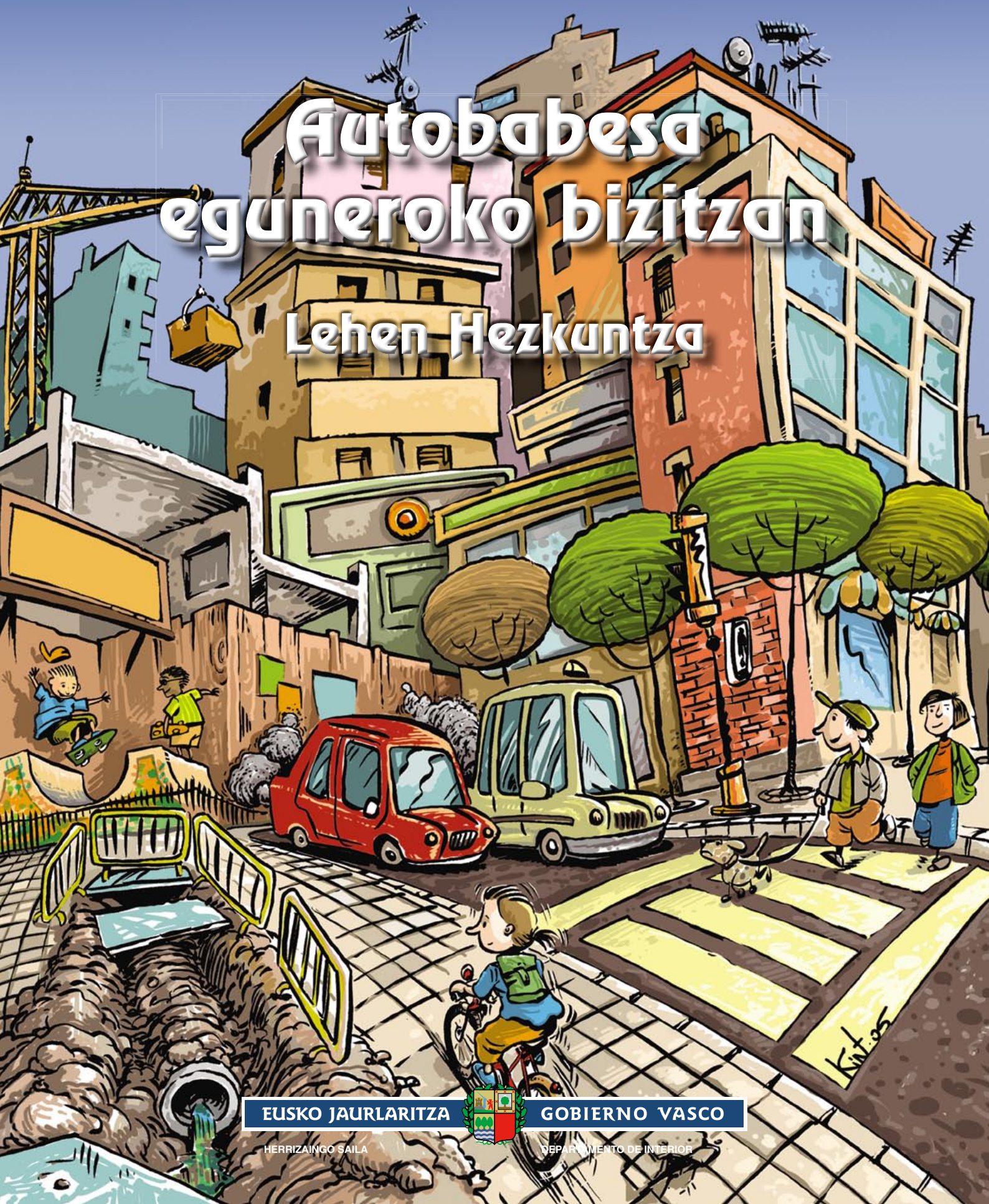

Unitate didaktikoak / Unidades didácticas

Autobabesa eguneroko bizitzan

Lehen Hezkuntza

EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

HERRIZAINGO SAILA

DEPARTAMENTO DE INTERIOR

Autobabesa eguneroko bizitzan

Lehen Hezkuntza

EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

HERRIZAINGO SAILA

DEPARTAMENTO DE INTERIOR

Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia
Servicio Central de Publicaciones del Gobierno Vasco

Vitoria-Gasteiz, 2011

Lan honen bibliografia-erregistroa Eusko Jaurlaritzako Liburutegi
Nagusiaren Katalogoan aurki daiteke:
<http://www.euskadi.net/ejgvbiblioteka>

Argitaraldia:	1.a, 2011ko uztaila
Ale-kopurua:	15.000
©	Euskal Autonomia Erkidegoko Administrazioa Herrizaingo Saila
Internet	www.euskadi.net
Argiraratzailea:	Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia Servicio Central de Publicaciones del Gobierno Vasco Donostia-San Sebastián, 1 - 01010 Vitoria-Gasteiz
Egilea:	ORTZADAR S. L.
Itzulpena:	Veronica Eguiluz
Azala eta marrazkia:	Gerardo Basabe info@basabeanimation.com
Fotokonposaketa:	Composiciones RALI, S. A. Costa, 12-14, 7.ª - 48010 Bilbao
ISBN:	978-84-457-3173-4
L.G.:	BI 2188/2011

Aurkezpena.....	7
1. Sarrera.....	11
2. Informazio orokorra	17
3. Unitate didaktikoa: «Ba al duzu arriskuen berri?».	
Lehen Hezkuntzako lehen zikloa.....	57
4. Unitate didaktikoa: «Arriskuei aurea hartzea».	
Lehen Hezkuntzako bigarren zikloa.....	109
5. Unitate didaktikoa: «Arriskuen aurrean nola jokatu».	
Lehen Hezkuntzako hirugarren zikloa.....	179
6. Baliabide bibliografikoak	239

AURKEZPENA

Esku artean duzun Autobabeserako Unitate Didaktikoa Larrialdiei Aurre Egiteko eta Meteorologiako Zuzendaritzaren ekimenez sortu da (Eusko Jaurlaritzako Herrizaingo Sailaren mendeko erakundea). *Arrisku Naturalei* eta *Arrisku Teknologikoei* buruzko unitate didaktikoen jarraipena da unitate hau, eta *Autobabesa Mendian* eta *Autobabesa Ur-ingurunean* izeneko unitate didaktikoen ildoari jarraitzen dio.

Larrialdi-egoerak edonon eta edonoiz gerta daitezke; leku bat ere ez da libratzen hondamendiak gertatzeko aukeratik. Eremu geografiko batzuek beste batzuek baino arrisku gutxiago dute naturako hondamendiak jasateko, baina zibilizazioak berak eragindakoak jasateko arriskua daukate. Beraz, ezin da mugatu gertakari horien eremua, eta inor eta ezer ez da haietatik libratzen. Askotan, biztanleria ez da konturatzen gertaera horiek izan ditzaketen arriskuaz, bai gutxitan gertatzen direlako, bai informazio faltagatik, eta ez da ohartzen hori dela larrialdi-egoeretako faktore arriskutsuena: ezustean harrapatzea.

Arrisku handiez gain, ez da ahaztu behar arrisku-egoera bat gure etxean lasai-lasai gaudenean, irtenaldi arrunt batean edo hondartzan egun-pasa gaudela gerta daitekeela.

80ko hamarkadatik aurrera, Euskal Autonomia Erkidegoko udal guztiek dute beren Larrialdi Plana. Politikaren arloan, plan horien ordezkari nagusia alkatea da udaletan, eta lehendakaria udalaz gaineko esparruan. Esparru teknikoan, arduradunak Eusko Jaurlaritzako sailtako ordezkariak eta udaletako esku hartzeko zerbitzuetako teknikariak dira.

Larrialdiei Aurre Egiteko eta Meteorologiako Zuzendaritza arduratzen da Euskal Autonomia Erkidegoan sor daitezkeen era guztietako larrialdiei erantzun integrala emateaz. Erakunde horretako lantaldeak prestakuntza handia du bere zereginak betetzeko, eta teknologia aurreratuenak erabiltzen ditu lanerako. Larrialdiei aurre egiteko sistema koordinatu eta integral hori elkarren artean erlazionatutako 4 zerbitzu osagarriaz egituratuta dago:

- Plangintza Zerbitzua.
- Esku Hartzeko Zerbitzua.
- Koordinazio Zerbitzua (SOS DEIAK).
- Prestakuntza eta Zabalkuntza Zerbitzua.

Oro har, zerbitzu horiek larrialdiekin zerikusia duten egoera guztiei erantzuten diete: arriskuak aurreikustea, plangintza, taktikak, bitartekoak eta baliabideak, jarraibideak jakinaraztea, herritarrak eta kolektibo zehatzak prestatzea, deiak jasotzea, baliabideak koordinatzea eta gorabeherak «in situ» konpontzea.

Modu zehatzagoan, Prestakuntza eta Zabalkuntza Zerbitzuak, Unitate Didaktiko hauek argitaratzeaz gain, helburu hauek ditu:

- Herriarrei erakustea prebentzioa beharrezkoa dela, bizi-kalitatea hobetzeko bidea baita.
- Prebentziozko eta esku hartzeko ohiturak hartzea, istripuak nola aurreikusi behar diren eta nola esku hartu behar den jakiteko prestakuntzaren bidez. Istripuak hainbat lekutan gerta daitezke (etxean, mendian, ur-ingurunean, kalean, lantokian, osasun-zentroan, etab.), baita hainbat larrialdi-egoeratan ere (hodei toxikoak, lehen laguntzak, uholdea, sutea, istripu anizkuna, etab.).
- Larrialdietarako telefono bakarra dagoela jakinaraztea eta zuzen erabiltzen erakustea: 112. SOS DEIAK.

Alde horretatik, ikastetxea kolaboratzaile ezin hobea da zeregin horretan, gizartearen funtsezko elementua baita herritarrak hezteko. Hona hemen Unitate Didaktiko hauen helburua: ikasleen prestakuntza errazteko eta gidatzeko tresna bat izatea, nor bere burua babesten jakin dezan zenbait gertalekutan, etxean, kalean, irtenaldietan, etab.

Material hauen bidez, beraz, larrialdien prebentzioa landu nahi dugu, horixe baita banakako nahiz taldeko segurtasunaren benetako oinarria.

LARRIALDIEI AURRE EGITEKO ETA METEOROLOGIAKO ZUZENDARITZA

HERRIZAINGO SAILA

Herrizaingo Sailburuordetza

Larrialdiei Aurre Egiteko eta Meteorologiako Zuzendaritza

www.euskadi.net/112

e-mail: emergencias112@ej-gv.es

Tel.: 945 06 44 51

Faxa: 945 06 44 49

1

SARRERA

Unitate honetan lortu nahi dugu haurrak zenbait kontzeptu pixkanaka barneratzen joatea (adibidez, *arriskua*, *larrialdiak*, *autobabesa*, *prebentzioa*), istripurik ez gertatzeko edo gertatzen zaizkien istripuen kopurua murrizteko eta larritasuna gutxitzeko.

Arriskua honela defini daiteke: prozesu edo gertaera potentzial bat, pertsona edo talde baten osasunerako, segurtasunerako edo ongizaterako kaltegarria izan daitekeena, bai eta komunitate baten edo gobernu-erakunde nagusi baten funtzioetarako edo ekonomiarako ere. Horrenbestez, espero daitekeen galera edo kaltea da arriskua, eta gizakiak, ekonomia eta egiturak kontuan hartuta neur daiteke.

Larrialdiak, berriz, berehalako ekintza behar duten arrisku- edo hondamen-egoerak dira. Larrialdietan biztanle gehienok, hasieran behintzat, geure kabuz moldatu behar dugu. Beraz, zer arrisku nozi ditzakegun jakin behar dugu, eta kasu bakoitzean zer babes-neurri erabili behar ditugun ikasi.

Autobabesak eta prebentzioak lotura estua dute, biek aipatzen baitituzte zer ekintza, neurri, material eta giza baliabide behar diren istripu bat ez eragiteko. Eta gainera, funtzio hauek dakartzate: *Plangintza*, *Kudeaketa*, *Koordinazioa* eta *Ekintza operatiboa*.

Unitate honetan, honako hauek aztertuko dira: haurrei zer lekutan gerta dakiekeen istripuren bat edo hondamendi bat, nola identifika daitezkeen arriskuak eta nola jokatu behar den istripua edo hondamendia gertatzen denean. Egoera horietako batzuetan, gizakiak ez du esku hartzen, naturak berak eragiten baititu (uholdeak, lehortek, lurrikarak, etab). Hala ere, beste arrisku batzuk, gehienak, gure jokabideak eragiten ditu, eta, beraz, neurri handi batean aurreikus eta saihesta daitezkeenez, gertakizun horiei aurrea hartzeko lan egin behar da.

Unitate didaktiko honen bidez, ikasleak trebatzeko hezkuntza-material erabilgarria eskaini nahi diegu irakasleei, eguneroko bizitzan gerta daitezkeen ohiko arriskuei aurre egiteko.

Garrantzitsua da halako ekimen-motak egitea, haurrek adin horretan dena bereganatzen baitute eta, gainera, haurren bitartez helduengana ere irits daiteke.

Unitate didaktiko hau Lehen Hezkuntzako ikasleentzat bereziki dago diseinatuta, eta proposatzen diren marrazkien, adibideen eta jardueren bidez, ikasleek oso ondo ulertuko dute zer egin behar duten larrialdi-egoera bakoitzean. Argitalpenaren ardatza larrialdietarako telefono nagusia da (112), buruz ikasi eta laguntza eskatzeko erabil dezaten.

Unitate honen bidez, prebentzio-kultura irakatsi eta sustatu nahi da haurtzarotik, bai eta prebentzioa balio gisa bultzatzea eta arriskuen prebentzioa sustatzea ere, jokabide-ohitura segurua eta osasungarria den aldetik.

Hona hemen unitate didaktiko honen helburuak:

- Prebentzioaren garrantziaz jabetzea, funtsezko faktorea baita gure inguruneko arriskuak gutxitzeko, eta batera gertatuta istripu, larrialdi edo hondamendi bat eragiten duten gorabeherak aldatzeko.
- Pertsonengan, taldeetan eta gizartean jokabide-ohitura berriak sortzea, autobabesari dagokionez.
- Pertsona bakoitzari trebetasun, ezaguera eta gaitasun zehatzak eskuratzeko aukera ematea, larrialdiak gertatzen direnean, ingurunea, bere burua eta besteak babesten jakin dezan.

Unitate didaktikoetako edukiak honela sailkatzen dira:

- *Kontzeptuak, gertaerak eta printzipioak*: arrisku ohikoenen elementuen berri emango dute, bai eta elkarren arteko erlazioak ere.
- *Prozedurak*: prebentzioarekin eta autobabesarekin zuzenean loturiko esperientziak bultzatzen dituzte, eta norberaren gaitasunak garatzen.
- *Jarrerak, balioak eta arauak*: azpimarratuko dute beharrezkoa dela autobabeserako eta prebentziorako oinarritzko arauak onartzea, bai eta larrialdi-egoerak eragiten dituzten faktoreekin loturiko norberaren eta taldeen ohiturak eta jokabideak aztertzea ere.

Gaiak eta edukiak kontzentrikoki landuko dira Lehen Hezkuntzako hiru zikloetan, eta ikasleen garapen pertsonalak zenbat eta aurrerago egin, orduan eta gehiago zabaldu eta sakonduko dira edukiak; hau da, edukien segidak zuzeneko erlazioa izango du ikasten den gaiarekin: hurbileko gaietatik urrutikoetara, zehatzetatik abstraktueta, etab.

- *Lehen Hezkuntzako lehen zikloa*: «Ba al duzu arriskuen berri?». Helburua da ikaslea ohartzea zer arrisku nagusi dauden bizi eta hazten den inguruneetan, adibidez: bere etxean, ikastetxean, aisialdiko lekuetan, naturan, etab. Gainera, arriskuak aurreikustearen beharraz jabetzea komeni da, bai eta gerta dakizkiokeen larrialdi-egoeretarako jarraibide errazen berri izatea ere.
- *Lehen Hezkuntzako bigarren zikloa*: «Arriskuei aurrea hartzea». Unitate didaktiko honen helburu nagusia hau da: ikasleak ondo jakitea zer arrisku egon daitezkeen bere ingurunean, eta larrialdietan zer prebentzio-arau eta jokabide zuzen dauden; horretarako, ikasleen autonomia eta erantzukizuna bultzatuko dira beren segurtasuna babesteko.
- *Lehen Hezkuntzako hirugarren zikloa*: «Arriskuen aurrean nola jokatu». Haurrak garatzen diren inguruneetako arriskuez gehiago jakitea da helburua. Unitate honetan, arriskuak areagotzen dituzten jokaera arduragabeak azpimarratuko ditugu, bai eta hausnartzera bultzatu ere, jarrera eta jokaera autonomo eta arduratsua garatuz, ikasleen, komunitatearen eta ingurumenaren segurtasuna bermatzeko.

UNITATE DIDAKTIKOEN EGITURA

Material honek hiru unitate didaktiko ditu eta bakoitzak Lehen Hezkuntzako ziklo bati dagokio. Unitate guztiek oinarritzko egitura bera dute, bi zatitan banatuta: alde batetik, irakasleen-

tzako atalak, Unitatearen alderdi teorikoak eta metodologikoak azaltzeko (kontzeptu-eskema, helburuak, lotura kurrikularrak...); eta bestetik, jardueren deskribapena, jarduera bakoitzaren jarraibideak erakusteko (irakasleentzat), bai eta ikasleentzako lan-fitxak ere.

Irakasleentzako materiala honela dago banatuta:

- *Kontzeptu-eskema.* Unitatean garatzen diren kontzeptuak grafikoki laburbiltzen dira bertan.
- *Unitatearen helburu orokorrak.* Garatuko diren edukiak eta jarduerak adierazten dituzte.
- *Lantzen diren edukiak.* Honela sailkatzen dira:
 - Kontzeptuak, gertaerak eta printzipioak.
 - Prozedurak.
 - Jarrerak, balioak eta arauak.
- *Orientabide didaktikoak.* Irakasleentzako orientabideak edo aholkuak dira, jardueren garapena errazteko eta haiei ahalik eta etekin handiena ateratzeko.
- *Ebaluaziorako orientabideak.* Jarduerak nola ebaluatu deskribatzen da.
- *Jarduerak eta lotura kurrikularra.* Azaldutako jarduera bakoitza eta lantzen duen arlo kurrikularrak lotzen dira.
- *Laburpen-taula.* Laburpen-taulan jarduerak eta lantzen diren helburuak, kontzeptuak, prozedurak eta balioak azaltzen dira erlazionatuta.

«Jardueren deskribapena» atalean, irakasleentzako orientabideak (helburu espezifikoak, gutxi gorabeherako iraupena, garapena, ebaluazio-irizpideak, behar den materiala) eta ikasleentzako fitxak daude jarduera bakoitzean.

Ikasleentzako materialari dagokionez, lan-fitxak soilik daude, irakasleek fotokopiatu eta banatu ahal izateko ikasleen artean.

Unitate bakoitzak zazpi jarduera ditu; hona hemen horietako batzuk:

- *Motibatze eta alde aurreko ideiak adierazteko jarduerak,* hasierako ezaguerak, jarrerak eta balioak ebaluatze.
- *Ulermen-jarduerak,* ikasleek larrialdi-egoeretan zer arrisku eta prebentzio-arau dauden eta nola jokatu behar duten jakin dezaten.
- *Kontzientzia hartzeko jarduerak,* erantzukizuneko, prebentzioko eta autobabeseko jarre-rak sustatzeko.
- *Partaidetza-, sintesi- eta komunikazio-jarduerak.*

Helburuen arabera sailkapen hori kontuan hartu behar da baldin eta jarduera batzuk soilik egiten badira eta ez denak, aukeraketa taldearen beharretara egoki moldatzeko eta orekatua izateko.

Metodologia konstruktibista, parte-hartzailea eta ikasleei erreparatzen diena aukeratu da. Ikerketaz baliatuta, nork bere ezaguera eraikitzea da helburua.

2

INFORMAZIO OROKORRA

I. AUTOBABESA ETA PREBENTZIO-KULTURA ESKOLAN	19
1.1. Autobabesaren oinarrizko irizpideak.....	19
1.2. Autobabesaren plangintza.....	19
2. ARRISKU-FAKTOREEN SAILKAPENA	21
2.1. Garapen ebolutiboa.....	21
2.2. Arrisku materialak	22
2.3. Ingurumen-arriskuak	23
2.4. Beste arrisku batzuk	23
3. PREBENTZIO-ESTRATEGIAK.....	25
4. LARRIALDI-ZERBITZU INTEGRALA.....	27
5. ISTRIPUAK PREBENITZEKO SEGURTASUN-NEURRIAK	28
5.1. Oinarrizko prebentzio-arauak	28
5.2. Autobabeserako oinarrizko arauak.....	29
5.3. Lehen laguntzak	30
5.4. Etxerako segurtasun-neurriak	35
5.5. Kalerako segurtasun-neurriak	38
5.6. Eskolarako segurtasun-neurriak.....	40
5.7. Aisiako lekuetako segurtasun-neurriak	46
5.8. Hondamendi naturalei aurre egiteko segurtasun-neurriak.....	50

1. AUTOBABESA ETA PREBENTZIO-KULTURA ESKOLAN

Larrialdi, ezbehar edo katastrofe-gertaera guztietan, larrialdi-zerbitzuak heldu baino lehen, biztanleak hasieran beren hurbileko baliabideen mende daude, bai eta norberak eta gizarteak ikasitakoaren mende ere. Era berean, larrialdi-zerbitzuak iristen direnean, biztanleek lagundu egin behar diete, eta haien jarraibideak bete.

Autobabesaz aritzen garenean, giza jarduerak berez dakartzaten arriskuen prebentzioaz eta kontrolaz ari gara, edo natura-, teknologia- eta gizarte-inguruneen arriskuen prebentzioaz eta kontrolaz.

Autobabesaz sentsibilizatzea astiro egin beharreko lana da, eta prozesu eta metodo bat eskatzen ditu, harik eta biztanleriak prebentzio-jarrerak erabat barneratu arte. Helburu hori lortzeko, ikasleak hezteak du lehentasuna; batetik, adin horretan errazago ikasten delako eta, bestetik, ikasleen bitartez gurasoak aldatzea lor daitekeelako.

1.1. AUTOBABESAREN OINARRIZKO IRIZPIDEAK

Babes-jarduera erraz batzuk jakinez gero, sen onekoak gehienbat, istripuak aurreikus daitezke, eta heriotza-tasa gutxitu, baita istripuek edo lekukoen jokaera okerrak eragindako lesioak ere.

Oinarrizko irizpideak izateko, hauek jakin behar dira:

1. Zer arrisku dauden ingurunean.
2. Nola gertatzen den istripua, gertatzen bada.
3. Nola saihestu istripua gertatzea eragiten duten egoerak.
4. Nola planifikatu istripuari aurre egiteko jarduerak.
5. Zer jarduera diren egokienak istripuak eragiten dituen kalteak eta galerak deuseztatzeko edo gutxitzeko.

Hori guztia ondo egiaztatutako bi esaera hauetan laburbiltzen da:

- Istripu gehienak saihestu egin daitezke.
- Jarduera egoki batek gutxitu egiten ditu istripu batek eragindako kalteak.

1.2. AUTOBABESAREN PLANGINTZA

Gida honetan azaltzen dugun autobabesaren berri izatea beharrezkoa da, baina ez da nahikoa segurtasun eraginkorra lortzeko. Jarduera bakoitzaren plangintzarekin osatu behar da (autobabeserako planak), aurrerago zehaztuko diren edukiei lotuta.

Beraz, funtsean, honako hauek hartzen ditu barne:

- Ingurunean dauden *arriskuak* ebaluatzea.

- *Prebentzio*-jarduerak, bertan dauden arriskuek sor ditzaketen egoerak saihesteko.
- Istripuari *aurre egiteko* jarduerak, istripua gertatzen bada.

Azken puntu horri dagokionez, plangintzak zehatza izan behar du eta jarduerak kontrolatu behar dira.

Izan ere, istripu baten simulazioa eta hari aurre egiteko planifikatutako jarduerak askotan egiten badira, plangintza-akatsak dauden aztertuko da (zuzentzeko); baina, batez ere, istripuari aurre egiteko automatismo garrantzitsua sortzen da.

Istripuak sortzen dituzten egoera bereziek, psikologikoek bereziki, ez dute beti aukerarik ematen memorizatzeko, pentsatzeko eta ikasitako irizpideen arabera jokatzeko. Hala ere, istripu-simulazio batean errepikatutako jarduerak, egoerak eskatzen duen lasaitasunez eginda, jokaera-ohitura sortzen dute, eta horri esker erantzun automatizatua sor daiteke benetako istripua gertatzen denean. Hori dela eta, erantzuna *ikasitakoa eta landutakoa* izango da, eta, horri esker, egoera lasaiagoa izango da.

2. ARRISKU-FAKTOREEN SAILKAPENA

Haurren ingurunean, istripua, oro har, honela defini daiteke: haur batek arriskutsua izan daitekeen objektu bat egoera jakin batzuetan erabiltzearen ondorioa.

Istripu batean faktore hauek parte hartzen dute: haurrak, eragileak eta istripua gertatzen den inguruneak; eta, gainera, kontuan hartu behar da egoera batzuek istripuari bide ematen diotela eta beste batzuek hura bultzatzen dutela.

Gogoratu behar da istripuak gertatzen direla elkarren artean erlazionaturiko arrisku-faktore batzuk daudelako, bai eta faktore horiek istripuetako elementuetan eragiten dutelako ere (haurra, eragilea, ingurunea).

2.1. GARAPEN EBOLUTIBOA

Garapen ebolutiboa haurren trebetasunen eta gaitasunen aldaketek osatzen dute; ordena bati jarraitzen diote, aurretik jakin daitezke, neurgarriak dira eta adinari loturik daude.

Aldaketa horiek pertsonaren eta ingurunearen mende daude. Horregatik, ikasketa-prozesuek modu positiboan laguntzen diote haurrari, inguruneari aurre egiteko gaitasuna gara dezan.

Aipa daiteke garapen ebolutiboan hiru oinarritzko alderdi daudela, haurren istripuak gertatzeko arriskuari eragiten diotenak.

Mugimenaren garapena

Mugimenaren garapena (psikomotrizitatea) gorputza ariketen bidez trebatzea da, gorputza garatzeko, indartzeko eta malgutzeko. Horrela, haurren errendimendu fisikoa hobetzen da, eta buru-gaitasuna hezten lagundu.

Haurrak hazten diren heinean, aldaketak izaten dira mugimenaren garapenean, bai eta ingurunearekin dituzten harremanetan ere: beste arrisku-mota batzuen mende daude eta beste gaitasun batzuk dituzte arrisku horiei aurre egiteko.

Garapen kognitiboa

Garapen kognitiboa edo ezagutza bidezkoa pentsamenduaren prozesuetan oinarritzen da, bai eta prozesu horiek islatzen duten jokabidean ere. Haurrak bere mundua ulertzeko eta hartan jarduteko egiten dituen ahaleginen emaitza da. Ingurunera moldatzeko berezko gaitasunarekin hasten da. Garapen kognitiboaren faseetan, jarduteko beste era bat sortzen da, eta elkarren artean erlazionaturiko hiru printzipioen bidez sortzen da: antolaketa, moldaketa eta oreka.

Horrenbestez, garapen kognitiboak zuzeneko erlazioa du haurrak jokabidearen eta arriskuaren arteko lotura ulertzeko daukan gaitasunarekin, eta, horregatik, haurra hazten den neurrian, jokabide bati loturiko arriskuak hautemateko gaitasuna ere handitu egiten da. Horri

esker, autobabeseko neurriak hartzen ditu, bai eta segurtasuna sustatzen duten eta istripuak aurreikusten dituzten ardurak ere.

Garapen psikosoziala

Garapen psikosoziala kontzeptuarekin adierazi nahi da pertsonak ingurunearekin dituen elkar-rreraginean eragin handia dutela nortasunean izaten diren aldaketek eta haurrak beste pertsona batzuekin dituen harremanek.

Istripuen prebentzioari dagokionez, garapen psikosoziala oso garrantzitsua da, pertsona autonomo gisa bizitzeko gaitasuna aldatzen duelako, baita osasunari eta segurtasunari buruzko ardurak hartzeko gaitasuna ere.

Haurrek beste pertsonekin dituzten harremanetan aldaketak gertatzen direnez, istripuen eragileak ere aldatu egiten dira. Haurtzaroan izaten den sozializazioaren hasierak eta imitaziozko edo jakin-mineko jokaerek arrisku-egoerak areagotzen dituzte. Beste horrenbeste gertatzen da gero nerabezaroan, gizartean eta taldean onartua izateko beharra dela eta.

Eragina duten beste faktore batzuk

Garapen ebolutiboaz gain, istripu bat gertatzeko aukerari loturiko beste arrisku-faktore pertsonal batzuek ere eragiten dute; dena dela, faktore guztiak daude erlazionatuta neurri batean garapen ebolutiboarekin. Hona hemen faktoreak: pertsonen sexua, portaera eta egoera fisikoa nahiz psikikoa.

2.2. ARRISKU MATERIALAK

Objektu bat arriskutsua den ala ez jakiteko, kontuan hartuko dira fabrikazio-prozesuaren berrezko ezaugarri fisikoak, zertarako erabiltzen den, non dagoen, eta nola dagoen (kontserbazio-egoera).

Objektu bat haur baten helmenean uzten dugunean, aintzat hartuko ditugu: objektuaren forma, tamaina, kolorea, osagaiak... arriskurik ez izateko; adibidez, eztarrian trabatzea, itotzea, intoxikatzea, etab.

Edozein produktu erosten dugunean, ziurtatu behar dugu segurtasunari buruzko indarreko araudia betetzen duela, eta produktuak eragin ditzakeen arriskuak ebaluatu.

Kasu askotan, ezinbestean erosi behar izaten ditugu haurrentzat arriskutsuak izan daitezkeen produktuak. Halakoetan, helduek arduratsu izan behar dute, bestela, produktu horiek behar ez bezala erabiltzeak (arduragabe eta ezjakintasunez) nahi ez diren ondorioak ekar ditzake. Oso garrantzitsua da freskagarrien ontziak likido toxikoz ez betetzea, leiho baten azpian aulki bat ez jartzea, etab.

Laburbilduz, gurasoek arriskua modu arduratsuan ebaluatu behar dute eta seme-alabak babesteko eta hezteko jarrera egokiak eduki, istripurik ez gertatzeko.

2.3. INGURUMEN-ARRISKUAK

Ingurune fisiko eta soziokulturalaren eta familia- eta eskola-ingurunearen gabeziak oso lotuta daude istripuekin. Gabezia horiek konpontzea ez da lan handia, gehienek gastu txikia behar baitute zuzentzeko eta, gainera, aukera asko ematen dute segurtasun-neurriak ezartzeko.

Ingurune fisikoa

Istripuak gertatzearekin lotuta, ingurune fisikoa aipatzen dugunean, kontuan izan behar dugu eskolako, aisiako, etxeko eta abarreko instalazioen egoera eta erabilera egokia, baita bide-seinaleak, babesik gabeko aisiarako guneak, lekuen edukiera, etab.

Badira eragina izan dezaketen beste faktore batzuk ere: klima, argizatze desegokia, kutsadura akustiko eta atmosferikoa, etab.

Gizarte-, kultura- eta familia-ingurunea

Gizarte-, kultura- eta familia-inguruneako arrisku-faktoreak zuzentzea konplexua izan daiteke, familia bakoitzaren maila sozioekonomiko eta kulturalaren mende baitaude. Hala ere, ezin ditugu alde batera utzi eta konpontzeko laguntzak bilatu behar ditugu.

Gizarte-, kultura- eta familia-ingurunean, batzuetan, arriskutsuak izan daitezkeen egoerak sortzen dira, adibidez: helduek kasu gutxi egitea haurrei, kultura-sinesmenak, ezjakintasuna...

Eskola-ingurunea

Atal honetan, istripuak eragin eta areagotu ditzaketen alderdi hauek arrisku-faktoretzat hartuko dira:

- Eskola-antolaketa desegokia.
- Eskola-garraio eskasa.
- Joko eta kiroletan lehiakortasuna sustatzea.
- Zenbait jarrera eta joko baimentzea.
- Ikasleak ez zaintzea jolas-orduetan.
- ...

Gainera, ez ditugu ahaztu behar ikastetxeko instalazioak eta ekipamendua.

2.4. BESTE ARRISKU BATZUK

Orain arte aipatutakoaz gain, badira kontuan hartu beharreko beste arrisku batzuk ere, jende guztiak ezagutzen ez dituenak. *NBQ arriskuak* dira, hau da: arrisku nuklearrak, biologikoak eta kimikoak.

Hiru agente horiek nahita bildu dira izen batean; izan ere, haien ondorioak eta aurreikusteko eta lantzeko moduak kasu gehienetan bat datoz, desberdintasun batzuk gorabehera.

Guztien artean, arriskutsuenak biologikoak edo bakteriologikoak dira. Izan ere, bere kontura ugal eta zabal daitezkeen bakarrak dira, organismo bizidunak baitira; hau da, bakterioak edo birusak.

Arrisku biologikoek izaki bizidunei gaixotasunak eragiteko gaitasuna dute eta, beraz, gizakiari ere bai. Horren adibidea da, esaterako, 2009an gertatutako A gripearen kutsadura (H1 N1); hasieran txerrien artean gertatu eta jarraian pertsona bat kutsatu zen eta, ondoren, zabalduz joan da, harik eta 6. mailako pandemia izatera iritsi arte. Horrek esan nahi du birusa, dagoeneko, munduko hiru eskualdetatik gutxienez hedatu dela.

Pandemiak 10 urtetik 50 urtera arteko tarteetan gertatu izan dira historian zehar. XX. mendean hiru pandemia garrantzitsu gertatu ziren:

- *Espainiako gripea* (1918-19); haren eraginez Lehen Mundu Gerran baino pertsona gehiago hil ziren (40 milioitik gora) eta munduko biztanleriaren % 40 kutsatu zen. Birusa (H1N1) uretako hegaztietan azaldu eta zuzenean gizakiarengana igaro zen. Birusa bat-batean aldatu zenez, herri osoak kutsatu eta izugarri hedatu zen. Espainiako Gripearen izena jarri zioten, baina ez zen han hasi; kontua da garai hartan Espainia zela gerragatik zentsurarik ez zegoen leku bakarretako bat, eta gaixotasun horri buruz gehiago informatu zen Espainian beste herrialde batzuetan baino.
- *Asiako Gripea* (1957-58); birusak (H2N2) milioi bat lagunetik lau milioira bitartean hil zituen.
- *Hong Kongeko Gripea* (1968-69). Birusak (H3N2) 36.000 lagun hil zituen Estatu Batuetan, eta milioi bat inguru mundu osoan; gaur egun, oraindik bizirik dirau.

3. PREBENTZIO-ESTRATEGIAK

Esku hartzeko hiru bide identifikatu ohi dira haurren istripuak aurreikusteko: epidemiologikoa, hezkuntzakoa eta legegintzakoa, baina hiruren arteko koordinazioa behar da, hautemandako beharrei erantzun globala emateko.

Estrategia epidemiologikoa

Arazoaren berri izatean eta hura aztertzean datza: istripu ohikoenen kopurua eta mota jakitea, zer pertsonak jasaten dituzten istripu gehien, non zeuden istripua gertatu zenean, zertan ari ziren, zer objektu dagoen inplikaturik, zer arrisku-faktore zeuden...

Azterketa egin ondoren eta antzemandako beharrak kontuan hartuta, esku hartzeko estrategiak diseinatu ahal izango dira; horretarako, arazoaren zabaltasuna eta garrantzia aintzat hartuko dira, hartzen diren prebentzio-neurrien eraginkortasuna ebaluatuko da eta biztanleria sensibilizatzeko tresnak eduki beharko dira.

Eremu bakoitzaren benetako egoera zein den jakiteko, ikerketa-azterketak egin daitezke. Informazioa inkestak bidez lor daiteke, edo istripu bat gertatzen denean datuak jasotzen dituen informazio-sistema baten bidez; adibidez, eskola batean *puntu beltzei* buruzko datuak jaso daitezke, errepikatzen diren istripuei buruzkoak... Horrela, esku hartzeko lehentasunak identifikatu eta prebentzio-neurriak hartuko lirateke.

Hezkuntza-estrategia

Hezkuntzak gizakien jarrera alda dezakeela aintzat hartzen badugu, esan dezakegu tresnarik eraginkorrena ere badela haurren istripuen segurtasuna eta prebentzioa sustatzeko.

Hezkuntza-estrategiak biztanle guztiak hartu behar ditu barne, baina bereziki profesionalak —hezkuntzako eta osasungintzako profesionalak, batez ere—, gurasoak eta ikasleak.

Haurren istripuak aurreikusteko subjekturik garrantzitsuenak haurrak dira, eta 6 urtetik 16ra bitartean irakaskuntza derrigorrezkoa dela kontuan izanik, eskola lekuri egokiena iruditzen zaigu segurtasunerako hezkuntza garatzeko. Etxean lehendabizi eta gero eskolan igarotzen dute ikasleak denbora gehien, eta eskolan biltzen dira hezkuntzaren eragile nagusiak (gurasoak, irakasleak eta ikasleak).

Haurrak beren osasunaz eta segurtasunaz ardura daitezen, oso garrantzitsua da gurasoak eta irakasleak horri buruzko hezkuntza ere jasota izatea eta, beren jardueren bidez, gai izatea jarrera egokiak zuzenean nahiz zeharka transmititzeko.

Legegintza-estrategia

Objektuetan eta ingurunean eragiteko, eta pertsonen segurtasuna eta babesa bermatzeko, lege-estrategia bat behar da: lege-estrategia hori hartuko diren neurrien oinarria izango da, behin arazoa identifikatu ondoren.

Lege horiek ingurunearen eta identifikaturiko objektu arriskutsuen gabeziak arautu behar dituzte, eta neurriak hartu, profesionalek segurtasuna bete dezaten zerbait eraikitzen, diseinatzeko, saltzen eta abar egiten dutenean, ingurune segurua sortze aldera.

4. LARRIALDI-ZERBITZU INTEGRALA

Larrialdiei Aurre Egiteko eta Meteorologiako gaur egungo Zuzendaritza 1993. urtean sortu zen; batetik, Herri Babeserako Zuzendaritzak eta, bestetik, SOS DEIAK Koordinazio Operatiiboak bat egin zutenean eta 2010. urteari Meteorologia eta Klimatologia Zuzendaritzarekin.

Eusko Jaurlaritzaren egituraren barruan; zuzendaritza hori arduratzen da erantzuna emateaz Euskal Autonomia Erkidegoan gerta litezkeen larrialdiei, bai katastrofikoak edo hondame-nezkoak direnei, baita hain larriak ez diren beste batzuei ere (atentzio koordinatu eta eginko-rra behar dute, nahiz eta gizartean arazorik ez eragin eta oinarritzko zerbitzuak ez gainditu).

Larrialdiei aurre egiteko sistema koordinatu eta integral hori elkarren artean erlazionatutako 4 zerbitzu osagarritz egituratuta dago:

- Plangintza Zerbitzua.
- Esku Hartzeko Zerbitzua.
- Koordinazio Zerbitzua (SOS DEIAK).
- Zabalkuntza-Zerbitzua.

Oro har, zerbitzu horiek larrialdi-egoerekin zerikusia duten egoera guztiei erantzuten diete: arriskuak aurreikustea, plangintza, taktikak, bitartekoak eta baliabideak, jarraibideak jakinaraz-tea, herritarrak eta kolektibo zehatzak prestatzea, deiak jasotzea, baliabideak koordinatzea eta gorabeherak «in situ» konpontzea.

Norberarentzat edo taldeentzat arriskutsua den egoera batean gauden guztietan, 112 telefo-nora deitu behar dugu. Europa osoan erabiltzen den larrialdietarako zenbakia da. Telefono horren bidez, larrialdi-zerbitzuarekin jarriko gara harremanetan, eta premia larria dugunean, zerbitzu hauek eska ditzakegu: osasun-larrialdia, suhiltzaileen zerbitzua eta salbamendua, hiri-tarren segurtasuna eta babes zibila.

Larrialdietan, 112ra azkar deitzeaz gain, oso garrantzitsua da zer informazio ematen dugun, arreta egokia eta bizkorra izateko. Horregatik, 112ra deitzen dugunean, datu hauek eman be-harko ditugu:

1. Zer gertatzen ari den edo zer gertatu den.
2. Zauriturik ba al dagoen eta zer egoeratan dauden.
3. Noiz gertatu den.
4. Nola gertatu den.
5. Nondik deitzen dugun. Adierazi leku zehatza eta eman ahalik eta erreferentzia gehien.
6. Zein den gure telefono-zenbakia, berriro deitu behar badigute ere.
7. Mendian edo itsasoan bagaude, oso lagungarria da leku horretako egoera klimatologikoa adieraztea.
8. Beharrezkoa iruditzen zaigun informazio guztia, bai eta laguntza-taldearen lana erraztuko duena ere.

5. ISTRIPUAK PREBENITZEKO SEGURTASUN-NEURRIAK

Atal honetan, istripuak prebenitzeko aholku batzuk eta autobabeserako zenbait neurri eman-go ditugu.

Gogoratu behar dugu prebentzio-neurriak lagungarriak direla zenbait hondamendik eragin ditzaketen kalteak gutxitzeko. Halaber, larrialdi-egoeretan, autobabeseko jarraibide batzuen berri izateak erabakiak hartzen lagunduko digu, gure segurtasunaren eta besteenaren mesederako.

5.1. OINARRIZKO PREBENTZIO-ARAUAK

Katastrofe edo larrialdiren bat gerta badaiteke, lehen laguntzako ekipo bat eta oinarrizko hornigaien ekipo bat prest eduki behar ditugu, oinarrizko prebentzio-neurriak baitira. Larrialdi-mota bakoitzak zenbait kalte-mota sortzen ditu; hala ere, elementu hauek edozein egoeratan erabil daitezke:

Lehen laguntzako ekipoa

Lehen laguntzako ekipoan, lesio txikiak eta larrialdiak gertatzen direnerako elementuek egon behar dute. Hona hemen elementuok:

- Materiala:
 - Xaboi neutroa eta azazkal-eskuila.
 - Behin erabiltzeko eskularrua esterilak.
 - Gaza esterilak.
 - Erreduretarako eta bat-bateko loturetarako baselinadun gazak.
 - Zenbait neurritako bendak.
 - Benda elastikoak.
 - Ehunezko esparatrapu hipoalergenikoa.
 - Zenbait neurritako tiritak.
 - Termometroa.
 - Punta biribileko guraizeak.
 - Pintzak.
 - Farmaziako amoniakoa (etxerakoa ez).
 - Esplorazio-eskuargia.
 - Paperezko musuzapiak.
 - Kotoia.
 - Kateorratzak.

- Sendagai generikoak:
 - Antiazidoa.
 - Erreduren kontrako pomada.
 - Kolpeen aurkako pomada antiinflamatorioa.
 - Kolirio antiseptikoa.
 - Antitermikoak-analgesikoak.
- Antiseptikoak:
 - Povidona iododuna (betadine, merkromina).
 - Clorhexidina (ahoa garbitzeko).
- Desinfektatzaileak:
 - Alkohola.
 - Ur oxigenatua.
 - Seruma.

Oinarrizko hornigaien ekipoa

Larrialdi-kasuetan, oinarrizko hornigaiak ura, janaria eta aire garbia dira, baina beste artikulua batzuk ere izan daitezke:

- Eskuargia eta bateriak.
- Irratia eta ordezeko pilak.
- Zabor-poltsak eta komuneko papera.
- Inguruneke mapa.
- Paper-liburuxka eta arkatza.
- Telefono erabilgarrien zerrenda.
- Sakelako telefonoa.
- Txilibitua.
- Paper-zapi bustiak.
- Oheko arropa.
- Tapaki isolagarria.
- Erremintak.
- Jaka islatzailea.

5.2. AUTOBABESERAKO OINARRIZKO ARAUAK

Larrialdi-egoera baten lekukoak baldin bagara, lehenik eta behin 112 telefonora deitu behar dugu lehenbailehen. Katastrofeari buruzko informazio baliagarri guztia eman behar da; esaterako, non gertatu den, zenbat zauritu dauden, etab.

Gure laguntza behar izanez gero, agindutako lanak bukatu arte lagunduko dugu. Une horretan, leku horretatik alde egingo dugu; izan ere, ikusleak pilatzen badira, egoera larriagotu egin daiteke. Garrantzi handia du jakiteak halako egoeretan lehendabizi «pentsatu» eta, ondoren, «jardun» egin behar dela.

Arrisku natural batek eragindako larrialdi-egoera bat gertatzen denean, litekeena da ura, janaria eta/edo elektrizitatea eskuratzeko zailtasunak izatea. Horregatik, neurriak hartu, eta ura eta jakiak gorde behar ditugu, alarmak irauten duen bitartean bizirik irauteko.

Edateko urez hornitzea

Kontuan hartu behar dugu heldu batek gutxienez 2 litro ur behar dituela egunean, eta batzuek hori baino gehiago. Esaterako, klima beroetan bizi diren pertsonak eta egoera berezian daudenak (emakume haurdunek, haurrek, gaixoek...) ur gehiago behar dute.

Gomendatzen da gutxienez 7 egunetarako ura gordetzea plastikozko ontzi garbietan, aurretik esandakoa kontuan izanik.

Janariz hornitzea

Iraupen luzeko larrialdi-egoeretan ezinbestekoa da elikagaiak jatea, baina garrantzitsuagoa da ura edatea; horregatik, errazagoa da elikagaien kontsumoa murriztea urarena baino. Hala eta guztiz ere, zenbait kontu aintzat har daitezke; adibidez, koipe, proteina edo gatz askoko elikagairik ez jatea, egarria areagotu baitezakete.

Aire garbiz hornitzea

Zenbait larrialdi-egoeratan, arrisku nagusietako bat aire garbiaren falta da; adibidez, baso-sute bat gertatzen denean. Halako egoera batean bagaude, sudurra, ahoa eta begiak musuzapi busti batez babestu behar ditugu, substantzia toxiko edo arriskutsurik ez arnasteko edo ukitzeko.

5.3. LEHEN LAGUNTZAK

Larrialdi-egoera medikoak gertatzen direnean, zenbait prozeduraren helburu nagusia kaltetutako pertsonen bizia salbatzea da. Berriz ere, azpimarratu nahi dugu oso garrantzitsua dela laguntza azkar ematea, horrek bizi asko salbatzen edo istripuen ondorioak txikiagotzen lagunduko baitu. Prozedura horiek egiten dituen, normalean, ez da medikuntzako profesionala izaten, baina zaurituei laguntzeko oinarritzko ezaguerak eduki behar ditu, bestela lesioak eragin edo gaizkiagotu ditzake.

Istripuek eragindako egoera guztietan, tartean dauden pertsonen larritasuna zehazteko eta elementu garrantzitsu guztiei erreparatzeko, funtsezkoa da lau galdera hauek egitea:

- Arnasa hartzen al du oraindik?
- Erantzuten al die gure galderei?

- Ba al du odoljarrio handirik?
- Zer-nolako pultsua dauka?

Galdera horien erantzunak nolakoak, halakoa izango da zaurituei emango diegun laguntza:

- EZ badu arnasarik hartzen: ahoz ahoko arnasketa egingo zaio. (Prestakuntza egokia duten pertsonak soilik).
- Gure galderei erantzuten EZ badie:
 - Segurtasun-jarreran jarriko dugu.
 - Ez diogu edatekorik emango.
 - Arnasbideak irekita eduki behar ditu (burua atzeraka jarriko diogu).
 - Hotzetik babestuko dugu.
- Odoljarrio handia baldin badu:
 - Zauritutako gorputz-aldea altxatuko dugu.
 - Leku egokian konpresioa egingo dugu hatzekin.
 - Hesgailu konprimitzailea jarriko dugu zaurian eta, behar izanez gero, beste bat jarriko dugu lehenengoaren gainean.
 - Behar-beharrezkoa bada soilik, tornikete bat egingo diogu zauria dagoen lekuan baino gorago. Arriskutsua!
- Pultsurik EZ badu:
 - Zehaztu arrazoia, ahal bada: odoljarrioa, mina...
 - Babestu hotzetik, berotik eta zaratatik.
 - Animatu ahoz, ez kexatu, ez errietan egin.
 - Freskatu ahoa, zurrupaka edanez. Alkoholik inoiz ez!
 - Shock-jarrera (enborra eta burua horizontalean, hankak jasota).

Behin lehentasunak zehaztuta eta beteta, hona hemen beste istripu-mota batzuetan esku hartzeko jarraibide erraz batzuk.

Zauriak

Zauriak arinak badira:

- Konprimitu gunea 5-10 minutuz.
- Zauria gorputz-adar batean baldin badago, altxatu gorputz-adarra bihotza baino gorago.
- Garbitu zauriaren ingurua.
- Garbitu zauria, erdigunetik ertzetara.
- Ezarri antiseptiko bat.
- Estali zauria, baldin eta beste zerbaitez ukitzeko arriskua badago.

Zauriak larriak badira:

- Gelditu odoljariora, zaurian zuzeneko konpresioa eginez.
- Estali zauria.
- Zauritua etzanarazi.
- Eskatu laguntza medikoa.

Oso garrantzitsua da zauri larrietan pomadarik edo produktu desinfektatzailerik EZ erabiltzea, eta larruazalean sartutako objektuak ateratzen EZ saiatzea.

Traumatismoak

Eskeletoan indar batek eragiten badu, lesio bat gerta daiteke hezur- giltzadura- edo gihar-sisteman. Gorputz-adarretako traumatismo batek gutxitan eragiten du hil edo biziko arrisku-egoerarik, baina hasierako tratamendua nolakoa, halakoak izan daitezke ondorioak, eta zenbaitetan minusbaliotasunak eragin.

Oso garrantzitsua da jakitea zer gertatu den lesioa izan baino lehen: bihurritua, erorikoa... eta zarata, karraska edo klaskaren bat nabaritu duen. Hori guztia kontuan harturik, honako hauek izan daitezke:

- Zaintiratua: lesioaren gunean mina, hantura eta ezintasun funtzionala.
- Lokadura: min handia, hantura, deformazioa eta erabateko ezintasun funtzionala.
- Haustura: irekia edo itxia izan daiteke: min handia (areagotu egiten da mugitzen bada), hantura, deformazioa, ezintasun funtzionala, hezurra kanpora irteten daiteke, eta odoljariora gertatu.

Traumatismoei aurre egiteko, honela jokatu behar dugu:

- Ezarri hotza traumatismoan bertan.
- Ez ukitu gorputz-adarra.
- Immobilizatu kaltetutako artikulazioa.
- Haustura irekia bada: ez sartu hezurra, eta estali zauria gaza esterilak jarriz.
- EZ: ez sakatu, ez jarri zerbaiten kontra, ez jarri zapi berorik.

Erredurak

Larruazaleko lesioak dira erredurak, eta eraso termiko, kimiko edo elektrikoek eragin ditzakete. Larritasunaren arabera, azalekoak edo sakonak izan daitezke, eta hiru motatan sailkatu:

- Lehen mailakoak: larruazala gorritu egiten da, hantura txikia eta mina dago.
- Bigarren mailakoak: puslak sortzen dira gorritutako eta handitutako gunean, eta min handia dago.

- Hirugarren mailakoak: eskara beltz-grisaxkak sortzen dira, zauriak plasma jariatzen du eta ez da minik sentitzen.

Erredura baten aurrean zer egin behar dugun:

- Hoztu erretako gunea, ur hotzetan bustitako aposituak jarritz.
- Babestu apositu esterilak jarritz, infekzio-arriskua baitago.
- Erredura oso zabala edo sakona bada, sendagileari jakinarazi behar zaio lehenbailehen.

Oso garrantzitsua da halako lesioetan zer egin behar den jakitea, bai eta zer ez den egin behar ere:

- Erretako gunea EZ da zuzenean ur-txorrotan sartu behar. Mina areagotu egingo litzateke.
- Pustlak EZ ditugu zulatu behar, erretako gunea infekta baitaiteke.
- Hirugarren mailako erreduretan, EZ da arroparik erantzi behar, ez eta eskarak kendu ere.
- EZ da ez ukendurik, ez pomadarik, ez alkoholik, ez halakorik ezarri behar.

Arnasbidearen buxadura

Oso ohikoa da haurren artean, bularreko haurrak barne, ahoan era guztietako objektuak sartzen baitituzte: jostailuak, botoiak, pieza txikiak, jakiak (olibak, fruitu lehorrak, krispetak), etab.

Oso azkar ibili behar da; izan ere, 3 minutu igarota, bizirik ateratzeko aukerak izugarri gutxitzen dira.

Arnasbidearen buxadurak ez dio uzten aireari eta, beraz, daukan oxigenoari, biriketara heltzen; hori dela eta, garuneko zelulen oxigenazio faltak konortea galtzea ekar dezake, eta zentzuzko denbora batean konpontzen ez bada, biktimaren bizia arriskuan egon daiteke. Buxadura hori bat-batean agertzen da eta, gehienetan, arnasbideetan sartzen den gorputz arrotz batek eragiten du.

- Buxadura erabatekoa ez bada, eta pertsonak ez tul egiten badu, hobe da ez tul egiten uztea, objektua irten arte.
- EZ eman kolperik bizkarrean. Barrurago sar baitaiteke.
- Buxadura erabateko bada: ezin du ez eztulik egin, ez hitz egin, ez arnasarik hartu. Oso azkar jardun behar dugu, eta HEIMLICHen maniobra egin. Hau da, konpresioak egin behar dira sabelaren goialdean (lau hatz zilborretik gora). Konpresioak indarrez egingo dira, barrurantz eta gorantz, biriketarantz, objektua irten arte.

Uretan murgildu ondoren itotzea edo asfixiatzea

Pertsona bat itotzen ari denean horrela jokatu behar da:

- Salbamendu- eta larrialdi-zerbitzuak aktibatzea.

- Biktima suspertzen saiatzea, ahoz ahokoa eginez. (Prestakuntza egokia duten pertsonen soilik).
- Arnasa itzultzen zaionean, jarri saiheska, botaka hasi baitaiteke.
- Arnas gelditzea gertatuz gero, eman masajea bihotzean. (Prestakuntza egokia duten pertsonen soilik).
- Jarraitu suspertzen, osasun-laguntza iritsi arte.

Itotze-egoera batean, kontuan izan behar dugu EZ diogula biktimari ura botarazi behar arnasa hartzen hasi baino lehen.

Izoztea

Hona hemen izoztearen sintomak: min handia, erremina eta sentzibilitate eta mugikortasun falta. Larritasunaren arabera, honela sailka daitezke: lehen, bigarren eta hirugarren mailako izozteak. Kasu guztietan, lehenbailehen deitu behar da 112 telefonora, eta espezialistak hel-tzen diren bitartean, honako hauek egin ditzakegu:

- Bizi-konstanteen egoerari erreparatu.
- Arropa bustia erantzi eta kaltetutako gunea berotu.
- Kaltetutako gunea hesgailuekin edo arropa garbiekin babestu.
- Edari beroak eskaini: tea, salda, etab. Alkoholik inoiz ez!
- Ez igurtzi gorputz-adarrak edo gune izoztuak.
- Geldirik eduki.

Izozte-kasuetan, EZ da puslen azala urratu behar, ezta eguzkitarako olioak erabili behar ere puslak sendatzeko.

Zapaltze-sindromea

Organismoaren muskulu-masa handiko lekuak konprimitzen direnean sortzen da sindrome hori. Ezaugarri hauek ditu:

- Muskulu-nekrosia.
- Shocka.
- Giltzurruneko gaitza.

Zapaltzea jasan duen pertsona bati laguntzeko:

- Tornikete bat jarri konprimitutako gunea baino gorago.
- Ez berotu konprimitutako gorputz-adarrak.
- Deitu 112 telefonora ahalik eta azkarren.

5.4. ETXERA KO SEGURTASUN-NEURRIAK

Suteak

Etxe ko suteek oso ondorio larriak izan ditzakete. Suteak prebenitzeko, neurri soil batzuk har ditzakegu:

- Galdara eta gas-hodiak aldian behin aztertzea.
- Gas-isuria sumatzen bada, argiak ez piztea, ez itzaltzea.
- Ke-xurgagailua garbi edukitzea.
- Etxetik joanez gero, konektatuta ez uztea lisagailua, labea, kafegailua, bitrozeramikazko plaka...
- Entxufeak ez gainkargatzea eta kable-loturarik edozein modutan ez egitea.
- Lanparak zapiekin edo paperekin ez estaltzea.

Sutea piztuz gero:

- 112 telefonora deituko dugu.
- Norbaiti arropak su hartuz gero, etzanarazi eta estali tapaki busti batekin.
- Solido batek su hartzen badu (kartoia, zura, ehunak, etab.), ura duen su-itxalgailu bat erabili behar da.
- Likido batek su hartzen badu (adibidez, zartagin bateko olioak):
 - Estali ontzia eta utzi hozten.
 - Inoiz ez da urik bota behar, sua biziagotu egiten baita.
 - Erabili hauts lehorreko eta/edo CO₂-ko (karbono dioxidoa) su-itxalgailu bat.
- Ate bat oso bero baldin badago, ez ireki.
- Bertan behera utzi egiten ari zarena, ahal izanez gero itxi ateak eta leihoak, eta joan toki seguru batera.
- Ez erabili igogailua eta joan paretaren ondotik.
- Kea baldin badago, ibili makurtuta eta babestu sudurra musuzapi batekin.
- Suak harrapatzen bazaitu, itxi ateak eta jarri zapi bustiak zirrikitueta n; ondoren, adierazi han zaudela leihoetatik, balkoietatik, terrazetatik...

Deskarga elektrikoak

Elektrizitateak abantaila ugari izan arren, arriskuak ere badakartza berekin, eta komeni da horien berri izatea. Etxean deskarga elektrikoa gertatuz gero, karranpa eragin dezake, eta kasurik larrienetan, heriotza ere bai, bihotza gelditu ondoren edo elektrokuzioa jasan ondoren. Elektrizitatea are arriskutsuagoa da bustita edo oinutsik baldin bagaude; esaterako, bainugelak, sukaldean edo edozein lekutan lurra garbitu ondoren.

Arriskuari aurrea hartzeko:

- Ez konektatu sarera bustita dauden aparatuak.
- Instalazio elektrikoa manipulatu baino lehen, deskonektatu kutxa elektrikoa edo eten-gailu nagusia.
- Ez erabili aparatu elektrikorik eskuak bustita edo oinutsik.
- Babestu entxufeak.
- Entxufeak egoera onean eduki, baita aparatu elektrikoak sarera konektatzeko larakoak ere.

Horrelako istripuak gertatuz gero:

- Deitu 112 telefonora.
- Biktima ukitu baino lehen, ziurtatu ez dagoela korrontearekin kontaktuan.
- Eten berehala argindarra etengailu nagusiaren bidez.
- Erabili gomazko edo zurezko egiturak zauritua ateratzeko.
- Eman lehen laguntzak (baliteke hauetakoren bat izatea: arnas gelditzea, koma-egoera, erredurak, lesioak...).

Gas-ihesak

Ihesik ez gertatzeko, ezinbestekoa da gas-aparatuak eta -instalazioak modu egokian erabiltzea,

Prebentzio-neurriak:

- Aztertu aldian behin gas-instalazioa, eta ihesa dagoela uste baduzu, berehala jakinarazi. Halakoetan, argirik ez piztu, ez itzali, eta aireberritu gela.
- Itxi pasoko giltza etxetik ateratzean eta gauean.

Zer egin:

- Deitu 112 telefonora.
- Gas-ihesen bat sutan badago, itxi pasoko giltza.
- Ez itzali sugarra zuzenean (erabili su-itzalgailu bat).
- Babestu ahoa eta sudurra musuzapi batez; hobe bustita badago.
- Ireki leihoak eta atak.
- Ez piztu argiak, ezta pizgailurik ere, ez jaso pertsianak, etab.

Intoxikazioak

Etxean gertatzen diren intoxikazioak etxeko edozein lekutan dauden produktu askok eragin ditzakete.

Istripu-mota horiek honela gertatzen dira:

- Irentsiz.
- Inhalatuz.
- Larruazala ukituz.

Oro har, bide ohikoena irenstea izaten da.

Irensteari nola aurrea hartu.

- Gorde produktu toxikoak jatorrizko ontzietan eta haurren helmenetik kanpo. Ez gorde inoiz edarietarako edo elikagaiak gordetzeko erabiltzen diren botiletan edo flaskoetan.
- Saiatu leku berean biltzen produktu toxikoak.
- Ez kontsumitu elikagairik baldin eta kontserbazioaz edo iraungipen-dataz zalantza izanez gero.
- Prestatu jakiak higiene-neurri zorrotzak betez, eta kontserbatu beti leku hotzetan.
- Gogoratu botika guztiak toxikoak izan daitezkeela behar bezala erabiltzen ez badira. Ez hartu botikarik sendagileak agintzen ez badu.
- Gogoratu garbiketa-produktu gehienak toxikoak direla. Gorde leku itxi batean, hobe sukaldetik kanpo.
- Ez nahastu garbiketa-produktuak bereizi gabe, nahaste batzuek gas toxikoak sor baititzaizkete.
- Ez egon intsektizidaz trataturiko geletan, zentzuzko denbora bat igaro arte.
- Ez bota intsektizidarik, arratoi-pozoirik eta abarrik elikagaien edo pertsonen gainean.
- Ez gorde produktu toxikorik sukaldean, eta ez nahastu elikagaiekin.
- Ez egon denbora luze bernizak, pinturak, itsasgarriak, disolbatzaileak eta abar erabili diren lekuetan eta, dena dela, saiatu ondo aireztatuta egon daitezen.

Intoxikazio bat gertatzen bada:

- Deitu 112 telefonora.
- Ahal bada, identifikatu zer produktuk eragin duen.
- Biktimaren asfixiari aurrea hartzeko, jarri saiheska (segurtasun-jarrera).
- Ez saiatu toxikoa neutralizatzen, ura, esnea eta abar edanaraziz. Ez dira eraginkorrak, eta istripua izandakoaren egoera larriagotu dezakete.
- Saiatu lasai egoten.

Erorikoak

Erorikoa istripu-mota da, eta asko samar gertatzen dira etxean.

Hauek dira arrisku nagusiak: lurrean objektuak egotea, zoladurak oso leunduta egotea edo koipe-hondakinak izatea, zuloak babesik gabe egotea, etab.

Erorikoei nola aurea hartu:

- Ez utzi objekturik lurrean, igarobideetan, batez ere.
- Ziurtatu alfonbrak ez direla lurraren gainean irristatzen, eta ez utzi haien ertzak altxatuta.
- Jarri dutxako edo bainuko lurrean sistema ez-labaingarriren bat.
- Ongi argitu korridoreak eta eskailerak.
- Bildu aparatu elektrikoek kableak, mugitu edo lekuz aldatu behar ditugunean.
- Ez erabili aulkirik edo beste altzari batzuk leku altuetara iristeko.
- Erabili esku-eskailera bikoitzak ahal izanez gero, eta aztertu erabili baino lehen.

Haurrekin hartu beharreko segurtasun-neurriak

Orain arte aipatu ditugun neurri guztiez gain, haurrekin segurtasun-neurri bereziak hartu behar dira:

- Ez utzi haurren helmenean sendagairik, garbiketa-produkturik edo beste substantzia toxikorik. Ondo gorde aiztoak, guraizeak, erremintak...
- Ez utzi hurrei balkoitik edo leihotik burua ateratzen.
- Ez utzi jolasten sukaldean edo bainugelan.
- Erakutsi txikitatik autobabeseko eta bide-segurtasuneko oinarritzko arauak.
- Erakutsi lehenbailehen hurrei beren izena, helbidea eta telefono-zenbakia, bai eta egoera larrietan erabiltzen ere.

5.5 KALERAKO SEGURTASUN-NEURRIAK

Oinezkoentzako segurtasun-neurriak

Bi maila bereiziko ditugu. Alde batetik, oinezkoen segurtasuna bermatzeko neurri tekniko batzuk; adibidez, espazio libreak egotea (parkeak, lorategiak, berdeguneak...).

Beste alde batetik, hezkuntza kontuan izango dugu, baina zentzu zabalean, ez haurrak memorizatu beharreko arau batzuen transmisio gisa soilik.

Hona hemen erakutsi beharreko prebentzio-neurri batzuk:

- Espaloitik gabiltzanean, hobe barrualdetik, ertzetik baino.
- Errespetatu bide-seinaleak, guztiontzat dira eta.
- Gurutzatu galtzada semaforoz babestutako igarobideetatik edo zebrabideetatik.

- Igarobide babesturik gabeko galtzada bat gurutzatu behar izanez gero, kontu handiz egin: ziurtatu ibilgailurik ez datorrela, lehenengo ezkerretara eta gero eskuinetara begiratzuz.
- Erreparatu garajeetako irteerei.
- Errepide batetik paseoan ibiliz gero, joan ezkerretatik, errazago ikusiko baitituzu hurbiltzen diren autoak.
- Galtzada bat gurutzatzerakoan, inoiz ez irten espaloia ertzean geratuta dagoen ibilgailu baten atzetik.
- Ez gurutzatu galtzada ibilgailuen artean ibiliz (geratuta badaude ere).
- Klean eta errepidean animaliekin paseoan zabiltzanean, ez eraman lotu gabe.

Bidaia-errientzako segurtasun-neurriak

Ibilgailu bateko bidaiariak bagara, oso garrantzitsua da zenbait neurri hartzea eta errespetatzea:

- Haurrak eramanez gero, lotuta egon behar dute ibilgailuaren barruan, homologatutako segurtasun-gailuen bidez.
- Ez utzi leihoetako biraderekin edo botoiekin jolasten edo ibiltzen, ezta ateetako segurtasun-itxigailuekin edo heldulekuekin ere. Egokiena ateak blokeatzea da, baita leihoak irekitzeko eta ixteko gailuak ere.
- Ibilgailua gelditzean, erabat geratuta dagoenean jaitsiko dira bidaiariak, eta beti espaloia dagoen aldetik.
- Oso garrantzitsua da zirkulazio-arau guztiak errespetatzea, bai bidaiarien segurtasuna bermatzeko, bai jokabideak hezigarriak direlako.

Txirrindularientzako segurtasun-neurriak

Bizikleta erabiltzeko oinarritzko arauak eta prebentzio-neurriak:

- Kaskoa erabiltzea.
- Zirkulazio-seinaleak eta -arauak jakitea eta errespetatzea.
- Banakako ilaran zirkulatzea.
- Kale batetik zirkulatuz gero, gainerako ibilgailuen noranzko berean joatea.
- Gauez ez zirkulatzeko saiakerak, eta egin behar izanez gero, besteek ikusteko moduan egitea.
- Ura sarritan edatea.
- Bizikleta egoera onean edukitzea: argiak, balaztak, pneumatikoak, katea, errodamentuak...

Haurrekin hartu beharreko segurtasun-neurriak

Lehenago aipatutakoez gain, haurrei zenbait oinarritzko neurri erakutsi behar zaizkie, kalean beren burua babesten jakin dezaten:

- Haurrek beren izena, helbidea eta telefono-zenbakia jakin behar dituzte.
- Haurrak galtzen badira, erakutsi dendari batengana jo behar dutela.
- Oso garrantzitsua da haurrek jakitea ez dutela harremanik izan behar arrotzekin.
- Ez dute inoiz esan behar bakarrik daudela etxean.

5.6. ESKOLARAKO SEGURTASUN-NEURRIAK

Eskola bigarren etxe moduko bat da haurrentzat, eta bertan denbora luzea ematen dute. Hori dela eta, leku segurua izan behar du edo, gutxienez, komeni da neurriak hartzea istripuak aurreikusteko.

Legez, eskolak eta haren inguruneak gutxienezko baldintza batzuk bete behar dituzte, ikasleek istripurik izan ez dezaten; izan ere, eskola-jarduerak egiten diren ingurune fisikoan gerta daitezke istripuak. Hala ere, eraikinaz eta haren inguruneaz gain, instalazioek eta objektuek ere oso ongi zainduta egon behar dute.

Ikastetxera sartzea eta handik irtetea

Ikastetxera sartzean eta handik irtetean, zenbait arrisku daude, bai ingurune fisikoak eraginda (kalea, ibilgailuak), bai jende asko aldi berean eta presaka pilatzen delako (ikasleak, gurasoak, irakasleak).

Zer prebentzio-neurri har ditzakegu?:

- Ikastetxera sartzeko eta handik irteteko uneak programatzea, era antolatuan egiteko (txandaka), une horietan dabilen ikasle-kopurua eta inguruko kaleen arriskua kontuan hartuz.
- Sarrerako ateak eta korridoreak nahiko zabalak direla egiaztatzea.
- Bide-segurtasuneko arauak jakitea eta errespetatzea (espaloietatik ibiltzea, seinaleztatutako lekuetatik gurutzatzea galtzada, etab.).
- Bigarren ilaran ez aparkatzea, igarotzea ez oztopatzeke.
- Besteak errespetatzeko ohiturak sortzea.
- Kalean ibiltzean, presaka ez ibiltzea, eta jolas biziak edo pilotekin egiten direnak ez egitea.

Ikastetxeko eskailerak eta korridoreak

Ikastetxeko leku horietan, arriskuak etor daitezke, alde batetik, instalazioen egoera desagoketik (zoru irristakorak, argiztapen eskasa, oztopoak...) eta; bestetik, instalazioak gaizki erabil-

tzetik (jendea pilatzea ikasgeletara sartzean eta handik irtetean, jolas zakarrak, korrikaldiak...).

Hona hemen istripurik ez gertatzeko zenbait prebentzio-neurri:

- Ikastetxeko instalazioak aldian behin aztertzea eta egoera onean edukitzea.
- Ikastetxeko instalazioak ikasle desgaituentzat egokitzea.
- Instalazioak oztoporik gabe eta garbi egotea, eta altzariak eskola-jardueretarako egokiak izatea.
- Eskailerak ongi erabiltzea, erorikorik eta istripurik ez gertatzeko.
- Zoru argizarituak, bustiak edo zikinak seinaleztatzea, labainkadak edo erorikoak ez izateko.
- Korridoreetatik eta eskaileretatik korrika ez egitea, edo ateak eta leihoak brastakoan ez irekitzea.
- Ikastetxea ebakuatzeko bideak adierazteko seinaleak jartzea.

Ikasgeletan

Ikasgeletan, ikastetxeko beste leku batzuetan bezala, arriskuak etor daitezke; alde batetik, instalazioen (berokuntza-sistema, elektrizitatea) eta altzarien egoera txarretik (ertzak, gaizki lotutako apalak...) eta, bestetik, ikasleek gaizki erabiltzetik. Ikasgeletan, gainera, beste arrisku bat izan daiteke materiala desegokia izatea edo gaizki erabiltzea. Zer egin dezakegu arriskuak saihesteko?:

- Ikasgelako instalazioak egoera onean edukitzea: puskatutako lauzak, zoru irregularra edo ezegonkorra, pitzatutako hormak eta abar konpontzea. Ateek eta leihoek itxigailu egokiak izan behar dituzte.
- Instalazio elektrikoa aldian behin aztertzea eta egoera onean edukitzea, entxufeak lur-konexioa dutela egiaztatzea, eta ez konektatzea aparatu elektriko gehiegi korrontehargune batean.
- Instalazio elektrikoak ez ukitzea eskuak edo hankak bustita.
- Berokuntza-sistema egoera onean edukitzea, eta ikasgelak erabili ondoren aireztatzea.
- Berogailuak haurrengandik eta produktu sukoietatik urrun jartzea, eta erradiadore elektrikoak eta berogailuak ez estaltzea arropekin.
- Ikasgela garbi eta ordenatuta edukitzea, eta bizkar-zorroak eta materialak lurrean ez uztea, igarobidea ez oztopatzeko eta erorikorik eta irristadarik ez gertatzeko.
- Ertz puntazorrotzak dituzten altzariak gomazko edo plastikozko babesgarritz estaltzea, ebakirik ez gertatzeko.
- Apalategiak hornei ondo lotzea, eta haurrak haietatik ez igotzea goian dauden objektuak hartzeko.

- Armairuetan objektu arriskutsurik ez gordetzea eta, gordez gero, armairuko goiko aldean jartzea, haurren helmenetik kanpo, eta armairuak ondo ixtea.
- Ikasmateriala txukun gordetzea, eta pinturak edo paperak dituzten produktuak ez nahastea, su-arriskua txikiagotzeko.
- Gortinarik ez erabiltzea, eta beharrezkoak badira, hobe laburrak eta sukoiak eta toxikoak ez diren ehunezkoak badira, eta eduki berogailuetatik urrun.
- Ikasgelan landareak badaude, ez dira pozoitsuak edo toxikoak izango eta leku seguruan egongo dira, ez erortzeko moduan.
- Ikasmaterialak behar bezala erabiltzea, arriskutsuak izan daitezkeen objektuak baztertuz (ebakitzailak edo zorrotzak) eta ikasmateriala ez irentsiz, itolarririk ez gertatzeko.
- Paperontzi edo zakarrontzi bat edukitzea ikasgelan, hondakinak botatzeko, bai eta kuxta bat ere, papera birziklatzeko.
- Nork bere higiena zaintzea, birus infekziosorik, zorririk eta abarrik ez kutsatzeko.
- Ikasgelan errespetuari eta diziplinari begiratzea, baita jolas bortizik ez egitea ere.

Laborategian

Ikastetxeko lekurik arriskutsuenetakoa izan daiteke; izan ere, bertan zenbait substantzia sukoi edo toxiko erabiltzen dira, eta esperimentuak egiteko erabiltzen diren tresnak arriskutsuak izan daitezke (kristalezko ontziak, objektu puntazorrotzak...). Irakasleak etengabe gainbegiratu behar ditu laborategian egiten diren jarduerak, eta ikasleei ohartarazi behar die substantzia batzuk erabiltzea arriskutsua izan daitekeela eta segurtasun-elementuak erabili behar direla arriskuak txikiagotzeko (erredurak, ebakiak...).

Arriskuak txikiagotzeko:

- Gorde sarrailadun armairuetan substantzia arriskutsu guztiak, eta begiratu elkarren artean erreakziona ez dezaten eta erabili ontzi hautsezinak eta ixte-sistema ona dutenak.
- Ez gorde likido lurrunkorrek argia sar daitezkeen lekuetan.
- Etiketa argia jarri substantzia guztiei, eta zehaztu zer arrisku dakarten, sukoiak diren, toxikoak diren, etab.
- Erabili esperimentuak egiteko behar diren babes-neurri guztiak (maskarak, betaurrekoak, eskularruak, etab.).
- Ile luzea duten pertsonak lotuta eramango dute laborategian dauden bitartean.
- Ez erabili errektibo gehiegi; gainera, ez da komeni jatorrizko flaskoetan berriro gordetzea, erabili ez baditugu ere.
- Ez jarri produktu kimiko bat edo flaskoa zuzenean sudur azpian zer usain duen jakiteko, toxikoa izan baitaiteke.
- Flaskoak edo saio-hodiak erabiltzen direnean, ez jarri irekigunea norberari edo besteei begira.

- Maria bainuan berotu substantzia sukoiak edo lurrunkorrak, eta ez zuzenean pizgailua-
renugarren.
- Ez instalatu berogailurik, su txikirik edo beste bero-iturri osagarriak produktu sukoi
edo erregaietatik gertu.
- Aztertu eta eduki instalazio elektrikoak egoera onean, zirkuitulaburrak edo elektrokuzio-
ak eragin ditzakeen sute-arriskurik ez gertatzeko.
- Aireztatu ondo instalazioak, gas toxikoak inhalatzeko arriskurik ez izateko.
- Jarduerak amaitu ondoren, gorde arriskutsuak izan daitezkeen tresna guztiak.
- Jaso erabilitako hondakin kimiko guztiak, eta utzi horretarako dauden tokietan.
- Eskola amaitzean, ondo garbitu eskuak.
- Eskola amaitzean eta laborategitik irteterakoan, ziurtatu dena itzalita dagoela eta tres-
nak deskonektatuta daudela.

Liburutegian

Liburutegian arriskuak egon daitezke bi arrazoi hauek direla eta: alde batetik, ikasleak irakas-
learen zuzeneko tutoretzarik gabe joan daitezke liburutegira, eta, bestetik, arriskutsuak izan
daitezkeen altzariak egoten dira bertan, egoera onean ez badaude edo egoki erabiltzen ez
badira. Istripuei nola aurrea hartu:

- Aztertu aldi berean liburutegiko altzariak, eta eduki egoera onean.
- Lotu gogor apalategiak hormetara, liburuak hartzean eror ez daitezkeen.
- Ez jarri oso apalategi altuak, ikasleak goiko apaletara liburuak bila igo ez daitezkeen eta
buru gainera eror ez dakizkien.
- Apalategi altuak nahitaez jarri behar badira, aulki txikiak edo eskailerak eduki behar
dira, goiko apaletara heltzeko.
- Errespetatu liburutegiko arauak eta saiatu giro lasaia eta isila lortzen.
- Ahal izanez gero, beti egongo da liburutegiko arduradun bat.

Areto nagusian

Areto nagusian arriskurik ere egon daiteke, bertan jende asko aldi berean pilatzen delako, eta,
oro har, jai- eta jolas-giroan eta ikasgelan baino diziplina gutxiagorekin. Hori dela eta, talde-
jokabide desagokiak gerta daitezke, eta istripuak eragin.

Zer egin dezakegu istripurik ez gertatzeko?:

- Ikastetxeko instalazioen egokitasuna aldi berean aztertzea eta egoera onean edukitzea.
- Areto nagusira sartzeko eta handik irteteko uneak era antolatuan programatzea, une
horietan dabilen pertsona-kopurua kontuan hartuz.

- Arauak eta gainerako pertsonak errespetatzeko giroa izatea.
- Altzariak behar bezala erabiltzen saiatzea, jolas desagokirik egin gabe.

Aldagelak, dutxak eta komunak

Ikastetxeko leku horietan ere arriskuak egon daitezke, bai instalazioak ez daudelako egoera onean, bai ez direlako egoki erabiltzen (komun-ontzira igotzea, ur-txorrotak irekita uztea, etab.).

Prebentzio-neurriak:

- Leku horietako instalazioak (bainugeletako ontziak, dutxak, aldageletako armairuak...) aldian behin aztertzea eta egoera onean edukitzea, baita instalazio elektrikoa eta iturgintzakoa ere.
- Instalazio horiek garbi eta ordenatuta edukitzea, eta leku bustiak seinaleztatzea, inor erori ez dadin.
- Eskuak eta hankak bustita edukiz gero, aparatu elektrikorik ez erabiltzea.
- Ura arduraz erabiltzea, alferrik galdu gabe, eta lurrera urik edo xaboirik bota gabe.
- Dutxan sartu baino lehen, ur beroa eskuarekin probatzea, erredurarik gerta ez dadin.
- Hankak babestuta dutxatzea, larruazaleko gaixotasunak ez kutsatzeko (atleta-oina, onddoak, papilomak, etab.).
- Igarobideak oztoporik gabe egotea, lurlean bizkar-zorrorik, kirol-oinetakorik, arroparik eta abarrik utzi gabe.
- Instalazio horien erabilera-arauak errespetatzea eta jarduera basatirik ez egitea.
- Dutxa eta komunetan jolas desagokirik ez egitea, istripurik gerta ez dadin (erorikoak, kolpeak...).
- Ikastetxean ikasle desgaituentzako instalazio egokiak edukitzea.

Kirol-instalazioak eta jolastokiak

Kirol-esparruetan, barrualdekoetan nahiz kanpoaldekoetan, arrisku dezente egon daitezke, bertan egiten diren jarduerak direla eta. Arriskuak areagotu egingo dira instalazioak egoera onean ez badaude (futbol-ateak, saskibaloizaleak, eta beste kirol-ekipamendu batzuk lurrera seguru lotuta egotea, esate baterako). Zer egin dezakegu arriskuak saihesteko?:

- Instalazio egokiak edukitzea kirol- eta jolas-jarduerak egiteko, eta aldian behin aztertzea eta egoera onean edukitzea.
- Kanpoaldeko kirol-instalazioak eta jolastokiak eraikitzean, zoladura egokiak eta material irristagaitzak erabiltzea.
- Instalazioak garbi eta lurlean oztoporik gabe edukitzea, erorikorik gerta ez dadin.

- Berotzeko oinarrizko ohiturak izatea lesiorik ez gertatzeko, kirol-elikadurako ohiturak izatea eta kirol-entrenatzaileen gomendioei jarraitzea.
- Kirola egitean ez deshidratatzea, udan batez ere, ura edo edari isotonikoak edanez.
- Kirola barrualdean nahiz kanpoaldean egiteko ekipamendu egokia erabiltzea (oinetakoak, arropa, ur-botilak, etab.).
- Kirol-entrenatzaileek lehen laguntzak ematen jakitea, erorikoak, lokadurak, ebakiak eta abar tratatzeko.
- Jolastokiko guneak errespetatzea (pilotan aritzeko gunea, korrika egiteko gunea, zabuen gunea, etab.) istripurik ez gertatzeko.
- Estalitako jolastokirik ez badago, euria egiten duenean jolas-ordua ikasgeletan edo gimnasioan egitea, baita eguzkiak gogor jotzen duenean ere, bero-kolperik izan ez dadin.
- Estolda-estalkiak ez zapaltzea edo haien gainean salto ez egitea; izan ere, gaizki jarrita badaude, norbait eror daiteke.
- Euria, elurra edo izotza egiten duenean eta lurra bustita dagoenean, oinetako egokiak erabiltzea, istripurik ez gertatzeko.
- Ikasle desgaituentzako instalazio egokiak edukitzea.
- Jolas-orduan borrokarik edo jolas bortitzik ez egitea.
- Garrantzitsua da irakasleak jolastokian egotea, zenbait arrisku-egoera saihesteko eta gerta daitezkeen istripuei berehala kasu egiteko.

Ikastetxeak ebakuatzea

Ebakuazioa autobabeseko funtsezko neurria da eraikinetan larrialdiak gertatzen direnean, arriskutik urruntzea baitakar. Hauxe da ebakuazioaren helburua: larrialdi-egoera batean leku horretan dagoen jendea kanpoaldera joan ahal izatea, eta lekualdaketa segurtasun-baldintza egokietan egitea.

Eraikin baten ebakuazioa EBAKUAZIO-BIDEEI jarraituz egin behar da, horretarako diseinatu eta eraiki baitira: larrialdi-egoera batean dauden pertsonak eraikinetik denbora egokian eta nahikoa segurtasun-neurriekin irten daitezen. Ikastetxe batean zenbait ebakuazio-bide ditugu:

- Babestu gabeko ebakuazio-bideak: bertara sartzeko aterik ez duten ibilbide horizontalak (korridoreak) eta bertikalak (eskailerak) dira, baina ebakuaziorako dimentsionatu eta diseinatu dira.
Ibilbidean tornuak edo igarotzea zaildu ditzaketen beste elementu batzuk badaude, ez dira ebakuaziorako erabiliko. Oro har, igogailuak eta eskailera mekanikoak ez dira ebakuazio-bidetzat hartzen.
- Ebakuazio-bide babestuak: zirkulatzeko bakarrik erabiltzen diren ibilbide horizontalak (korridoreak) eta bertikalak (eskailerak) dira. Ibilbide horien hormak, lurzorua eta sa-

baia suarekiko erresistenteak dira, eta ibilbideko ateen ere sua jasan dezakete. Gainera, aireztapen naturala dute.

- Babes bereziko ebakuazio-bideak: zirkulatzeko bakarrik erabiltzen diren ibilbide horizontalak (korridoreak) eta bertikalak (eskailerak) dira. Hormak eta sabaia suarekiko erresistenteak dira eta ezin da bertara zuzenean sartu, baizik eta atari batetik. Ataria suarekiko erresistentea denez eta aireztapen naturala duenez, ebakuazio-bideak arriskua dagoen sektoretik isolatuta geratzen dira.

Aldez aurretik hitzartutako seinale batek adieraziko du ebakuazioa noiz hasi; beraz, oso garrantzitsua da pertsona guztiek seinalearen mezua argi eta garbi zein den jakitea, ulertzea eta identifikatzea.

Seinale hori ikastetxearen baliabideen arabera ezarriko da: megafoniaz, irteteko txirrinak adostutako dei-kopurua eginez, etab.

Seinalea entzun orduko, honela jokatuko dugu:

- Egiten ari ginena utziko dugu.
- Egoera berrian jarriko dugu arreta.
- Ikasgelatik edo gauden lekutik modu ordenatuan irtengo gara.
- Hormaren kontra jarrita joango gara ebakuazio-bideraino (korridore edo eskailera) eta bertatik jarraituko dugu.
- Ebakuazioa azkar egingo dugu, baina korrika egin gabe.
- Ebakuazio-arduradunen jarraibideei jarraituko diegu.
- Ebakuazio-bideetako seinaleen argibideei jarraituko diegu.

5.7. AISIAKO LEKUETAKO SEGURTASUN-NEURRIAK

Ur-ingurunean

Igerilekuetan

Igerilekua da bainatzeko gehien erabiltzen den baliabideetako bat, istripuak gertatzeko arrisku txikiena baitu. Hala ere, zenbait neurri hartzen dira, arriskua ahalik txikiena izan dadin:

- Dutxa bat hartzea, igerilekuan bainatu aurretik.
- Bainu-txanoa erabiltzea.
- Nork bere txankletak edo bainatzeko oinetakoak erabiltzea aldageletan eta komunetan.
- Haurrei beti laguntzea, uretan nahiz lehorrean.
- Buruz ez botatzea sakonera gutxiko igerilekuetan (metro bat sakon eta/edo lau metro zabal).

- Uretan sartzeko, eskailerak erabiltzea. Edo bestela, inguruan inor ez dagoela egiaztatzea, eta itzulipurdirik, buruzgainik, kiribilik eta abarrik ez egitea.
- Igerilekuko ertzetik korrika edo saltorik ez egitea, leku labainkorrak baitira.

Hondartzan

- Sorosleen argibideei eta arrisku-abisuei kasu egitea.
- Ez bainatzea bandera gorria dagoenean.
- Lekuaren egoera ezagutzea, baita non edo noiz baina daitekeen modu seguruan ere.
- Hondartzaren erdialdean bainatzea, edo banderek adierazitako guneean.
- Itsasbazterrekiko paraleloan igeri egitea, eta kostaldetik gertu. Arriskutsua da itsaso zabalean igeri egitea.
- Uretan sartu baino lehen, itsaslasterrak eta urautsiak non dauden jakitea, eta zalantza izanez gero, sorosleei galdetzea.
- Olatu handiak daudenean, uretan ez murgiltzea edo urpean igeri ez egitea.
- Bakarrik ez bainatzea.
- Igerian ari garenean, motordun itsasontzietara ez hurbiltzea.
- Hondo ezegonkorra edo zuloak dituzten lekuetan ez egotea.
- Haurrek edo esperientziarik gabeko pertsonak erabiltzen dituzten salbamendu-gerrikoak eta beste flotagailuak sokaz loturik eta pertsona arduratsu batek zainduta daudela ziurtatzea.
- Leku hauetatik gertu igeri ez egitea: erreten, zubi, malekoi, ubideetako uhate, ur-andeletako sarrera edo ur-harguneetatik gertu.
- Ez igarotzea leku batetik, baldin eta ura gerritik gora baldin badugu edota hondoa ukitzen ez badugu.
- Ez saiatzea hartzen mareak edo haizeak daramatzan pilotak, flotagailuak edo aire-koltxonetak.
- Bainatu baino lehen, alkoholdun edaririk ez hartzea.

Ito beharrean dagoen pertsona bere kordean badago:

- 112 telefonora deituko dugu edo sorosle bati jakinaraziko diogu.
- Laguntzea baduzu, bota soka bat edo flotagailu bat. Ez sartu uretan, salbamendu-teknikak jakin gabe.
- Ez begien bistatik galdu biktima.
- Oihu egin eta laguntza eskatu, biktima han zaudela ohar dadin, eta gertuko pertsonak zer gertatzen ari den kontura daitezen.
- Saiatu biktimarengana heltzen, baina ur-bazterretik aldentu gabe.

Ito beharrean dagoen pertsonak kordea galdu badu:

- Heldu burutik larrialdian dagoen pertsonari, haren ahoa eta sudurra uretatik kanpo aterata.
- Teknika hori nekagarria bada, galtzarbeetatik helduko diogu eta hankei eraginda egingo dugu aurrera.
- Biktimak buruan kolpea hartu duela uste badugu, sorosleari deituko diogu, lepoko bat eta ez mugitzeko ohol bat jar diezaioten uretatik irten aurretik.

Ur sakonetan eroriz gero:

- Uretara arropak jantzita eroriz gero, saiatsu lasai egoten eta erantzi arropa astunena (jaka, oinetakoak...), baina utzi azpiko arropa, gorputzeko tenperatura gordetzen lagunduko baitu.
- Saiatsu heltzen flotatzen duen edozein objekturi.
- Poliki-poliki igeri egin beti ur-bazterrerantz, indarrari eusteko eta aldeko olatuak eta ur-lasterrak baliatzeko.

Mareek edo ur-lasterrek eramanez gero:

- Hondoa ukitzen bada, saiatsu beti oinez irteten, baina ez igeri egiten, ur-lasterrak gune indartsuenera erakar gaitzake eta.
- Ur-bazterretatik gero eta urrunago bagaude, ez dugu ur-lasterraren kontra igeri egingo, baizik eta ur-bazterrekiko paraleloan, eta olatuek jotzen duten leku batera heltzen ahalginduko gara, olatuen laguntzaz uretatik irteteko.
- Laguntza behar izanez gero, besoa altxatuko dugu, erabat luzatuta.

Ur-jolasetan

Ur-parkeetan, ur-jarduerak berez dakartzaten arriskuez gain, badira parkeko jolasetan sortzen diren beste batzuk ere: txirristetan, olatu-igerilekuetan, ur-lasterretan, etab.

Hauek dira istripuen kausarik ohikoenak:

- Sorosleek ez dute behar bezala zaintzen.
- Erabiltzailearen ezjakintasuna, eta aholkuei eta seinaleei kasurik ez egitea.
- Seinaleak desagokiak izatea.
- Olatuak sortzen diren jolasetan, esperientziarik gabeko igerilariak izaten dira istripuen eragile nagusiak; adibidez, oreka galdu, hondoa ez ukitu edo beste erabiltzaile baten kontra jo ondoren.
- Igerileku sakonetan, zenbait bainulari urduri jar daitezke, ur sakonetan jausten direnean.

- Erortze libreko eta abiadura handiko jolasetan, arreta berezia jarri behar zaio jaisteko jarrerari (hankak orkatiletatik gurutzatuak eta besoak bularraren aurretik gurutzatuak jaitsi behar da).
- Saiatu beste txalupekin kolperik ez izaten paseoetan, eta arreta berezia jarri txalupa irtetea eta sartzea.

Mendian

Mendian arriskuak ere badaude, beste edozein aisia-jardueratan bezala, are gehiago kontuan izaten badugu gure erkidegoan berariazko arazoak daudela, batean laburbil daitezkeenak: klimatologia. Izan ere, klimatologiak eraginda, zenbaitetan, bat-bateko tenperatura-aldaketak, behe-lainoa, euria eta abar izan daitezke. Hori dela eta, arazoak sor daitezke beharrezko guztia ez badaramagu.

Prebentzio-neurriak:

- Azter ezazu egingo duzun ibilbidea, eta kalkulatu zenbat denbora beharko duzun egiteko.
- Jakinarazi familiakoei edo lagunei zer ibilbide egingo duzun eta zenbat denbora beharko duzun egiteko.
- Informatu egoera meteorologikoaz, eta eguraldi txarra iragarrita badago, gogoratu hobe dela ibilaldia bertan behera uztea eta beste egun baterako atzeratzea.
- Erabili arropa eta oinetako egokiak, eta ez ahaztu ibilaldietarako oinarrizko elementu batzuk sartu behar dituzula bizkar-zorroan, hala nola ura, esku-argia, iparrorratza, oinarrizko botikina eta sakelako telefonoa.
- Ahal bada, ez joan bakarrik. Hobe da taldean joatea, eta taldetik inoiz ere ez aldentzea.

Istripuren bat gertatzen bada:

- Galtzen bazara, saiatu lasai egoten eta ez urrundu aurreikusitako ibilbidetik.
- Saiatu gain batean kokatzen, inguru guztia behar bezala ikusteko.
- Baserri, errepide edo bide bat aurkitzen baduzu, jo bertara. Gaua bada, argiak hartu erreferentziatzat.
- Pertsonak egon daitezkeela sumatzen baduzu, urrun badaude ere, eskatu laguntza.
- Norbaitekin komunikatzeko aukera eduki bezain pronto, berehala egin, behargabeko mobilizazio eta bilaketak ez abiarazteko.

Istripu bat izan duen pertsona bat zaindu behar izanez gero:

- Erreparatu istripua izan duen pertsonaren egoerari.
- Eman lehen laguntza, eta ahalik eta gutxien mugitu.
- Saiatu 112 telefonora deitzen, eta eman datu hauek:

- Nork eskatzen duen laguntza.
 - Zer gertatu den, istripuaren deskribapena, zenbat zauritu egon diren, zer larritasun-maila duten eta zer-nolako lesioak izan dituzten.
 - Nola gertatu den istripua.
 - Noiz.
 - Non. Ahalik eta erreferentzia gehien eman behar dira.
 - Zenbat lagun dauden istripua gertatu den lekuan.
 - Zein diren toki horretara iristeko moduak.
- Istripua izan duen pertsona bakarrik utzi behar izanez gero, jarri toki erosoan eta behar bezala aseguratuta.

Salgune handietan

Ordu asko ematen ditugu leku erraldoi horietan, asteko erosketak egiten edo aisialdiko lekuetan ondo pasatzen. Baina leku horietan ere badira arriskuak: sutea, lapurreta, bandalismoa eta abar gertatzeko arriskua. Salgune horietako segurtasun-sailek segurtasun-plan egokiak izan behar dituzte, prebentzio- eta babes-neurriak eta horretarako dauden baliabideak barne, jarduera berezi horren arazoak arintzeko edo konpontzeko.

Halako salgune bat ebakatu behar denean, horrela jokatu behar da:

- Era ordenatuan eta lasaitasunez ebakatu lekua, izu-egoerarik sortu gabe.
- Jarraitu segurtasuneko langileen aholkuei.
- Lagundu ebakuazioan (haurrak, edadeko pertsonak).
- Jarraitu ebakuazio-seinaleei.
- Korridore eta eskaileretan, joan paretaren ondotik (erdialdea libre utzita).
- Ez erabili ez igogailurik, ez karga-jasogailurik.
- Joan larrialdietako irteeretara.
- Ez oztopatu irteteko bideak.
- Ez itzuli inoiz ere.
- Itxi ateak eta leihoak.

5.8. HONDAMENDI NATURELEI AURRE EGITEKO SEGURTASUN-NEURRIAK

Baso-suteak

Ustekabeko baso-suterik ez gertatzeko, behar-beharrezkoa da prebentzioa kontuan hartzea. Hona hemen har daitezkeen neurri batzuk:

- Sua piztuz gero, baimendutako eta egokitutako lekuetan soilik egin.
- Egoera meteorologikoak suteak zabaltzeko arriskua areagotzen badu, ez da surik piztu behar mendian. Ez piztu inoiz surik, adibidez, haizea badabil edo inguruan urik ez bada.
- Joan baino lehen, ziurtatu sua behar bezala itzalita dagoela, bota ura eta estali lurrez.
- Ez bota zigarro-puntarik, piztutako pospolorik edo barbakoako txingarrik.
- Ez utzi inolako zaborrik; botilak eta beira-zatiak, batez ere.
- Sute-arriskua dagoen sasoian, mendian ibiltzeko komenigarria da lurraldea ondo ezagutzea, baita komunikabideak eta ordezeko bideak ere, eta ahalegindu behar da urrutira ikus daitekeen lekuetatik ibiltzen. Ingurunea ezagutzeak neurriak hartzen eta arriskua gutxitzen laguntzen du.

Baso-sute bat pizten bada, zenbait neurri har ditzakegu laguntzeko eta gure segurtasuna eta tartean dauden gainerako pertsonena hobetzeko:

- Deitu 112 telefonora.
- Sua txikia bada eta gertu badago, saiatu itzaltzen adar batez edo lurra botatzen.
- Sutetik aldentzeko, joan sutearen alboetatik, landare gutxien dauden lekuetatik, ahalik lasaien eta gelditu gabe.
- Ez jo inoiz gora; izan ere, sugarrak azkar eta erraz zabaltzen dira gorantz.
- Gogoratu suak inguratu egin gaitzakeela haizearen norabidea aldatzen bada. Beraz, joan beti haizearen norabidearen kontra.
- Sutetik ihes egin ezin baduzu, bilatu erretako gune bat edo soilgune bat, eta estali lurrez zeure burua.
- Pertsona baten arrokek su hartzen badute, ez utzi korrika egiten. Lurrean etzan behar du, eta biraka hasi, eta, aldi berean, lurrez edo manta batez estaliko dugu.

Klimatologia-istripuak

Uholdeak

Uholdeak eta ibai-goraldiak gertatzeko arriskuari aurrea hartzeko neurrien lehen urratsa hau da: leku egokiak hautatzea etxebizitzak, lantegiak eta bizitzan erabiltzen ditugun gainetarako establezimenduak kokatzeko. Gainera, kontuan izan behar dugu uholdeak eta ibai-goraldiak gertatzeko arriskua handiagoa dela urteko sasoi jakin batzuetan.

Larrialdi-mota horiei aurrea hartzeko, zenbait neurri har ditzakegu:

- Etxearen kanpoaldetik urak eraman ditzakeen objektuak kentzea.
- Aldian behin aztertzea nola dauden teilatua, eraikinetako zorrotenak eta inguruko hustubideak.

- Dokumentu garrantzitsuak eta, batez ere, produktu arriskutsuak etxeko leku seguru batean jartzea; hau da, lehenengoak hezetasunak kaltetu ezin dituen lekuan, eta bigarrenak isuri ezin diren tokian.
- Leku garaiak non dauden jakitea, bai eta nola heldu azkar bertara, uholdea gertatuz gero.
- Ibilgu lehorretan ibilgailurik ez uztea eta ez kanpatzea, ez eta ibaien ertzetan ere. Gerta liteke urak bat-batean gora edo gainezka egitea.

Larrialdi bat gerta daitekeen egoera batean bagaude, uholde edo ur-goraldi baten eraginpean, zenbait jarraibideri jarraitu beharko diegu, gure segurtasuna eta tartean dauden gainerako pertsonena ziurtatzeko.

- Komunikabideek eguraldiaren iragarpenaz eta egoeraz ematen duten informazioa etengabe jasotzea.
- Etxebizitza urez estaltzen bada, oso garrantzitsua da sotoetatik eta beheko solairuetatik lehenbailehen irtetea.
- Energia elektrikoa deskonektatzea eta, ahal bada, esku-argiak erabiltzea argi emateko.
- Telefonoa agintariei jakinarazteko soilik erabiltzea.
- Autobabeseko neurriak hartzea: eskularruak, botak, etab.
- Autoan ez ibiltzea. Bidaiatu behar izanez gero, hobe errepide nagusietatik eta autobideetatik zirkulatzea.
- Mendian egonez gero, ibaietatik eta uharretatik urruntzea, baita hegaletako eta muinoetako behealdeetatik ere, eta urak hartutako ibirik ez zeharkatzea. Hamabost zentimetrotik gorako ur-lasterretan ez ibiltzea.
- Inguruko leku garaienetara jotzea beti.
- Kontu handiz erreparatzea luiziei, zuloei, isurbideei, lasai edo lurrera botata dauden elektrizitate-kableei eta, oro har, eroritako objektu guztiei.
- Arriskuan bagaude edo agintariek hori adierazten badute soilik uztea etxea.

Lehorteak

Badira zenbait aholku erabilgarri lehortei aurre egiteko edo, gutxienez, informatuta egoteko:

- Lehorte izateko arrisku gehien zer sasoitan dagoen jakitea.
- Larrialdiei Aurre Egiteko eta Meteorologiako Zuzendaritzaren iragarpenen berri izatea.
- Ura aurreztea.
- Garbigailuan eta beste etxetresna elektrikoetan ura aurreztea, osorik beteta soilik erabiliz.
- Komuneko tanga behar denean soilik erabiltzea, eta botatzen den ur-bolumena murriztea, bi kargako gailuak erabiliz edo tanga bolumen-murriztaileak edo botila bat sartuz.

- Higiene pertsonalerako erabiltzen den ura arrazionalizatzea: hobe da bainuaren ordeztutxa hartzea, eta dutxako eta komuneko txorrota behar denean soilik irekitzea.
- Urik ez xahutzea, autoak garbitzean, lorategiak ureztatzean, etab.
- Hodien eta txorroten egoera aztertzea, ur-ihesak ez gertatzeko.

Lehorteak eragindako larrialdi-egoera batean, hartu beharreko neurri gehienak ur-kontsumoa murriztera egongo dira bideratuta, egoera larriagotu ez dadin. Adibidez:

- Etxebizitzako pasoko giltzak pixka bat ixtea, txorrotetatik irteten den ur-emia gutxitzeko.
- Ura gordetzea, baita ordeztutxo likidoak ere: ur minerala, freskagarriak, etab.
- Ura aurrezteko etxea eta tresnak garbitzeko lanetan.
- Nekea eta izerdia eragiten dituen ariketa fisikorik ez egitea.
- Begiak zaintzea, atmosfera lehorrarekin kaltetu baitaitezke.
- Kontsumitzen den ura kontrolik gabekoa edo ontziratu gabea bada, hamabost minutuz irakin behar da edan baino lehen.
- Edateko urak bezain segurua izan behar du eskuak eta sukaldeko ontziak garbitzeko urak.
- Ez da bainatu behar ura kutsatuta egon daitekeen lekuetan.

Hotz-boladak

Negua oso latzak izaten diren leku batean bagaude, eta klimatologiako ustekabeak gertatzeko aukera handia bada (elurteak, izozteak, etab.), zenbait neurri hartu beharko ditugu, izan daitekeen larrialdi baterako prestatzeko:

- Egoera meteorologikoaren berri izatea, komunikabideen eta erakunde ofizialen bidez.
- Ekaitzen aurkako leihoak instalatzea, hormak eta teilatupeak isolatzea, edo masilla eta babes-zinta jartzea ateetan eta leihoetan.
- Euri-urak jasotzeko kanaletak garbitzea eta ihesak konpontzea.
- Hodiak isolatzea eta, eguraldi txarra egiten duenean, ur-txorrotetatik tantak erortzen uztea, izotz ez daitezen.
- Ur-balbulak nola ixten diren ikastea, hodiren bat lehertzeko arriskua baitago.

Hotz-boladagatiko larrialdi batean bagaude, aholku hauei jarraituko diegu:

- Larrialdi-zerbitzuen aholkuei jarraitzea.
- Telefono-lineak libre uztea, sorospen-zerbitzuek erabil ditzaten.
- Informatuta egotea.
- Arropa lasai, arin eta berogarriko zenbait geruza janztea, arropa lodiko geruza bakarra jantzi beharrean. Kanpoaldeko jantziak ehun itxikoak izango dira eta ez dute ura har-

tuko. Uraren kontrako txanoa eta botak erabiltzea. Ahoa tapauka batekin babestea, birrikak oso aire hotzetik babesteko.

- Aire zabaleko kirolak ez egitea, ezta mendi-ibilbiderik ere. Ez da komeni gehiegizko ariketa fisikoa egitea, odol-zirkulazioa zaildu egiten baita hotz handia egiten duenean.
- Negurako berariazko artikuluak gordetzea; adibidez, gatz larria, harea eta elurra kentzeko ekipoak.
- Elikagaiak eta ura gordetzea, gutxienez astebeterako.
- Larrialdia amaitzen denean, izotza edo elurra kentzea etxeko teilatutik edo beste egitura batzuetatik.

Temperatura altuak

Bero-bolada izanez gero, prebentzio-neurri hauek hartu beharko ditugu:

- Kalera ez irtetea egunaren erdiko orduetan (eguerdiko 12etatik arratsaldeko 6ak arte), eta etxean gela freskoenak erabiltzea. Egunez, pertsianak jaistea eta leihoak ixtea; gauez irekiko dira, etxea aireztatzeko.
- Kontuan izatea aire girotua dagoen lekuetara sartzean eta handik irtetean tenperatura-aldaketak izaten direla eta horrek eragina izan dezakeela.
- Otordu arinak eta erregularrak egitea, uretan eta gatz mineraletan aberatsak diren edariak eta elikagaiak hartzea (fruituak, barazkiak, etab.), izerdiaren bidez galdutako gatzak berreskuratzeko.
- Kolore argiko arropa egokia janztea, ia gorputz osoa estaliz, burua batez ere.
- Ariketa fisiko luzerik ez egitea egunaren erdiko orduetan.
- Ibilgailuen barruan, haurrik eta adineko pertsonarik ez uztea leihoak itxita.
- Elikagaiak hozkailuan gordetzea eta higie-neurriak beti betetzea.

Haize bortitzak eta ekaitzak

Prebentzio-neurriak:

- Iragarritako egoera meteorologikoari buruzko informazioa izatea eta ematen diren aholkuei kasu egitea.
- Ateak, leihoak eta eguzki-oihalak ixtea eta finkatzea.
- Eror daitezkeen erlantz, horma eta zuhaitzetatik urruntzea, eta kontuz ibiltzea lanean ari diren edo egoera txarrean dauden eraikuntzen aurretik pasatzean.
- Leku garaietara eta aldamiotara ez igotzea, babes-neurri egokiak hartu gabe.
- Haizeteak iragarrita badaude, hobe da errepidean ez ibiltzea, eta ibili behar izanez gero, arreta handia jarri behar da, oztopoak egon baitaitezke.
- Ekaitz elektrikoa badago, lehenbailehen urrundu leku garaietatik eta zuhaitz altuen, egitura metalikoen eta abarren ondotik.

- Etxean egonez gero, haize-lasterretan ez egotea, bainuontzitik edo dutxatik irtetea, leihoak ixtea eta aparatu elektrikoak eta telebista deskonektatzea.
- Mendian egonez gero, ateak eta leihoak itxita dituen auto bat babesleku egokia izan daiteke.
- Hondartzetatik eta behealdeetatik urruntzea, marea biziak edo olatu handiek har baititzaizkete.

Beste arrisku batzuk

Badirudi NBQ arriskuak (nuklearra-biologikoa-kimikoa) urruti daudela, baina kontuan izan behar dugu gure udalerrietatik edo handik gertu arriskutsuak izan daitezkeen hainbat tona merkantzia igarotzen direla egunero. Gainera, ez da ahaztu behar istripu industrialak gertatzeko arriskua ere badagoela.

Halako larrialdi bat izanez gero, honako hauek aintzat hartuko ditugu:

- Agintariak biztanleei larrialdi-egoera bat dagoela jakinaraziko diete zenbait sistemen bidez; adibidez, megafoniaren, tokiko komunikabideen eta abarren bidez. Beti jarraitu behar zaie ematen diren jarraibideei.
- Oso garrantzitsua da une oro lasai egoten saiatzea.
- Oso gomendagarria da etxean piladun irrati bat, esku-argi bat eta botika-kutxa bat edukitzea.
- Ez du bakoitzak bere aldetik aritu behar, nahiz eta lagundu behar dela uste izan.

Larrialdi nuklearra, biologikoa edo kimikoa gertatu delako alarma eman bada, hona hemen jarraitu beharreko aholku batzuk:

- Arreta jarri irratiak, telebistak edo beste komunikabide ofizial batzuek ematen dituzten berriei.
- Jarraitu agintari arduradunek edo larrialdi-zerbitzuek babes-neurriak hartzeko ematen dituzten jarraibideei.
- Geratu etxean, itzuli bertara edo bilatu itxi daitekeen babesleku bat.
- Ez erabili telefonoa, telefono-lineak ez blokeatzeko.
- Itxi ateak, leihoak edo kanpoalderako beste edozein zulo. Jarri zapi bustiak zirrikitueta eta deskonektatu haizagailuak eta aire-girogailuak.
- Kanean bazaude, babestu arnasbideak zapien edo trapuen bidez, eta bilatu babesleku bat.
- Ontziko edariak eta jakiak soilik kontsumitu.

Zer ez den egin behar:

- EZ da kalera irten behar, harik eta agintariak larrialdia bukatu dela esan arte.
- EZ da eskolara seme-alaben bila joan behar. Irakasleek badakite zer egin behar den eta ondo zainduko dituzte.

- EZ da erre behar, ezta inolako surik pizku behar ere.
- EZ da inolako etxetresnarik piztu behar.

Arrisku horietako baten ondorioz istripu bat gertatzen bada, larrialdi-zerbitzuek urgentziazko neurri batzuk hartuko dituzte biztanleria babesteko (alerta-mailaren arabera); hauek dira: konfinamendua, profilaxia eta ebakuazioa.

- Konfinamendua: biztanleak beren etxeetan babestu behar dira, edo neurria iragartzen den unean gertuen duten esparru edo lekuetan. Horrela, biztanleak gainpresiotik, toxikotasunetik (zenbait substantzia isurtzen direnean) eta abarretik babesten dira.
- Profilaxia: gaixotasunari aurrea hartzea. Hau da, konposatu kimiko egonkorrak hartzea, organismoari kalte egin diezaioketen substantzien xurgatze selektiboa murrizteko.
- Ebakuazioa: ebakutzeko beharra dakarren larrialdi bat gertatzen bada, zenbait neurri hartu behar dira kontuan, modu egokienean egiteko, eta gure segurtasuna eta larrialdian inplikaturiko gainerako pertsonen segurtasuna bermatzeko. Hauek dira neurri horietako batzuk:
 - Irratian edo telebistan aldez aurretik informatzea ebakuazioa nola eta noiz izango den.
 - Lasai egoten saiatzea eta izu-erreakzioak kontrolatzea.
 - Bultzarik ez egitea, ezta jende asko pilatzea ere.
 - Modu ordenatuan eta korrika egin gabe irtetea.
 - Agintarien jarraibideei kasu egitea.
 - Adierazten duten bilgunera joatea eta ebakuazio-bideak libre uztea.

3

UNITATE DIDAKTIKOA
BA AL DUZU
ARRISKUEN BERRI?

**Lehen Hezkuntzako
lehen zikloa**

1. Kontzeptu-eskema	59
2. Helburu orokorrak.....	59
3. Edukiak.....	59
4. Orientabide didaktikoak	60
5. Ebaluaziorako orientabideak.....	62
6. Jarduerak eta lotura kurrikularra	64
7. Laburpen-taula.....	65
JARDUEREN DESKRIBAPENA	67
Irakasleentzako materiala	
Ikasleentzako materiala	

1. KONTZEPTU-ESKEMA

Arriskuak	Prebentzio-neurriak	Zer egin larrialdi batean
Etxeko arriskuak: suteak, intoxikazioak, erorikoak... Kaleko arriskuak: ibilgailuek harrapatzea, erorikoak, zirkulazio-istripuak... Eskolako arriskuak: suteak, erorikoak... Aisiako lekuetako arriskuak: erorikoak, itotzea, galtzea... Hondamendi naturalak gertatzeko arriskuak: uholdeak, baso-suteak...	Jarrera arduratsuak. Egoera bakoitzean zer arrisku dauden jakitea. Kasu bakoitzean, ekipamendu egokia janztea. Aurretik pentsatzea eta, ondoren, egitea. Behaketa.	Larrialdia zer den. Egoerak gertatu baino lehen eta ondoren zer egin behar den jakitea. 112 Larrialdi-zerbitzu Integrala; nortzuk diren eta nola jarri harremanetan haiekin.

2. HELBURU OROKORRAK

- Haurrak mugitzen diren inguruneetan zer arrisku dauden jakitea, bai eta arriskuak txikiagotzeko zer prozedura dauden ere.
- Behatzeko gaitasuna garatzea.
- Edozein egoeratan prebentzio-arau batzuk beharrezkoak direla ulertzea.
- Larrialdi bat noiz gertatzen den hautematea, eta egoera horietako batzuetan zer egin behar den jakitea.
- Larrialdi-zerbitzu integralaren berri izatea, eta jakitea zerbitzu horrekin nola jarri harremanetan 112 telefono-zenbaki bakarraren bidez.
- Taldean hitz egiteko eta komunikatzeko gaitasuna handitzea, eta norberaren eta besteen iritziak eta lanak balioestea.
- Elkarlana lortzeko oinarritzko jarrerak eta gaitasunak bultzatzea.

3. EDUKIAK

Gertakariak, kontzeptuak, printzipioak

- Zenbait leku eta egoeratan egon daitezkeen arriskuak: etxean, kalean, eskolan, aisiako lekuetan, hondamendi natural batean...
- Lehen laguntzako botika-kutxa bateko ezinbesteko elementuak.
- Oinarritzko hornigaien ekipo bateko beharrezko elementuak.

- Istripuak aurreikusteko edo minimizatzeko jarraibideak.
- Hondamendi natural bati aurre egiteko jarraibideak.
- Jarduera desegokiak zuzentzeko neurriak.
- Larrialdia zer den.
- Larrialdi-zerbitzu Integrala: zer den, nork osatzen duten eta zer telefono duen harremanetarako.

Prozedurak

- Irakasleen eta ikasleen arteko elkarriketa; ezagueren, esperientzien eta iritzien berri ematea elkarri.
- Gogoetarako gaiak proposatzea.
- Eskulana.
- Gauzak adierazteko gaitasuna eta arte-gaitasuna erabiltzea.
- Ikerketa- eta behaketa-lana.
- Denbora-pasak.
- Sintesarako, elkarlanerako, irudimenerako eta adierazpenerako gaitasuna erabiltzea.
- Testuak ulertuz irakurtzea.
- Irudiei behatzea eta sailkatzea.
- Kalkuluak egiteko gaitasuna erabiltzea.

Jarrerak, balioak, arauak

- Irudi errealak eta irrealak aztertzea eta sailkatzea.
- Irudiak lotzea.
- Ikasleen eta irakasleen arteko elkarriketa: ezagueren, esperientzien eta iritzien berri ematea elkarri.
- Behaketa eta oroimena.
- Gauzak adierazteko eta sortzeko gaitasuna.
- Arte-gaitasuna erabiltzea.
- Oroimen-jokoa.
- Gogoeta.

4. ORIENTABIDE DIDAKTIKOAK

Unitate didaktiko honen helburu nagusia da ikasleak ohartzea zer arrisku nagusi dauden bizi eta hazten diren inguruneetan, arriskuak aurreikustearen beharraz kontzientzia hartzea, eta

jarraibide erraz batzuk ikastea, larrialdi-egoeraren bat gertatuz gero, nola jokatu behar duten jakiteko.

Unitateak 7 jarduera ditu, eta jarduera bakoitzak helburu nagusi bat edo batzuk ditu.

Jarduera	Helburu nagusia
1. Zer behar dut nire botika-kutxan? Eta oinarriko hornigaien ekipoa?	Aurretiko ideiak, motibazioa Ulermena
2. Segurua al da gure etxea?	Ulermena Kontzientziazioa Parte-hartzea
3. Hiriaren arriskuak	Ulermena Parte-hartzea Elkarlana
4. Detektibeak jolastokian	Ulermena Komunikazioa eta parte-hartzea
5. Prebentzioa lantzeko oroimen-jokoa	Ulermena Kontzientziazioa Parte-hartzea
6. Ordenatu istorioa	Parte-hartzea eta kontzientziazioa
7. Aurkitu zer dagoen marrazkian!	Laburpena

Aurretiko ideiak eta motibazioa

Jarduera horien bitartez, ikasleengan gaiarekiko interesa piztea lortu nahi da, bai eta gaiari buruzko ideiak adierazteko aukera ematea ere.

Ulermena

Jarduera horien bitartez lortu nahi da ikasleek autobabesarekin loturiko gertaeren, kontzeptuen eta printzipioen berri izatea eta ulertzea.

Kontzientziazioa

Jarduerek lagundu egin nahi diete ikasleei ohartarazten zer garrantzitsua den modu ardurasuan jokatzeko eta arau batzuei jarraitzeko, istripuei aurrea hartzeko eta larrialdietako kalteak gutxitzeko.

Parte-hartzea, laburpena eta komunikazioa

Ikasitakoa laburtzera eta finkatzera bideratutako jarduerak dira eta, gainera, ikasleek aukera dute ingurunean izandako esperientziak, ikasitakoa eta bizi izandakoa komunikatzeko.

Unitate didaktikoa malgutasunez erabil daiteke; hau da, talde bakoitzaren ezaugarrietara, eta erabil ditzakegun baliabideetara eta denborara ondoen egokitzen diren jarduerak aukera daitezke, baita sakondu nahi ditugun alderdiak ere.

Lehenik eta behin, egokiena, gure ustez, aurretiko ideiak adierazteko eta ikasleen motibazioa pizteko jarduera bat egitea da; ondoren, ulermena eta kontzientziazioa lantzeko jarduerak egin daitezke; eta, azkenik, parte-hartzea, laburpena eta komunikazioa lantzerako bideratutako jardueraren batekin bukatzea, prozesu osoa eta orekatua lortzeko.

Jarduerak eskola-curriculumean erraz txertatzeko, 6. atalean dagoen taula egin da; bertan, jarduera bakoitzak curriculum-arloekin zer lotura duen ageri da.

Jardueren iraupenari dagokionez, aintzat hartu da Lehen Hezkuntzako lehen zikloko ikasleak ez direla gai arretari denbora luzean eusteko; hori dela eta, jarduerak ez dute 50 minutu baino gehiago irauten. Dena dela, argitu beharra dago jardueren iraupena gutxi gorabeherakoa dela eta alderdi askoren mende dagoela; adibidez, parte hartzen duten ikasleen kopurua zein den, taldearen ezaugarriak eta maila zein diren eta ikasleek jarduera onartzen duten ala ez.

Prozedurei dagokienez, unitate honetan nagusi dira jokoak, elkarriketak eta, batez ere, ikusizko jarduerak eta jardura plastikoak. Irudiak eta marrazkiak funtsezkoak dira, bai materiala erakargarri egiten dutelako, bai ezinbesteko elementuak direlako transmititu nahi den mezua ulertzeko.

Hezkuntza ororen helburua ikasleen prestakuntza integrala lortzea da. Zeregin horretan asko laguntzen dute jardueren edukiek, jarduerak egiteko prozedurek eta haien bidez transmititu nahi diren balioek. Lehen Hezkuntzako lehen zikloko unitate didaktiko honetan, hiru oinarriko balio azpimarratu dira:

- Elkarriketa. Iritziak adierazten eta esperientziak komunikatzen ikastea, eta ikaskideen ideiak entzutea eta errespetatzea.
- Norberaren lana eta besteena balioestea. Horretarako, interesgarria izango da zenbait lan erakustea ikasgelan edo handik kanpo (marrazkiak, horma-irudiak, komikiak).
- Elkarlana. Jarduera batzuk bikoteka egiten dira, eta beste batzuk, taldeka. Ikasleei aukerak ematea da helburua, taldean lan egiten, gainerako taldekideekin komunikatzen eta guztien artean erabakiak hartzen ikas dezaten pixkanaka, eta, horrela, lankidetzaren oinarriak lan ditzaten.

Balio eta jarrera horiek une oro sustatu behar dira; hasi jardueren planteamendutik beretik eta ebaluaziora arte.

5. EBALUAZIORAKO ORIENTABIDEAK

EGiten diren hezkuntza-prozesu guztiak ebaluatu behar dira. Benetako hezkuntza-ebaluazioa jardura sistematiko eta etengabea da, prestakuntza-prozesuan txertatua. Ebaluazioaren helburua ahalik eta informazio gehien ematea da, prestakuntza-prozesua hobetzeko eta ikasleei ikasketan laguntzeko eta aholkuak emateko.

Ebaluazioaren funtzioa, beraz, diagnosia egitea eta orientabidea ematea da. Gainera, ikaskuntzaren gabeziak lehenbailehen hautemateko aukera eman behar du, berehala konpontzeko. Horretarako, hezkuntza-prozesuaren osagai guztiak kritikoki berraztertuko dira: proposatutako helburuak taldearen ezaugarrietara egokitzen diren, metodologia eta jarduerak egokiak diren, irakasleek nola jokatzaren dute, behar adina denbora dagoen, etab. Eta ondoren, behar izanez gero, zuzendu, aldatu eta hobetu egingo dira.

Ebaluazioaren beste funtzio garrantzitsu bat motibazioa da. Izan ere, motibagarria da ikaskuntza-prozesuan egiten diren aurrerapenak eta dauden zailtasunak berehala edo asko luzatu gabe jakitea. Horregatik, etengabe eman behar diegu ikasleei horren berri, eta ahal den guztietan beren autoebaluazioa egiten lagundu behar diegu.

Prestakuntza-ebaluazio horrek ez du hasierako ebaluazioa baztertzen, beharrezkoa baita hasierako egoeraren berri izateko, ikasleek zer dakiten, zer esperientzia, gaitasun, trebetasun eta jarrera dituzten jakiteko, eta prozesua puntu horretatik abiatzeko.

Bukaerako ebaluazioa ere ez da alde batera uzten; hau da, etengabeko ebaluazioaren laburpena, prozesu osoaren amaierako egoera erakusten duena, hurrengo jarduerak bideratu ahal izateko. Kapitulu honen amaieran dagoen jarduerak hori egiten lagunduko digu; izan ere, jardueraren helburua ikasitakoa *laburbiltzea*, *partekatzea* eta *komunikatzea* da.

Orientabide eta jarraibide gisa, unitate didaktiko honetako jardueretako bakoitzaren deskribapenean, zenbait ebaluazio-irizpide txertatu dira, hala nola, bakoitzaren helburu espezifikoaren betetze-maila. Agerikoa da helburu espezifiko horiek, oro har, 2. *Helburu Orokorrak* izeneko atalean azaltzen diren unitatearen helburu orokorrak zehazten dituztela. Gainera, helburu horietarako, zenbait ebaluazio-irizpide orokor ere kontuan har ditzakegu, adibidez:

Ikasle gehienek:

- Botika-kutxa bateko 6 elementu gutxienez aipatzen dituzte.
- Oinarrizko hornigaiaren ekipoko 6 elementu gutxienez aipatzen dituzte.
- Jardueran parte hartzen dute, iritziak, arrazoibideak eta esperientziak azalduz; gainera, beste iritziak errespetuz entzuten dituzte.
- Gutxienez etxeko 6 arrisku-egoerari antzematen diete, eta zergatik diren arriskutsu arrazoitzen eta ulertzen dute.
- Kaleko arrisku-egoera gehienei antzematen diete, eta zergatik diren arriskutsu ulertzen dute.
- Gauzak modu autonomoan mozteko eta marrazteko gaitasuna dute.
- Aisiako lekuetako arriskuak hautematen dituzte, bai eta istripuak aurreikusteko modua ere.
- Gai dira marrazkien bitartez antzematen dituzten arriskuak adierazteko eta irudikatzen.
- Grabazio batean beren portaera ikusita, eskolan dauden arriskuei antzematen diete.
- Badakite ordenatzen arrisku bat eta istripu bat erakusten dituen istorio baten garapena.
- Arte-gaitasuna dute.
- Badakite zein diren Larrialdi-zerbitzu integraleko profesionalak.

6. JARDUERAK ETA LOTURA KURRIKULARRA

Jarduera	Natura- eta gizarte-ingurunearen ezaguera	Arte-hezkuntza	Gorputz-hezkuntza	Hizkuntza	Matematika
1. Zer behar dut nire botika-kutxan? Eta oinarrizko hornigaien ekipoa?	X	X			
2. Segurua al da gure etxea?	X			X	
3. Hiriaren arriskuak	X	X		X	
4. Detektibeak jolastokian	X	X		X	
5. Prebentzioa lantzeko oroimen-jokoa	X	X		X	
6. Ordenatu istorioa	X			X	
7. Aurkitu zer dagoen marrazkian!	X	X		X	

7. LABURPEN-TAULA

JARDUERA	HELBURU ESPEZIFIKOAK	KONTZEPTUAK	PROZEDURAK	BALIOAK
1. ZER BEHAR DUT NIRE BOTIKA-KUTXAN? ETA OINARRIZKO HORNIGAIEN EKIPOAN?	- Botika-kutxa baten elementuak zein diren jakitea. - Oinarrizko hornigaien ekipo baten beharrezko elementuak eta beharrezkoak ez direnak bereiztea.	- Botika-kutxako elementuak. - Oinarrizko hornigaien ekipo baten ezinbesteko elementuak.	- Arte-gaitasuna erabiltzea. - Irudiak lotzea. - Ikasleen eta irakasleen arteko elkarrizketa; ezagueren, esperientzien eta iritzien berri ematea elkarri.	- Autobabeseko eta segurtasuneko oinarrizko ezaguerak. - Autonomiaz eta arduraz jokatzeko.
2. SEGURUA AL DA GURE ETXEA?	- Arriskutsuak izan daitezkeen lekuak, objektuak eta egoerak identifikatzea. - Istripuak minimizatzeko eta/edo ez gertatzeko zer egin behar duten jakitea.	- Etxeko gela bakoitzaren arriskuak. - Istripuak nola aurreikusi.	- Behaketa-fitxa. - Ikasleen eta irakasleen arteko elkarrizketa; ezagueren, esperientzien eta iritzien berri ematea elkarri.	- Arriskuak aurreikustea. Jarraitu beharrek arauak. - Autonomiaz eta arduraz jokatzeko.
3. HIRIAREN ARRISKUAK	- Kalean aurki daitezkeen arriskuak identifikatzea, eta haien ezaugarriak, antolaketa eta elkarreraginak aztertzea. - Ingurune naturaleko eta sozialeko gertaerak eta fenomenoak lotzea eta ulertzea. - Jokaera-ohitura arduratsuak bereganatzea.	- Hirian arriskuak izan daitezkeen elementuak. - Jarduera desagokiak zuzentzeko neurriak.	- Arte-gaitasuna erabiltzea. - Behaketa. - Ikasleen eta irakasleen arteko elkarrizketa; ezagueren, esperientzien eta iritzien berri ematea elkarri.	- Jarduera desagokiak ikustea eta zuzentzea. - Arriskuak aurreikustea. Jarraitu beharrek arauak. - Autonomiaz eta arduraz jokatzeko.
4. DETEKTIBEAK JOLASTOKIAN	- Arrisku-egoerarik ez gertatzeko nola jokatu behar den jakitea. - Eskolako jolastokiaren segurtasun-maila ebaluatzea. - Eskolan oinarrizko prebentzio-arau batzuk betetzearen garrantziaz ohartzea.	- Eskolan arriskutsuak izan daitezkeen elementuak eta egoerak. - Jarduera desagokiak zuzentzeko neurriak.	- Irudi errealak aztertzea. - Behaketa. - Gauzak adierazteko gaitasuna erabiltzea. - Ikasleen eta irakasleen arteko elkarrizketa; ezagueren, esperientzien eta iritzien berri ematea elkarri.	- Jarduera desagokiak ikustea eta zuzentzea. - Autonomiaz eta arduraz jokatzeko. - Arriskuak aurreikustea. Jarraitu beharrek arauak.

.../...

.../...

JARDUERA	HELBURU ESPEZIFIKOAK	KONTZEPTUAK	PROZEDURAK	BALIOAK
5. PREBENTZIOA LANTZEKO OROIMEN-JOKOA	- Txango batean har daitezkeen autobabeseko neurriak ulertzea. - Arriskuei aurre egiteko erabakiak hartzeko ahalmena garatzea. - Arte-adierazpeneko gaitasuna garatzea.	- Larrialdi kontzeptua. - Arriskutsuak izan daitezkeen elementuak eta egoerak. - Istripuak nola aurreikusi.	- Ikasleen eta irakasleen arteko elkarriketa; ezagueren, esperientzien eta iritzien berri ematea elkarri. - Arte-gaitasuna garatzea. - Behaketa eta oroimena.	- Autonomiaz eta arduraz jokatzeko. - Arriskuak aurreikustea. Jarraitu beharreko arauak.
6. ORDENATU ISTORIA	- Autobabesaren garrantzia ulertzea. - Istripuak nola aurreikus daitezkeen jakitea. - Idazmen-gaitasuna garatzea.	- Hondamendi natural batean nola jokatu behar den jakitea.	- Irudien behaketa eta sailkapena. - Gauzak adierazteko gaitasuna.	- Autonomiaz eta arduraz jokatzeko. - Arriskuak aurreikustea. Jarraitu beharreko arauak.
7. AURKITU ZER DAGOEN MARRAZKIAN!	- Arte-gaitasuna garatzea. - Larrialdi-zerbitzu integraleko telefono-zenbakia jakitea. - Larrialdi-zerbitzu integraleko profesionalak zein diren jakitea.	- Larrialdi kontzeptua. - Larrialdiei aurregiteko zerbitzua; zer den, nork osatzen duten eta zer telefono-zenbaki duen.	- Arte- eta sormen-gaitasuna erabiltzea. - Ikasleen eta irakasleen arteko elkarriketa; ezagueren, esperientzien eta iritzien berri ematea elkarri.	- Larrialdi-zerbitzuko profesionalen taldeak balioestea, baita egiten duten lana ere.

Jardueren deskribapena

BA AL DUZU ARRISKUEN BERRI?

Lehen Hezkuntzako lehen zikloa

1. Zer behar dut nire botika-kutxan? Eta oinarrizko hornigaien ekipoa?	69
2. Segurua al da gure etxea?	77
3. Hiriaren arriskuak	83
4. Detektibeak jolastokian	87
5. Prebentzioa lantzeko oroimen-jokoa.....	91
6. Ordenatu istorioa	95
7. Aurkitu zer dagoen marrazkian!.....	105

HELBURU ESPEZIFIKOAK

- Botika-kutxa baten elementuak zein diren jakitea.
- Botika-kutxa batean zer elementuk ez duten egon behar jakitea.
- Oinarrizko hornigaien ekipo batean zer elementuk egon behar duten jakitea.
- *Iraupena: 45'.*

JARDUERA NOLA GARATU

Ikasleek fitxa bat izango dute (1.1. fitxa) eta, bertan, botika-kutxa huts baten silueta ikusiko dute. Beste fitxa bat ere izango dute (1.2. fitxa), eta, bertan, zenbait elementu egongo dira marraztuta. Ikasleek aukeratuko dute zer elementu sartu behar diren botika-kutxan. Ondoren, irudiak moztu eta 1.1. fitxan itsatsiko dituzte.

Gero, beste fitxa bat banatuko zaie (1.3. fitxa), eta, bertan, beste objektu batzuk egongo dira marraztuta. Ikasleek aukeratuko dute zer elementu diren larrialdi-egoera baterako oinarrizko hornigaiak.

Jarduera bakarka edo bikoteka egin daiteke. Lana amaitutakoan, bateratze-lana egingo dute. Ikasleek arrazoitu behar dute zergatik aukeratu dituzten elementu batzuk eta ez beste batzuk. Irakasleak banan-banan azalduko ditu botika-kutxa batean egon behar duten elementuak, bai eta zer elementu beharko ditugun larrialdi-egoera batean ere.

Irakasleek zalantzaren bat badute edo informazio gehiago nahi badute, hona jo dezakete: Unitate Didaktiko hauetako «Informazio Orokorra» 2. kapituluko «Istripuei aurrea hartzeko segurtasun-neurriak» 5. puntua.

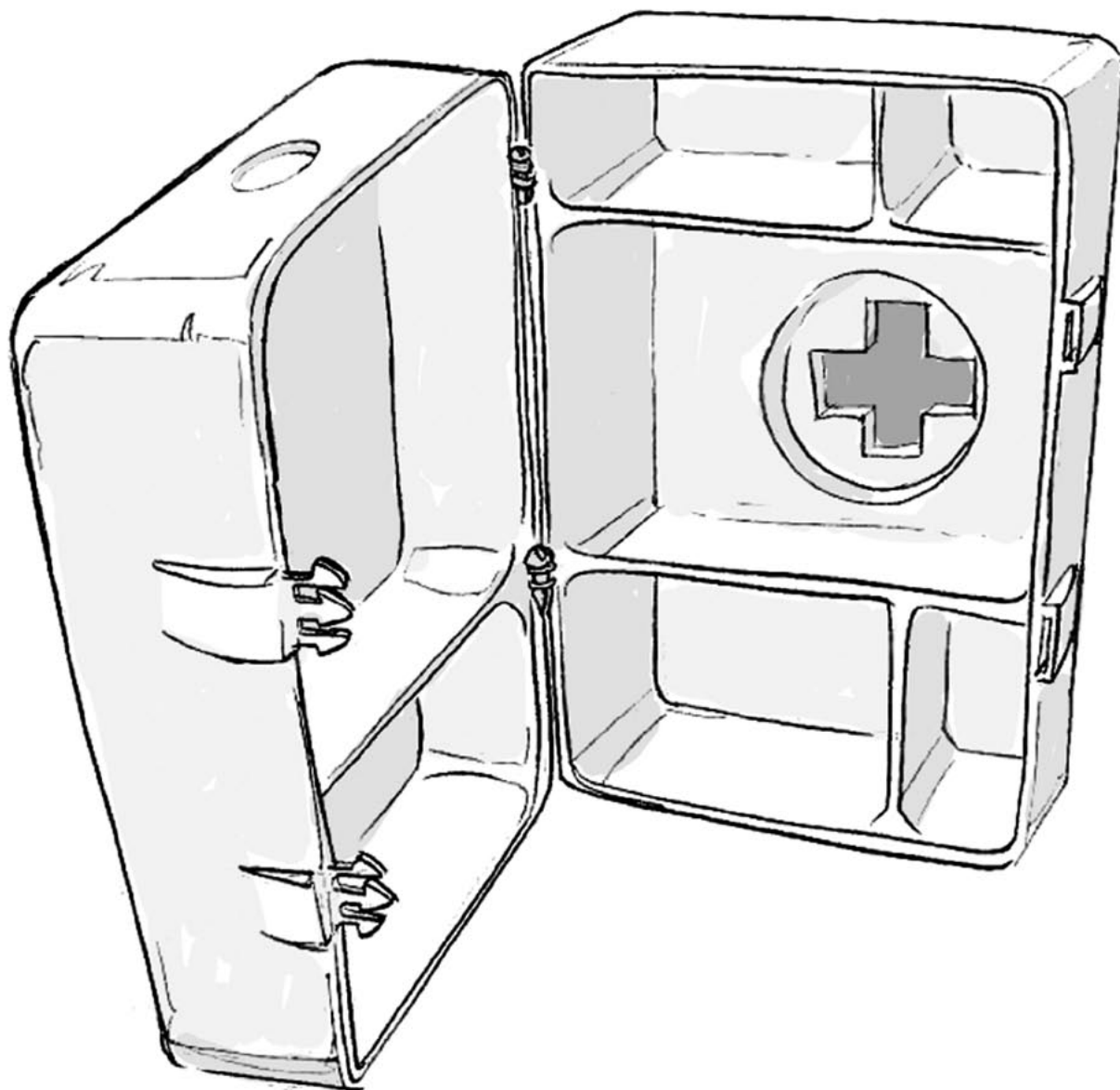
EBALUAZIO-IRIZPIDEAK

- Ikasle gehienek botika-kutxa bateko 6 elementu gutxienez aipatu dituzte.
- Ikasle gehienek oinarrizko hornigaien ekipoko 6 elementu gutxienez aipatu dituzte.
- Ikasleek jardueran parte hartu dute, iritziak, arrazoibideak eta esperientziak azalduz, eta besteen iritziak errespetuz entzun dituzte.

BEHAR DEN MATERIALA

- 1.1., 1.2. eta 1.3. fitxak.
- Eskulanak egiteko materiala: arkatza, guraizeak eta kola.

1.1. FITXA: BOTIKA-KUTXA

1. ZER BEHAR DUT NIRE BOTIKA-KUTXAN? ETA OINARRIZKO HORNIGAIEN EKIPOAN?

IKASLEENTZAKO MATERIALA

1.2. FITXA: BOTIKA-KUTXA BATEAN SAR DITZAKEGUN GAUZAK

Moztu zure ustez botika-kutxa batean egon behar duten elementuak. Ondoren, itsatsi 1.1. fitxan.

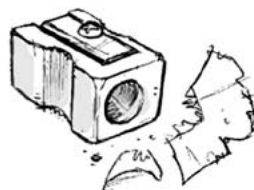
Artilezko
eskularrua

Galleta

Gomazko ahatea

Zorrozkailua

Arkatza

Platera

Kotoia

Pomada

Freskagarri-potoa

Xaboi neutroa

Aiztoa

Tirita

1. ZER BEHAR DUT NIRE BOTIKA-KUTXAN? ETA OINARRIZKO HORNIGAIEN EKIPOAN?

IKASLEENTZAKO MATERIALA

Laranja

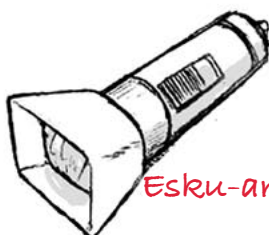
Termometroa

Esparatrapua

Serum-botila

Esku-argia

Punta biribileko
guraizeak

Betadine

Eskularru
esterilak

Farmaziako
amoniakoa

Gaza

Analgesikoa

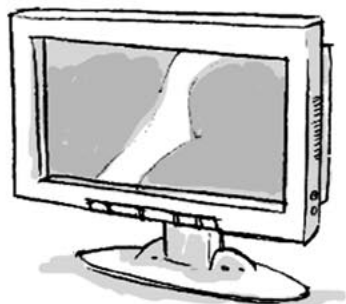

Sakelako
telefonoa

IKASLEENTZAKO MATERIALA

1.3. FITXA: OINARRIZKO HORNIGAIEN EKIPO BATEAN
BEHAR DITUGUN GAUZAK

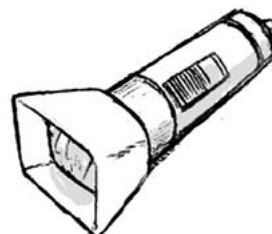
Orain, zirkulu batez inguratu behar dituzu ezinbestekoak iruditzen zaizkizun elementuak oinarrizko hornigaien ekipoa osatzeko.

Telebista

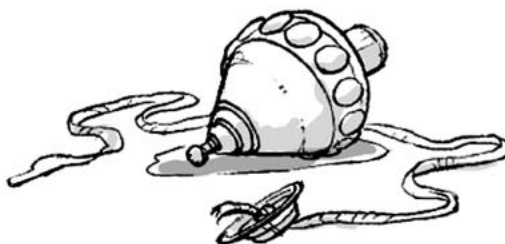
Sakelako
telefonoa

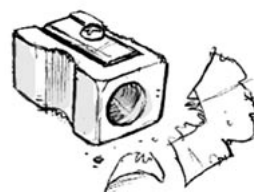
Esku-argia

Jostailua

Ziba

Zorrozkailua

Komuneko papera

Paper-liburuxka
bat eta arkatza

Ur-botila

Erregela

Tapaki termoisolagarria

Komikia

Txilibitua

Telefono erabilgarrien zerrenda

Kalkulagailua

Pilota

Erreminta-kaxa

Egutegia

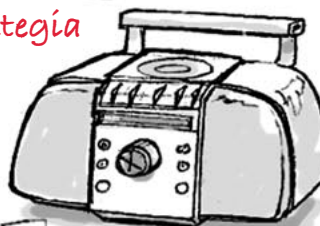
Jantzia

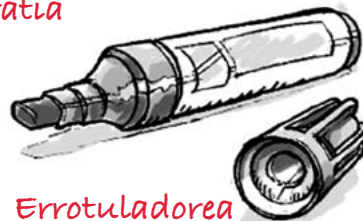
Pilak

Loroa

Irratia

Errotuladorea

HELBURU ESPEZIFIKOAK

- Gure etxean arriskutsuak izan daitezkeen lekuak, objektuak eta egoerak identifikatzea.
- Istripuak txikiagotzeko eta/edo ez gertatzeko zer egin behar duten jakitea.
- *Iraupena*: 30'.

JARDUERA NOLA GARATU

Irakasleak sarrera bat egingo du etxean aurki daitezkeen arrisku-egoerei buruz. Ondoren, hartu beharreko zenbait segurtasun-neurri aipatuko ditu istripuak txikiagotzeko, baita ez gertatzeko ere.

Behin ikasleak gaian sartuz gero, irakasleak launa fitxa emango die ikasleei (2.1., 2.2., 2.3. eta 2.4.). Fitxa bakoitzean etxeko gela edo leku bat azalduko da. Leku horietan, zenbait arrisku-egoera eta objektu arriskutsu agertuko dira.

Ikasleak arriskutsuak izan daitezkeen egoerak eta objektuak identifikatu ditu, eta zirkulu gorri batez inguratu. Lana amaitutakoan, bateratze-lana egingo da eta irakasleak ikasleak parte hartzera bultzatuko ditu, aurkitu dituzten arriskuak eta ikusi dituzten ekintza desagokiak aipa ditzaten.

Irakasleak ikasleek ematen dituzten ideiak indartuko ditu, zer arrisku-egoera dauden azalduz eta arrazoituz, eta ez gertatzeko zer egin daitekeen gogoraraziz. Horretarako, unitate hauetako «Etxerako segurtasun-neurriak» ataleko 5.4. puntuko informazio orokorra erabil dezake.

EBALUAZIO-IRIZPIDEAK

- Ikasle gehienek gutxienez 6 arrisku-egoerari antzematen diete.
- Ikasle gehienak arriskuak identifikatzeko gai izateaz gain, zergatik diren arriskutsu arrazoitzeko ere gai dira.
- Ikasleek parte hartu dute: ideiak, iritziak, arrazoibideak eta esperientziak azaldu dituzte, denen ekarpenak errespetatuz.

BEHAR DEN MATERIALA

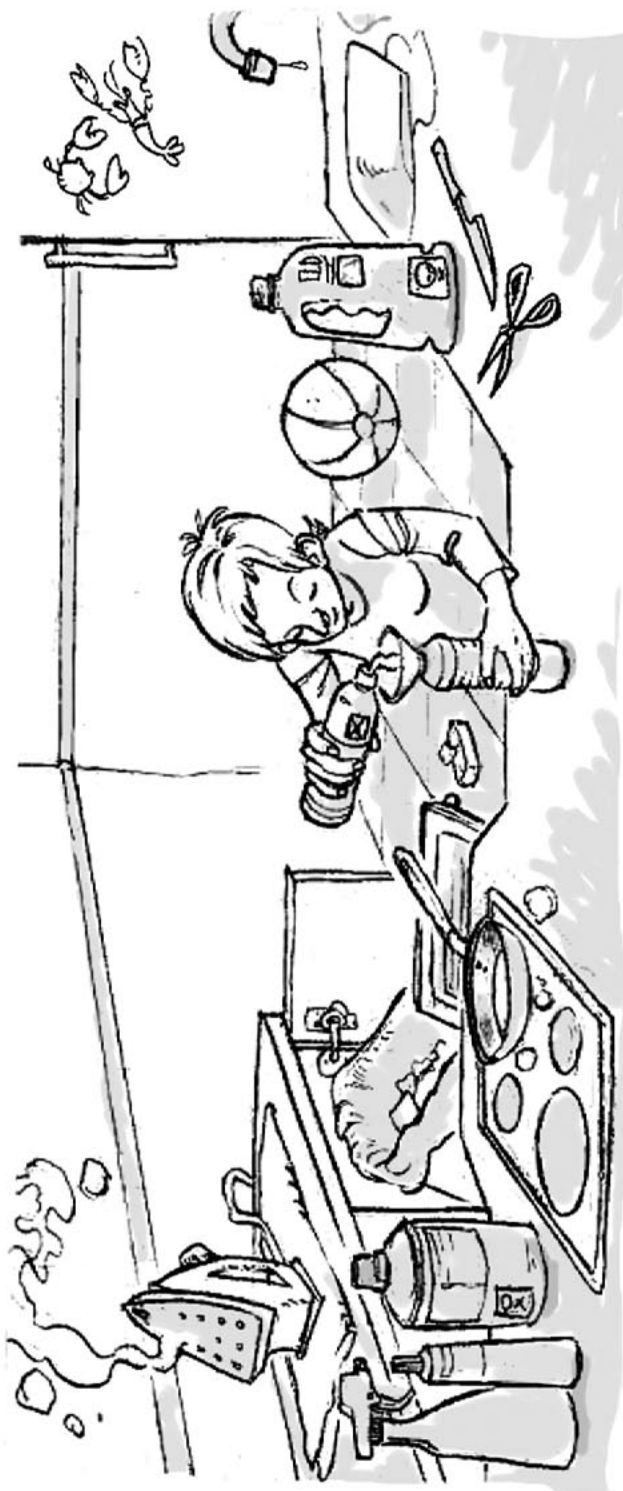
- Etxeko gelen irudi-orriak (2.1., 2.2., 2.3. eta 2.4. fitxa).
- Eskulanak egiteko materiala.

2. SEGURUA AL DA GURE ETXEA?

IKASLEENTZAKO MATERIALA

2.1. FITXA: SUKALDEA

Markatu zirkulu gorri batez sukaldean arriskutsuak izan daitezkeen jarduerak, egoerak edo objektuak.

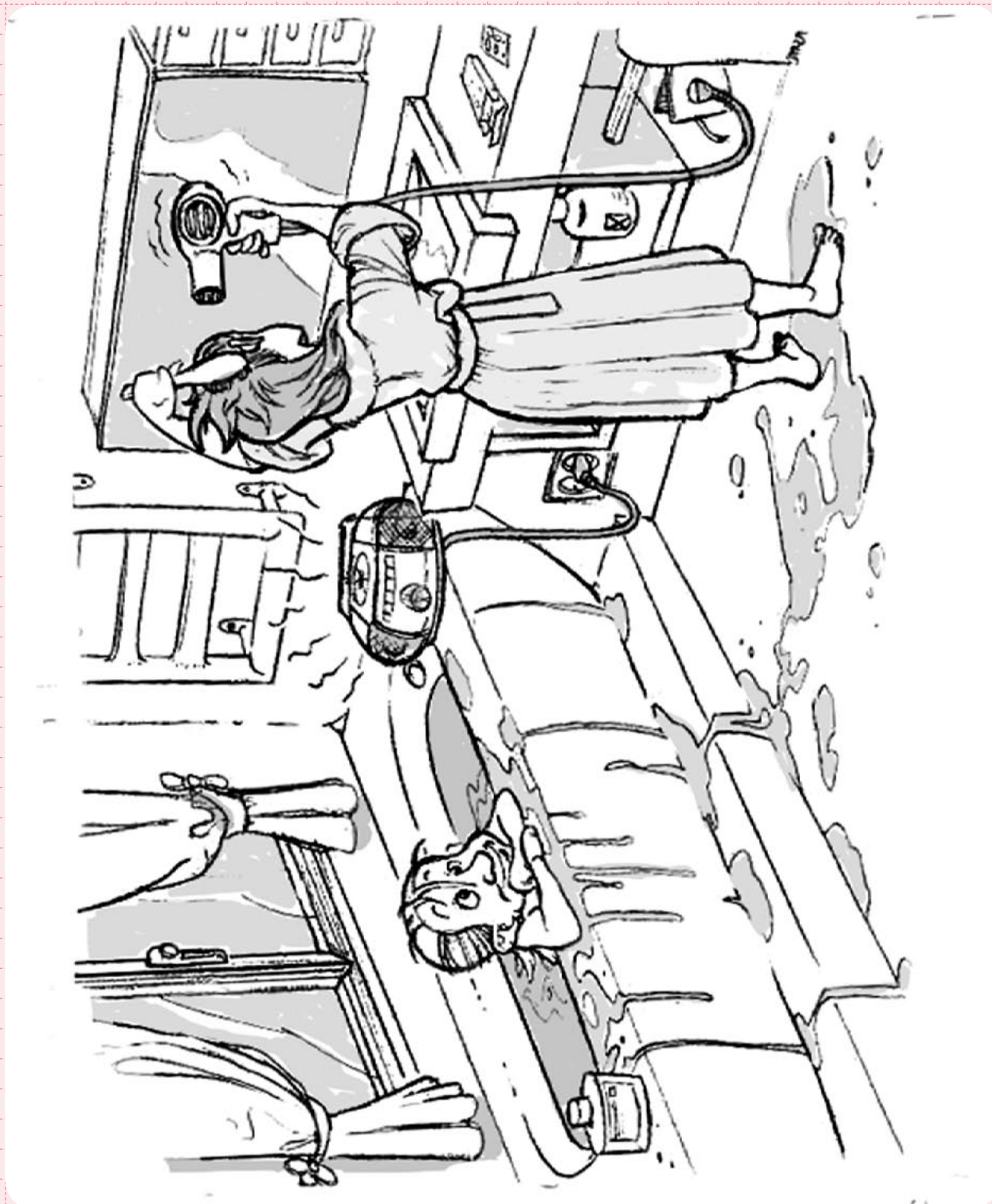

2. SEGURUA AL DA GURE ETXEA?

IKASLEENTZAKO MATERIALA

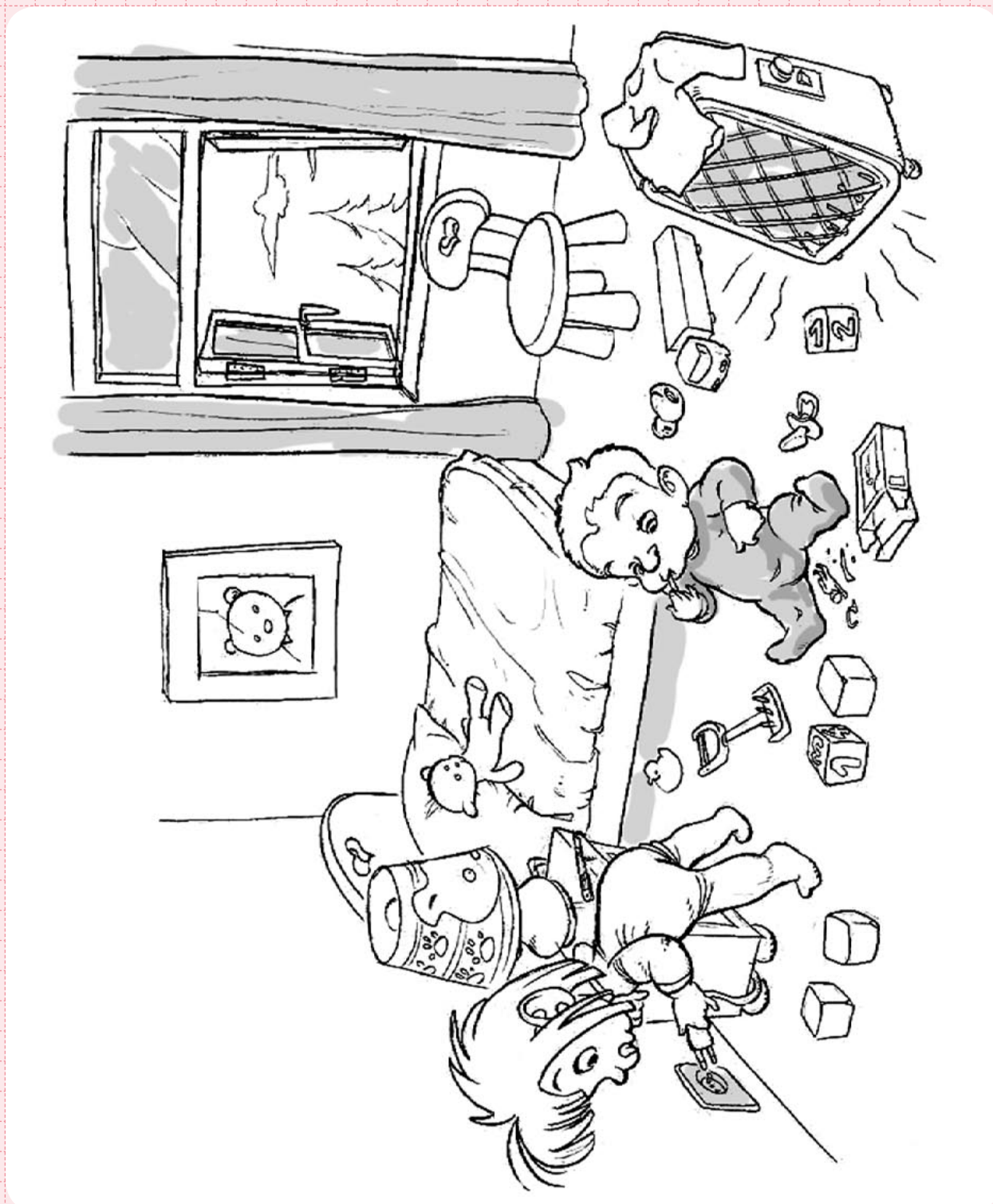
2.2. FITXA: BAINUGELA

Markatu zirkulu gorri batez bainugelan arriskutsuak izan daitezkeen jarduerak, egoerak edo objektuak.

2.3. FITXA: LOGELA

Markatu zirkulu gorri batez logelan arriskutsuak izan daitezkeen jarduerak, egoerak edo objektuak.

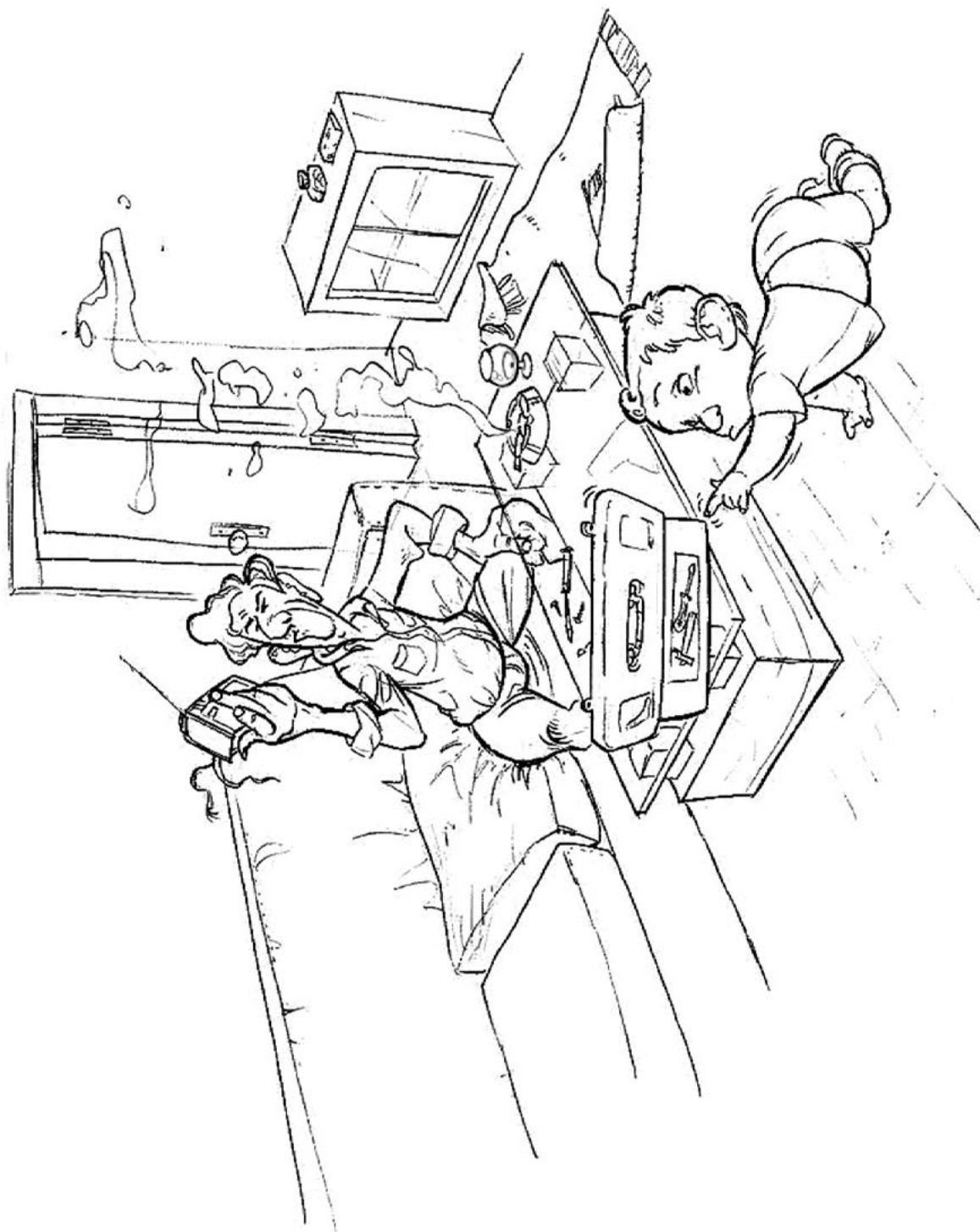

2. SEGURUA AL DA GURE ETXEA?

IKASLEENTZAKO MATERIALA

2.4. FITXA: EGONGELA

Markatu zirkulu gorri batez egongelan arriskutsuak izan daitezkeen jarduerak, egoerak edo objektuak.

HELBURU ESPEZIFIKOAK

- Kalean aurki daitezkeen elementu arriskutsuak identifikatzea, eta haien ezaugarri nagusiak, antolaketa eta elkarreraginak aztertzea.
- Ingurune naturaleko eta sozialeko gertaerak eta fenomenoak ulertzea eta lotzea.
- Kalean ibiltzeko jokaera-ohitura arduratsuak bereganatzea.
- *Iraupena*: 45'.

JARDUERA NOLA GARATU

Jarduera hasi baino lehen, irakasleak sarrera bat egingo du kalean gerta daitezkeen arrisku-egoerei buruz. Arriskuak azaldu ondoren, istripurik ez gertatzeko har daitezkeen zenbait segurtasun-neurri aipatuko ditu. Aintzat hartu behar da kalean oinezkoak, txirrindulariak edo ibilgailu publiko edo pribatu baten bidaiariak izan gaitezkeela. Irakasleak, sarrera garatzeko, Unitate Didaktiko hauetako «Kalerako segurtasun-neurriak» 5.5. puntuko informazio orokorra erabil dezake.

Behin ikasleak gaian sartuz gero, irakasleak binaka jarriko ditu eta A-3 neurriko irudi-orri bat emango die (3.1. fitxa); irudian, kaleak, errepideak, espaloiak, semaforoak, eraikinak eta abar ikusten dira. Irudi-orri horretan 10 akats daude. Lehendabizi, marrazkia margotuko dute, koloretako margoak erabiliz. Gero, bi ikasleek artean, arriskutsuak izan daitezkeen kaleko egoerak edo objektuak identifikatu beharko dituzte. Zirkulu gorri batez markatuko dituzte.

Akatsak aurkitu ondoren, irakasleak 3.2. fitxa banatuko du. Fitxa horretako irudi batzuek zuzendu egiten dituzte 3.1. fitxako egoera edo objektu akasduak. Haurrek irudi horiek ere margotu, moztu eta dagokien lekuan itsatsiko dituzte, eta horrela egoerak errealagoak eta seguruagoak izango dira kalean dabiltzan pertsonentzat.

Fitxa biak amaitzen dituztenean, elkarrizketa bat egin daiteke, denen artean arrisku-egoerez hitz egiteko eta zer irtenbide aurkitu dituzten aipatzeko. Irakasleak segurtasun-neurriak hartzearen garrantzia azpimarratuko du.

EBALUAZIO-IRIZPIDEAK

- Ikasle gehienek antzeman diete ia egoera edo objektu arriskutsu guztiak.
- Ikasle gehienak arriskuak identifikatzeko gai izateaz gain, zergatik diren arriskutsu arrazoi-tzeko ere gai dira.
- Ikasleek parte hartu dute: ideiak, iritziak, arazoibideak eta esperientziak azaldu dituzte, denen ekarpenak errespetatuz.
- Ikasle gehienak gai dira irudiak modu autonomoan mozteko eta margotzeko.

3. HIRIAREN ARRISKUAK

IRAKASLEENTZAKO MATERIALA

BEHAR DEN MATERIALA

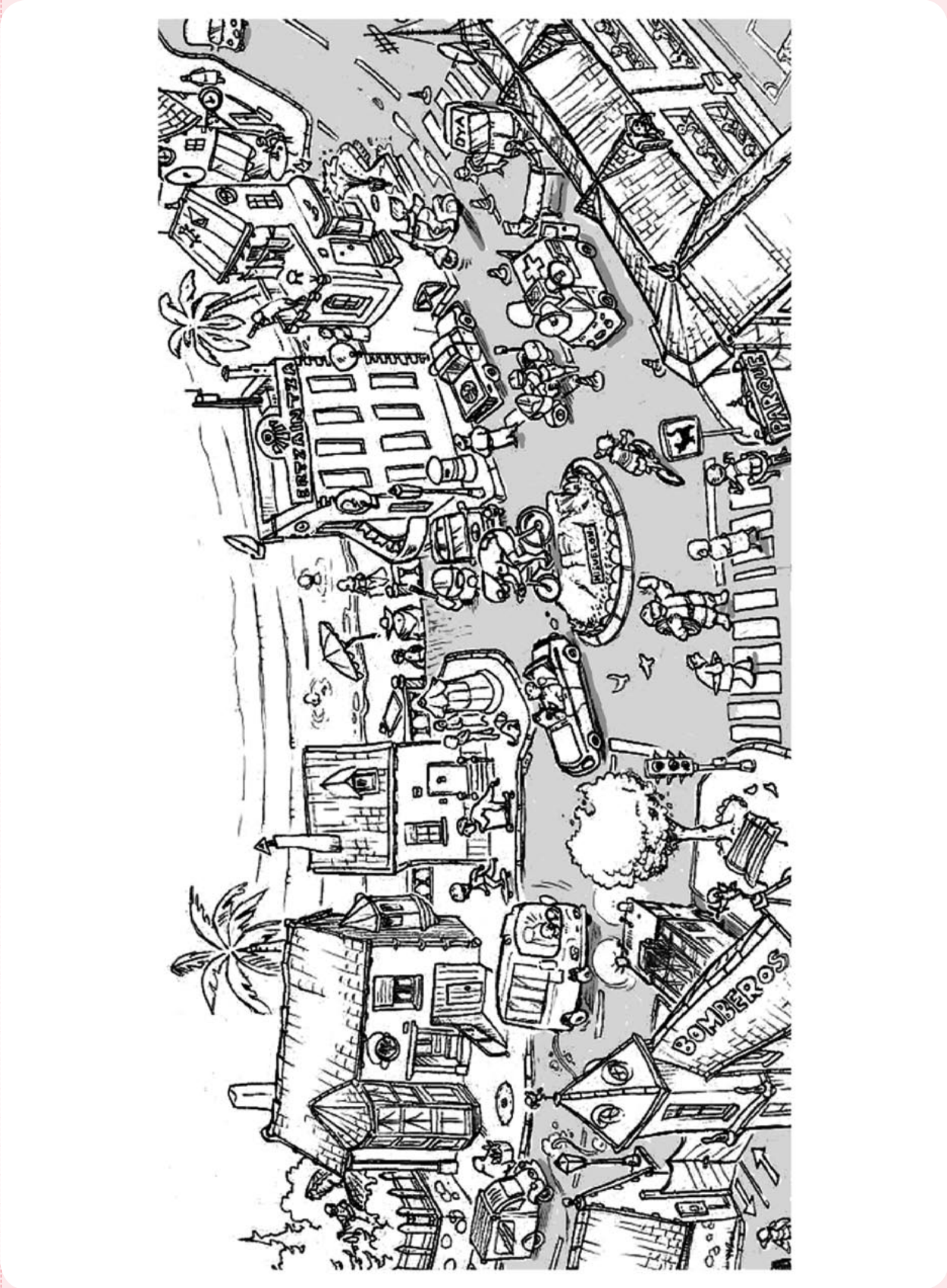
- Hiriaren irudi-orria (3.1. fitxa). Handitu DIN-A3ra.
- 3.2. fitxa.
- Eskulanak egiteko materiala: guraizeak, koloretako arkatzak, kola.

3. HIRIAREN ARRISKUAK

IKASLEENTZAKO MATERIALA

3.1. FITXA: HIRIA

Margotu hiria eta, ondoren, inguratu zirkulu batez arriskutsuak izan daitezkeen egoerak edo objektuak. Gogoratu hamar akats daudela.

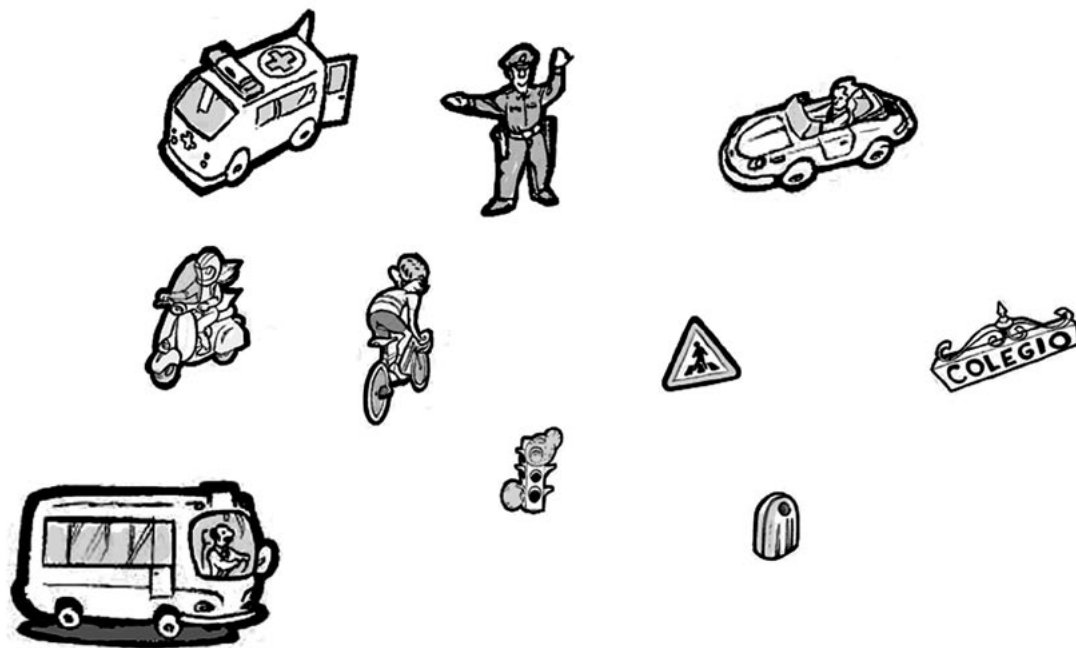

3. HIRIAREN ARRISKUAK

IKASLEENTZAKO MATERIALA

3.2. FITXA

Moztu eta margotu irudi hauek 3.1. fitxan dagokien lekuan. Horrela hiria seguruagoa eta errealagoa izango da.

HELBURU ESPEZIFIKOAK

- Zenbait arrisku-egoera ez gertatzeko nola jokatu behar den jakitea.
- Eskolako jolastokiaren segurtasun-maila ebaluatzea.
- Eskolan oinarrizko prebentzio-arau batzuk betetzearen garrantziaz ohartzea.
- *Iraupena*: 45'.

JARDUERA NOLA GARATU

Jarduera hasi aurretik, irakasleek jolas-orduko bideo bat grabatuko dute jolastokian, eta jokabide arriskutsuak filmatzen saiatuko dira: pilotarekin egiten diren jolasak, goragune batera igotzen, jolastokira irteten eta handik sartzan, etab. Emaizta hobea lortzeko, aste osoko jolas-orduak graba daitezke, eta, gero, bideo-sekuentzia esanguratsuenak aukeratu.

Grabazioa ikasgelara eramango da eta, gaia aurkezteko, elkarrizketa bat egingo da ikasleekin batera. Galdera hauetakoren bat egin daiteke:

- Zer da larrialdi-egoera bat?
- Zer lekutan gerta daiteke larrialdi-egoera bat?
- Eskola honetan gerta al daiteke arrisku-egoeraren bat?
- Inoiz gerta al zaizue istripuren bat eskolan?

Elkarrizketa amaitu eta gero, jolastokian grabatutako bideoa jarriko da, eta ikasleei eskatuko zaie jokabideei erreparatzeko, eta ikaskideentzat arriskutsuak diren esateko.

Banakako lanari ekin baino lehen (4.1. fitxa), eztabaida bat egingo da, irakasleek bideoan ikusi dutena azaltzeko aukera izan dezaten:

- Zer jokabide ikusi duzue jolastokian?
- Ikusi al duzue arrisku-egoeraren bat? Zein?
- Zuen ustez, hobe al dezakegu portaera? Nola?

4.1. fitxan, ikasleei proposatzen zaie bideoan ikusi duten egoera arriskutsu bat aukeratzea eta marraztea; eta, halaber, zer egin daitekeen egoera hori ez gertatzeko azaltzea.

Egiten dituzten marrazkiak ikastetxeko hormetan jar daitezke, ikasleei gogorarazteko zer portaera izan behar dugun eskolan.

EBALUAZIO-IRIZPIDEAK

- Irakasleek parte hartu dute: ideiak, iritziak, arazoibideak eta esperientziak azaldu dituzte, denek elkarpenak errespetatuz.
- Irakasle gehienek bideoan azaldu diren arriskuei antzeman diete, eta gai izan dira arriskuen arrazoiak ulertzeko.

4. DETEKTIBEAK JOLASTOKIAN

IRAKASLEENTZAKO MATERIALA

- Ikasleek, oro har, arrisku-egoerak marraztu eta prebentzio-neurriak proposatu dituzte.

BEHAR DEN MATERIALA

- 4.1. fitxa.
- Eskulanak egiteko materiala: arkatzak, ezabagomak eta margoak.
- Bideo-kamera.
- Erreproduktzio-aparatua filma ikusteko.

4.1. FITXA

Marraztu bideoan ikusi duzun egoera bat, ístripu bat eragin dezakeena, eta azaldu zer egin daítekeen ez gertatzeko.

HELBURU ESPEZIFIKOAK

- Txango batean har daitezkeen autobabeseko neurriak ulertzea.
- Arriskuei aurre egiteko erabakiak hartzeko ahalmena garatzea.
- Adierazpen plastikoko gaitasuna garatzea.
- *Iraupena*: 50'.

JARDUERA NOLA GARATU

Jarduera honek hiru atal ditu. Lehenengoan eztabaida bat sustatuko dugu; bigarrenean, eskulan bat egingo dute; eta hirugarrenean, parte-hartzera eta gogoeta egitera bultzatuko ditugu, joko baten bidez.

Lehendabizi, ikasleei eskatuko diegu kontatzeko mendian, igerileku batean, hondartzan eta abarren bizi izan duten arrisku-egoeraren bat. Arrisku-egoerak larrialdi txikiak izango dira: eroriko bat, bihurritu bat, eltxo-ziztada bat, erredura bat... Horrela, gaian murgilduko ditugu ikasleak.

Bigarren atalean, 5.1. fitxa beteko dute; bertan, arriskutsuak izan daitezkeen portaerak ageri dira. Irudi bakoitzaren ondoan, laukizuzen huts bat dago, ikasleek portaera egokia marraz dezaten, arrisku-egoerarik ez gertatzeko. Adibidez, lehenengo marrazkian txankletak jantzita mendian gora doan ume bat ikusten da. Hutsik dagoen laukian, ikasleek ume hori marraztuko dute, baina oinetako egokiak jantzita; hau da, zapatilak edo botak jantzita.

Marrazki horiekin guztiekin, ikasleek joko bat egingo dute: prebentzioa lantzeko oroimen-jokoa. Jokoa osatzeko, irudi guztiak moztu behar dira.

Hona hemen jardueraren hirugarren zatia: irakasleak ikasle bakoitzak egindako irudi-pare bat aukeratuko du, oroimen-joko bat sortzeko eta ikasle guztiek jokatzeko. Irudi-pare guztiak ahuspez jarri eta nahastu egingo dira; gero, ikasle bakoitzak irudi bat aukeratu eta buelta emango dio. Ikaskideei kontatuko die zer gertatzen den irudi horretan, eta dagokion pareal txatzen saiatuko da. Asmatzen ez badu, irudiak ahuspez utziko ditu berriro ere. Asmatzen badu, irudietan zer gertatzen den azalduko du, zer arrisku dagoen, eta beste konponbideren bat ba ote dagoen.

Irudi-pare guztiak aurkitzen direnean amaituko da jokoa.

EBALUAZIO-IRIZPIDEAK

- Ikasle gehienek hartu dute parte eztabaidan, eta bizi izandako esperientziak kontatu dituzte.
- Ikasle gehienek ulertu dute zer arrisku zekarren jarduera bakoitzak, eta aurreikusteko modua aurkitu dute.
- Ikasleek, oro har, ulertu dute jokoaren dinamika, eta gai izan dira irudien arriskuak adierazteko.

5. PREBENTZIOA LANTZEKO OROIMEN-JOKOA

IRAKASLEENTZAKO MATERIALA

BEHAR DEN MATERIALA

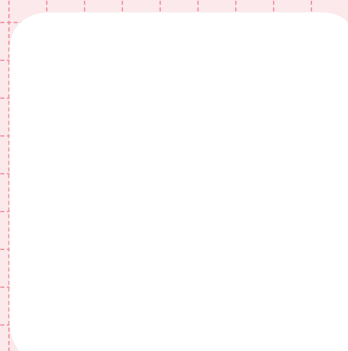
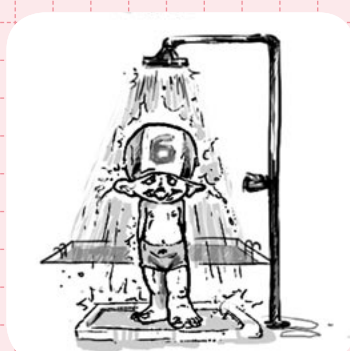
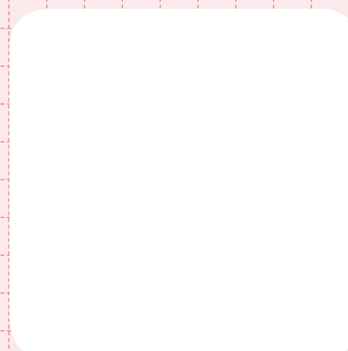
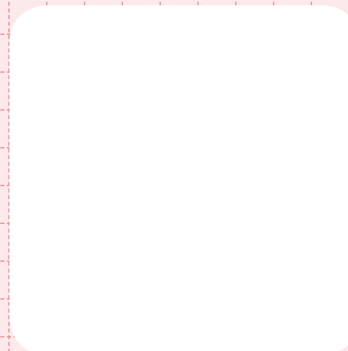
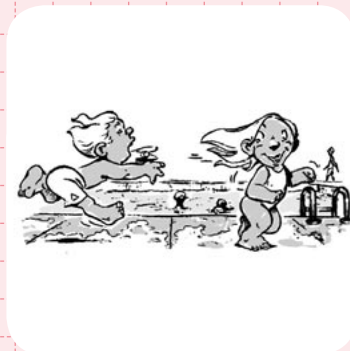
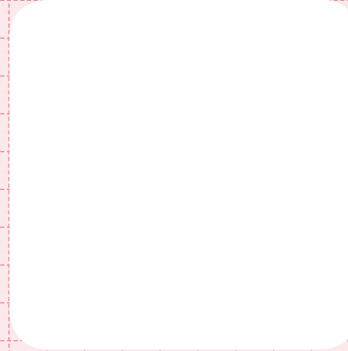
- 5.1. fitxa.
- Eskulanak egiteko materiala.

5. PREBENTZIOA LANTZEKO OROIMEN-JOKOA

IKASLEENTZAKO MATERIALA

5.1. FITXA

Marraztu irudi bakoitzaren ondoan zer egin daitekeen istripurik ez gertatzeko. Moztu laukiak, eta horra hor oroimen-jokoa!

5. PREBENTZIOA LANTZEKO OROIMEN-JOKOA

IKASLEENTZAKO MATERIALA

HELBURU ESPEZIFIKOAK

- Autobabesaren garrantzia ulertzea.
- Istripuak nola aurreikus daitezkeen jakitea.
- Idazmen-gaitasuna garatzea.
- *Iraupena*: 40'.

JARDUERA NOLA GARATU

Jarduera honetan, ikasleek 4 fitxa dituzte. Fitxa guztietan, komikiak ordenatu behar dituzte, eta istripua aurreikusteko modu bat proposatu.

Ikasleak gaian murgiltzeko, elkarrizketa bat egin daiteke, arrisku naturalei edo katastrofeei buruzko ideia-jasa eginez (suteak, ekaitzak, haize bortitzak...), eta kalterik ez gertatzeko zer egin daitekeen esanez.

Ondoren, 6.1., 6.2., 6.3. eta 6.4. fitxak beteko ditugu. Lan hori bakarka nahiz taldeka egin daiteke.

Fitxa bakoitzean zenbait bineta daude, eta bineta bakoitzak letra bat du. Bineten azpian, ordenan jartzeko eskatzen zaie ikasleei.

Binetak ordenatu ondoren, espazio bat dago, ikasleek idatz dezaten zer egin zitekeen istripua aurreikusteko.

Fitxa bakoitzak katastrofe bat jorratuko du: baso-suteak, haize bortitzak eta ekaitzak, uholdeak eta hotz-boladak.

EBALUAZIO-IRIZPIDEAK

- Ikasle gehienek hartu dute parte jarduera egin aurreko eztabaidan.
- Ikasleek, oro har, asmatu dute binetak ordenatzen, eta zentzu logikoa eman diete.
- Ikasleek ulertu dituzte komikiak, eta zenbait modu proposatu dituzte istripuak ez gertatzeko.

BEHAR DEN MATERIALA

- 6.1., 6.2., 6.3. eta 6.4. fitxak.
- Eskulanak egiteko materiala.

6. ORDENATU ISTORIA

IKASLEENTZAKO MATERIALA

6.1. FITXA

Istorio hau nahasita dago. Ondo begiratu eta ordenatu binetak. Gero, idatzí: Zer egin zitekeen istripua ez gertatzeko?

A

D

B

E

C

F

6. ORDENATU ISTORIA

IKASLEENTZAKO MATERIALA

Ordena:

1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____ 5. _____ 6. _____

Deskribatu zer egin zitekeen istripua ez gertatzeko.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6.2. FITXA

Istorio hau nahasita dago. Ondo begiratu eta ordenatu binetak. Gero, idatzi: Zer egin zitekeen istripua ez gertatzeko?

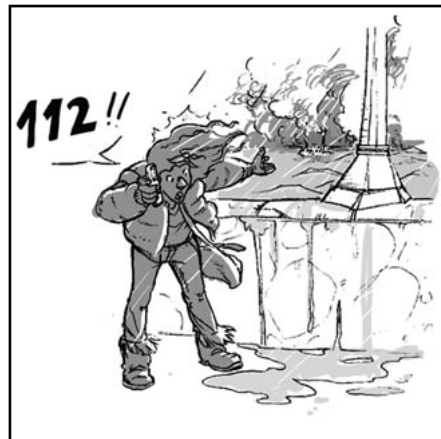
A

D

B

E

C

F

6. ORDENATU ISTORIA

IKASLEENTZAKO MATERIALA

Ordena:

1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____ 5. _____ 6. _____

Deskribatu zer egin zitekeen istripua ez gertatzeko:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. ORDENATU ISTORIA

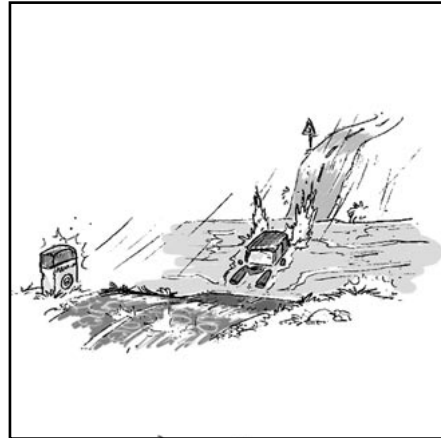
IKASLEENTZAKO MATERIALA

6.3. FITXA

Istorió hau nahasíta dago. Ondo begiratu eta ordenatu bínetak. Gero, idatzí: Zer egin zítekeen ístripua ez gertatzeko?

A

D

B

E

C

F

6. ORDENATU ISTORIA

IKASLEENTZAKO MATERIALA

Ordena:

1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____ 5. _____ 6. _____

Deskribatu zer egin zitekeen istripua ez gertatzeko:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. ORDENATU ISTORIA

IKASLEENTZAKO MATERIALA

6.4. FITXA

Istorio hau nahasita dago. Ondo begiratu eta ordenatu binetak. Gero, idatzi: Zer egin zitekeen istripua ez gertatzeko?

A

D

B

E

C

F

6. ORDENATU ISTORIA

IKASLEENTZAKO MATERIALA

Ordena:

1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____ 5. _____ 6. _____

Deskribatu zer egin zitekeen istripua ez gertatzeko:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

HELBURU ESPEZIFIKOAK

- Arte-gaitasuna garatzea.
- Larrialdi-zerbitzu integraleko telefono-zenbakia jakitea.
- Larrialdi-zerbitzu integraleko profesionalak zein diren jakitea.
- *Iraupena: 45'.*

JARDUERA NOLA GARATU

Irakasleak 7.1. fitxa banatuko du. Fitxan, suhiltzaile baten silueta ageri da eta behean 112 jar-tzen du. Marrazkia zenbakiak dituzten zati txikitan zatituta dago. Zenbaki bakoitzari kolore bat dagokio, eta ikasleek kolore horiek kontuan hartuta margotuko dute marrazkia.

Ondoren, ikasleek 7.2. fitxan dauden pertsonak margotuko dituzte. Irakasleak azalduko du pertsona horiek guztiek osatzen dutela Larrialdi-zerbitzu integrala, eta zerbitzuari buruzko oinarritzko informazioa emango du. Gero, aipatuko dute zer profesional diren, zer eginkizun dituen bakoitzak eta zer egoeratan hartzen duten parte.

Horretarako, oso baliagarria izan daiteke «Informazio Orokorra» 2. kapituluan dagoen infor-mazioa, eta zehazki «Larrialdi-zerbitzu integrala» 4. puntuan azaltzen dena.

EBALUAZIO-IRIZPIDEAK

- Ikasle gehienek dute arte-gaitasuna.
- Ikasle gehienek badakite zer profesional ageri den marrazkian.
- Ikasle gehienek badakite zer den Larrialdi-zerbitzu integrala.

BEHAR DEN MATERIALA

- 7.1 eta 7.2. fitxak.
- Koloretako arkatzak.

7. AURKITU ZER DAGOEN MARRAZKIAN!

IKASLEENTZAKO MATERIALA

7.1. FITXA

Margotu marrazkia. Horretarako, kontuan izan behar duzu zer kolore dagokion zenbaki bakoitzari.

1. Beltza.	4. Urdin argia.
2. Itsas urdina.	5. Horia.
3. Gorria.	6. Laranja.

7. AURKITU ZER DAGOEN MARRAZKIAN!

IKASLEENTZAKO MATERIALA

7.2. fitxa. Larrialdi-zerbitzu Integraleko profesionalak.

Margotu pertsona eta elementu hauek:

4

UNITATE DIDAKTIKOA

ARRISKUEI AURREA HARTZEA

**Lehen Hezkuntzako
bigarren zikloa**

1. Kontzeptu-eskema	111
2. Helburu orokorrak.....	111
3. Edukiak.....	112
4. Orientabide didaktikoak	113
5. Ebaluaziorako orientabideak.....	115
6. Jarduerak eta lotura kurrikularra	117
7. Laburpen-taula.....	118
JARDUEREN DESKRIBAPENA	121
Irakasleentzako materiala	
Ikasleentzako materiala	

1. KONTZEPTU-ESKEMA

Arriskuak	Prebentzio-neurriak	Zer egin larrialdi batean
Etxeko arriskuak: suteak, intoxicazioak, erorikoak... Kaleko arriskuak: ibilgailuek harrapatzea, erorikoak, zirkulazio-istripuak... Eskolako arriskuak: istripuak, ebakuazio-seinaleak eta ebakuazio-simulazioak. Aisiako lekuetako arriskuak: prebentzio-neurriak hondartzan eta mendian. Hondamendi naturalak gertatzeko arriskuak: uholdeak, baso-suteak, hotz- eta bero-boladak, lehortek eta beste arrisku batzuk.	Arduraz jokatzeta. Egoera bakoitzean zer arrisku dauden jakitea. Leku publikoetako ebakuazio-seinaleei antzematea. Aisiako lekuetarako irtenaldiak prestatzea, eta irtenaldietarako prebentzio-neurriak. Aurretik pentsatzea eta, ondoren, egitea. Behaketa.	Larrialdi kontzeptua. Egoerak gertatu baino lehen eta ondoren zer egin behar den jakitea. 112 Larrialdi-zerbitzu Integrala; nortzuk diren eta nola jarri harremanetan haiekin.

2. HELBURU OROKORRAK

- Unitatean azaltzen diren inguruneetan zer arrisku dauden jakitea: etxean, eskolan, hondartzan eta mendian, hondamendi naturaletan eta istripu txikietan.
- Ingurune horietan zer prebentzio-arau dauden ikastea: arauak zergatik dauden ikastea, eta arauak norberaren segurtasunerako errespetatu behar direla ohartzea.
- Etxean eta kalean gerta daitezkeen istripuetan arduraz eta modu kritikoan jokatzeta.
- Ebakuazio-sistema zuzenaren berri izatea. Larrialdietan izaten diren jarrera arduratsu txikiak balioestea.
- Aurreikuspena balioesten ikastea, nork bere burua babesteko modua den aldetik.
- Larrialdietarako telefono-zenbakia (112) zein den jakitea, bai eta oinarritzko lehen laguntzak ere, profesionalak heldu baino lehen erabiltzeko.
- Ingurunea ondo ezagutzea, autobabes egokia izan dezagun.
- Larrialdi-egoeretan gauzak modu autonomoan egiten ikastea.

- Taldean hitz egiteko eta komunikatzeko gaitasuna handitzea, eta norberaren eta besteen iritzia eta lanak balioestea.
- Adierazpen-, sormen- eta matematika-gaitasuna garatzea.

3. EDUKIAK

Gertakariak, kontzeptuak eta printzipioak

- Zenbait leku eta egoeratan egon daitezkeen arriskuak: etxean, kalean, eskolan, hondartzan eta mendian, hondamendi natural batean.
- Etxean istripurik ez gertatzeko jarraibideak.
- Ebakuazio-sistema baten elementuak, eta simulazio batean jarraitu beharreko metodoa.
- Kaleko segurtasun-elementuak oinezkoentzat, txirrindularientzat, gidarientzat eta bidaia-rientzat.
- Mendira edo hondartzara joanez gero, autobabeserako zein elementu behar diren.
- Hondamendi naturalek eragindako larrialdietan nola jokatu behar den.
- Istripu txikietan jokatzeko metodoak.
- Larrialdietarako telefono-zenbaki bakarra: 112.

Prozedurak

- Irakasleen eta ikasleen arteko elkarbizketa; ezagueren, esperientzien eta iritzien berri ematea elkarri.
- Gogoetarako gaiak proposatzea.
- Eskulanak.
- Gauzak adierazteko gaitasuna eta arte-gaitasuna erabiltzea.
- Ikerketa- eta behaketa-lana.
- Denbora-pasak.
- Sintetizazio, elkarlanerako, irudimenerako eta adierazpenerako gaitasuna erabiltzea.
- Testuak ulertuz irakurtzea.
- Irudiei behatzea eta sailkatzea.
- Kalkuluak egiteko gaitasuna erabiltzea.

Jarrerak, balioak, arauak

- Autobabeseko eta istripuak aurreikusteko oinarritzko arauak: larrialdiak gertatu aurretik eta ondoren.
- Autonomiaz eta arduraz jokatzeko, norberaren segurtasuna bermatzeko.

- Larrialdi- eta arrisku-egoeretan jokatzeko jarraibideak.
- Gure benetako indarrak, gaitasunak eta baliabideak balioestea.

4. ORIENTABIDE DIDAKTIKOAK

Hona hemen unitate honen helburuak: ikasleei azaltzea zer arrisku dauden zenbait inguruetan, beren burua babesteko eta jarduteko oinarritzko arau batzuk ematea, larrialdietan arduraz eta modu kritikoan joka dezaten sustatzea, eta prebentzioa balioestea, ezinbesteko segurtasun-elementua baita.

Unitateak zazpi jarduera ditu. Jarduera bakoitzak helburu nagusi bat edo batzuk ditu:

Jarduera	Helburu nagusia
1. Bakoitzari berea, hori da legea	Aurretiko ideiak eta motibazioa Ulermena
2. Zein arriskutsua den nire etxea!	Aurretiko ideiak eta motibazioa
3. Mezu ezkutua	Aurretiko ideiak eta motibazioa Ulermena
4. Ebakuazioari buruzko komikia	Ulermena Kontzientziazioa Parte-hartzea, laburpena eta komunikazioa
5. Aukeratu zeure abentura	Ulermena Kontzientziazioa
6. Zuzena ala okerra?	Ulermena Kontzientziazioa
7. Larrialdien matematika	Kontzientziazioa Parte-hartzea, laburpena eta komunikazioa

Aurretiko ideiak eta motibazioa

Jarduera hauen bidez, ikasleen artean prebentzioarekiko interesa piztu nahi da, eta horrez gain, ikasle bakoitzari aukera eman nahi zaio gaiari buruz dituen ideiak, ezaguerak eta esperientziak adierazteko.

Ulermena

Jarduera hauen bitartez lortu nahi da ikasleek prebentzioarekin loturiko gertaeren, kontzeptuen, printzipioen eta prozesuen berri izatea eta ulertzea.

Kontzientziazioa

Jarduera hauek ikasleei lagundu nahi diete ohartarazten zer garrantzitsua den arduraz jokatzeta eta arau batzuei jarraitzea, istripuei aurrea hartzeko eta gerta daitezkeen kalteak gutxitzeko.

Parte-hartzea, laburpena eta komunikazioa

Ikasitakoa laburtzera eta finkatzera bideratutako jarduerak dira eta, gainera, ikasleek aukera dute eskolan eta/edo familian izandako esperientziak, ikasitakoa eta bizi izandakoa komunikatzeko.

Unitate didaktiko honetako jarduera bakoitzak gai zehatz batzuk lantzen ditu; izan ere, ez dugu ahaztu behar gida honetako hiru unitate didaktikoek (unitate bat, Lehen Hezkuntzako ziklo bakoitzeko) atal berdinak dituztela: nola jokatu istripu txikietan; zer egin etxean, kalean, eskolan eta aisiako lekuetan gerta daitezkeen arrisku-egoeretan; eta zer egin hondamendi naturaletan. Azken atalean, Larrialdi-zerbitzu integralaren berri ematen da, eta unitatean ikasitakoa laburbiltzen da.

Jarduerak beren artean independenteak izan arren, ikuspegi globala eman nahi izan zaio multzo osoari, helburu bateratua lortze aldera. Autobabesari loturiko ohitura egokiak bereganatzeaz gain, arrisku eta larrialdietan jarrera kritiko eta arduratsua izatea sustatu nahi da, ikasleek uler dezaten oso garrantzitsua dela erabaki egokiak hartzea istripuak aurreikusteko.

Lehen Hezkuntzako bigarren ziklorako unitate didaktiko honen helburua ikasleek larrialdiak aurreikusteko autonomia lortzea da, bai eta ekintzetan eta jokabideetan segurtasun kontzientea lortzea ere. Hori dela eta, jarduera askotan elkarriketa irekia bultzatzen da ikasgelan, ikasleek aukera izan dezaten beren ideiak eta asmoak adierazteko. Bigarren jardueran («Zein arriskutsua den nire etxea!») eta laugarren jardueran (Ebakuazioari buruzko komikia), fitxa egin aurretik, elkarriketa bat egitea proposatzen da. Bi jarduera horietan, fitxako lana amaitu ondoren, bateratze-lana egitea proposatzen da. Gauza bera egiten da 1. jardueran («Bakoitzari berea, hori da legea»), 3. jardueran («Mezu ezkutua»), 6. jardueran («Zuzena ala okerra?») eta 7. jardueran («Larrialdien matematika»). Hizketaldi horien bidez, ikasleei bide eman nahi zaie jarduteko, eta ohiturak, jarrerak eta pentsamoldeak aldatzeko.

Horrekin batera, ez dugu ahaztu behar segurtasun hori lortzeko ezinbestekoa dela ikasleei oinarritzko ezagutza batzuk ematea. 1. jarduera («Bakoitzari berea, hori da legea») eta 7. jarduera («Larrialdien matematika») diseinatu dira ikasleek lehen laguntzei buruzko oinarritzko ezagutzak izan ditzaten, baita Larrialdi-zerbitzu integralaren eta larrialdietarako telefono-zenbakiaren (112) berri izateko ere.

Jarduera guztietan, ikasleek aurretiko esperientzien bidez lortu dituzten ezaguerak finkatzen dira; 3. jardueran («Mezu ezkutua»), berriz, kaleko elementu batzuk eta segurtasuna lotzen dira, ikusmenaren azkartasuna lantzeko jolas erraz baten bidez, irakaspena eta guzti duela.

Halaber, 6. jardueran («Zuzena ala okerra?») eta 7. jardueran («Larrialdien matematika»), irakasleek lan handiagoa egin beharko dute, erantzun zuzenak arrazoitu behar dituztelako; horretarako, zenbait argibide ematen dira irakasleentzako materialean. Horrela, ikasleek sakonago aztertu ahal izango dituzte hondamendi naturalei aurre egiteko prebentzio-metodoak.

Azkenik, unitate didaktiko guztien helburua ikasleek eskolan ikasitakoa beren errealitatera eramatea da. Ildo horretan, benetako egoera batez baliu gaitzek, zenbait jarduera egokitze edo aldatzeko. Esaterako, 4. jarduera («Ebakuazioari buruzko komikia») egin ondoren, *ebakuazio-arduradun* moduko batzuk izenda daitezke ikasleen artean, ikastetxeko simulazioetan koordinatzaile izan daitezkeen (betiere irakasle baten ardurapean). 5. jarduera («Aukeratu zure abentura») txangoa egin baino egun batzuk lehenago egin daiteke, ikasleei prebentzioaren garrantzia gogorarazteko. 2. jardueran («Zein arriskutsua den nire etxea!»), fitxa egin aurretik, egokiena izango litzateke aurreko egunean egitea sarrera, ikasleek denbora izan dezaten etxeko arriskuak identifikatzeko eta, horrela, jarduera praktikoa eta ikusteko modukoa izango da.

Hezkuntza ororen helburua ikasleen prestakuntza integrala lortzea da. Zeregin horretan asko laguntzen dute jardueren edukiek, jarduerak egiteko prozedurek eta haien bidez transmititu nahi diren balioek. Unitate honetan prozedura hauek azpimarratzen dira:

- Adierazpen-gaitasuna garatzea, idazmenaren, mintzamenaren eta sormenaren bidez, batez ere.
- Ikasleen eta irakasleen artean hitz egitea eta ezagueren berri ematea elkarri.

5. EBALUAZIORAKO ORIENTABIDEAK

Ebaluazioa funtsezko alderdia da edozein prozesutan, hezkuntzakoa izan nahiz ez izan. Gainera, prozesua etengabe berrikusteko eta hobetzeko aukera ematen du.

Hezkuntza-prozesuan, faktore askoren mende dago ezarritako helburuak lortzea: metodologia eta jarduerak egokiak diren, irakasleek nola jokatzeko duten, inguruneak zer eragin duen, behar adina denbora dagoen, proposatutako helburuak taldearen ezaugarrietara egokitzen diren, etab. Ebaluazioak prozesuko osagai guztiei buruzko gogoeta kritikoa izan behar du.

Bestalde, prestakuntza-ebaluazioa ezin da unean uneko zerbait izan, jarduera sistematikoa izan behar du eta irakaskuntza- eta ikaskuntza-prozesuan txertatu behar da. Horrelako ebaluazioa baliagarria da, prozesuaren gabeziak hauteman eta gabezia horiek berehala zuzentzeko aukera ematen baitu. Gainera, diagnosis egin eta orientabidea emateaz gain, motibagarria ere bada, ikaskuntzan lortutako aurrerapenak aitortzen baititu. Etengabeko ebaluazioa errazteko, zenbait ebaluazio-irizpide hartu dira kontuan unitate didaktiko honetako jarduera bakoitzaren deskribapenean, haietako bakoitzaren helburu espezifikoak zenbateraino bete diren ebaluatzeko. Irizpide horiek zehazteko, ikasleak oro har hartu dira kontuan. Ziur aski, eskola-talde batean baino gehiagotan, ikasle batzuek ez dituzte helburu horiek gaindituko, eta beste

batzuek, berriz, oso erraz gaindituko dituzte. Irakasleek ederki asko dakitenez, ezin dira ikasle guztiak irizpide berberak erabiliz ebaluatu. Dena dela, irizpide horiek oinarri edo orientabide orokortzat erabil daitezke behinik behin.

Prestakuntza-ebaluazioak ez du baztertzen ez hasierako ez amaierako ebaluazioa. Hasierako ebaluazioa beharrezkoa da hasierako egoeraren berri izateko, ikasleek zer dakiten, zer esperientzia, jarrera, trebetasun, gaitasun eta itxaropen dituzten jakiteko. Hori da, motibazioarekin batera, *Aurretiko ideiak eta motibazioa* ataleko jardueren helburu nagusia. Amaierako ebaluazioa ere baliagarria da prozesuaren bukaerako egoera modu sintetikoan adierazteko, eta, horren ondorioz, hurrengo hezkuntza-jarduerak bideratzeko. *Parte-hartzea, laburpena eta komunikazioa* lantzeko jarduerak egokiak dira zeregin horretarako.

Lehen Hezkuntzako bigarren zikloari dagokion unitate didaktiko honetako 2. atalean («Helburu Orokorrak»), unitatean lortu nahi diren helburu orokorrak adierazten dira.

Irakasleek eta ikasleek egin duten lana oro har ebaluatzeko, irizpide hauek ere aintzat har ditzakegu:

Jarduerak egitean, ikasleek oro har:

- Proposatutako elkarrizketetan parte hartu dute, iritzia eman dute, esperientziaren bat kontatu dute edo gaiari buruz dakitena azaldu dute.
- Talde-lanetan, jarrera positiboa erakutsi dute, elkarlanaren, elkarrizketaren eta besteak entzutearen aldekoa. Lanean parte hartu dute eta ikaskideei ere utzi diete parte hartzen.
- Adierazpen- eta sormen-gaitasunak erabili dituzte, eta horretan asko saiatu dira eta arreta jarri dute.

Unitate didaktikoa amaitutakoan, ikasleek, oro har:

- Badituzte istripuekin eta lehen laguntzekin loturiko oinarrizko ezagutzak.
- Gai dira etxean sor daitezkeen arriskuak aipatzeko, eta arrisku bakoitzari aurre egiteko zer prebentzio-neurri dauden azaltzeko.
- Badakite nola jokatu behar den, kalean istripurik ez gertatzeko.
- Antzematen diete ebakuazio-seinaleei eta gai dira simulazio bati jarrera egokiz ekiteko.
- Gai dira bizkar-zorroa antolatzeke, mendirako edo hondartzarako txango batera eramateko: beharrezko elementuen zerrenda egiten dute.
- Badakite nola jokatu behar den zenbait hondamendi naturaletan.
- Unitate didaktikoa amaitu eta handik egun batzuetara gogoratzen dute larrialdi-telefonoaren zenbakia, eta badakite noiz erabili behar den.
- Aukera izan dutenean, ikasitakoa egoera errealetan erabili dute.

6. JARDUERAK ETA LOTURA KURRIKULARRA

Jarduera	Natura- eta gizarte-ingurunearen ezaguera	Arte-hezkuntza	Gorputz-hezkuntza	Hizkuntza	Matematika
1. Bakoitzari berea, hori da legea	X			X	
2. Zein arriskutsua den nire etxea!	X	X			
3. Mezu ezkutua	X			X	
4. Ebakuazioari buruzko komikia	X	X			
5. Aukeratu zeure abentura	X	X		X	
6. Zuzena ala okerra?	X			X	
7. Larrialdien matematika	X	X			X

7. LABURPEN-TAULA

JARDUERA	HELBURU ESPEZIFIKOAK	KONTZEPTUAK	PROZEDURAK	BALIOAK
1. BAKOITZARI BERE, HORDA LEGEA	- Adierazpenak eta marrazkiak lotzen jakitea. - Istripuekin eta lehen laguntzekin loturiko oinarritzko ezagutzak ikastea.	Istripu txikietan jokatzeko metodoak.	Irudiei behatzea eta sailkatzea.	- Autonomiaz eta arduraz jokatzea norberaren segurtasuna bermatzeko. - Larrialdi- eta arrisku-egoeretan jokatzeko jarraibideak.
2. ZEIN ARRISKUTSUA DEN NIRE ETXEA!	- Ingurunea ezagutzea: etxe barruan arriskuak izan daitezkeen lekuak, objektuak eta egoerak. - Etxeko istripu gehienak ez gertatzea lor daitekeela jakitea.	- Zenbait leku eta egoeratan egon daitezkeen elementu arriskuak (etxean, kalean, eskolan, hondartzan, mendian eta hondamendi natural batean). - Etxean istripurik ez gertatzeko jarraibideak.	- Irakasleen eta ikasleen arteko elkarrizketa; ezagueren, esperientzien eta iritzien berri ematea elkarri. - Gauzak adierazteko gaitasuna eta arte-gaitasuna erabiltzea.	- Autobabeseko eta istripuak aurreikusteko oinarritzko arauak: larrialdiak gertatu aurretik eta ondoren. - Autonomiaz eta arduraz jokatzea norberaren segurtasuna bermatzeko.
3. MEZU EZKUTUA	- Arrisku-egoeretan gauzak modu autonomoan egiten ikastea. - Ingurune naturaleko eta sozialeko gertaerak eta fenomenoak ulertzea eta lotzea. - Kalean ibiltzeko jokaera-ohiturak bereganatzea.	- Zenbait leku eta egoeratan egon daitezkeen elementu arriskuak (etxean, kalean, eskolan, hondartzan, mendian eta hondamendi natural batean). - Kaleko segurtasun-elementuak oinezkoentzat, txirrindularientzat, gidarientzat eta bidaiarientzat.	- Irakasleen eta ikasleen arteko elkarrizketa; ezagueren, esperientzien eta iritzien berri ematea elkarri. - Denbora-pasak.	Autobabeseko eta istripuak aurreikusteko oinarritzko arauak: larrialdiak gertatu aurretik eta ondoren.
4. EBAKUAZIOARI BURUZKO KOMIKIA	- Ebakuazio-seinaleen berri izatea: formak, koloreak eta bakoitza zertarako erabiltzen den. - Ikastetxe bat ebakutzeko jarraibideen berri izatea. - Adierazpen plastikorako gaitasuna garatzea.	- Zenbait leku eta egoeratan egon daitezkeen elementu arriskuak (etxean, kalean, eskolan, hondartzan eta mendian, hondamendi natural batean). - Ebakuazio-sistema baten elementuak, eta simulazio batean jarraitu beharreko metodoa.	- Ikerketa- eta behaketa-lana. - Gauzak adierazteko gaitasuna eta arte-gaitasuna erabiltzea.	- Autobabeseko eta istripuak aurreikusteko oinarritzko arauak: larrialdiak gertatu aurretik eta ondoren. - Autonomiaz eta arduraz jokatzea norberaren segurtasuna bermatzeko. - Larrialdi- eta arrisku-egoeretan jokatzeko jarraibideak.

JARDUERA	HELBURU ESPEZIFIKOAK	KONTZEPTUAK	PROZEDURAK	BALIOAK
5. AUKERATU ZEURE ABENTURA	- Autobabeseko arau batzuei jarraitzearen garrantziaz ohartzea. - Irtenaldi bat egiteko, bizkar-zorroa prestatzen ikastea. - Idatziaren ulermena eta adierazpen plastikoa garatzea.	- Zenbait leku eta egoeratan egon daitezkeen elementu arrisku-tsuak (etxean, kalean, eskolan, hondartzan, mendian eta hondamendi natural batean). - Mendira edo hondartzara joanez gero, zer autobabeseko elementu behar diren.	- Testuak ulertuz irakurtzea. - Gauzak adierazteko gaitasuna eta arte-gaitasuna erabiltzea.	- Autonomiaz eta arduraz jokatzea norberaren segurtasuna bermatzeko. - Larrialdi- eta arrisku-egoeretan jokatzeko jarraibideak. - Gure benetako indarrak, gaitasunak eta baliabideak balioestea.
6. ZUZENA ALA OKERRA?	- Zenbait egoeratan modu egokian erreakzionatzen ikastea. - Larrialdietarako telefono-zenbakia (112) jakitea, baita oinarritzko autobabeseko neurriak ere.	- Zenbait leku eta egoeratan egon daitezkeen elementu arrisku-tsuak (etxean, kalean, eskolan, hondartzan, mendian eta hondamendi natural batean). - Hondamendi naturalek eragindako larrialdietan jokatzeko jarraibideak.	- Sintetizirako, elkarlanerako, irudimenerako eta adierazpenerako gaitasuna erabiltzea. - Testuak ulertuz irakurtzea.	- Autobabeseko eta istripuak aurreikusteko oinarritzko arauak: larrialdiak gertatu aurretik eta ondoren. - Arduraz eta autonomiaz jokatzea, norberaren segurtasuna bermatzeko. - Larrialdi- eta arrisku-egoeretan jokatzeko jarraibideak.
7. LARRIALDIEN MATEMATIKA	- Larrialdi-zerbitzu integralaren berri izatea. - Larrialdi-zerbitzuarekin harremanetan jartzeko telefono-zenbaki bakarra dagoela (112) jakitea. - Matematika-gaitasuna garatzea.	Larrialdietarako telefono-zenbaki bakarra: 112.	- Irakasleen eta ikasleen arteko elkarrietzeta; ezagueren, esperientzien eta iritzien berri ematea elkarri. - Kalkuluak egiteko gaitasuna erabiltzea.	Larrialdi- eta arrisku-egoeretan jokatzeko jarraibideak.

Jardueren deskribapena

ARISKUEI AURREA HARTZEA

Lehen Hezkuntzako bigarren zikloa

1. Bakoitzari berea, hori da legea	123
2. Zein arriskutsua den nire etxea!	127
3. Mezu ezkutua	131
4. Ebakuazioari buruzko komikia.....	135
5. Aukeratu zeure abentura.....	141
6. Zuzena ala okerra?	171
7. Larrialdien matematika	175

HELBURU ESPEZIFIKOAK

- Adierazpenak eta marrazkiak lotzen jakitea.
- Istripuekin eta lehen laguntzekin loturiko oinarrizko ezagutzak ikastea.
- *Iraupena: 40'.*

JARDUERA NOLA GARATU

Irakasleak 1.1. fitxa banatuko dio ikasle bakoitzari; bertan, 7 adierazpen daude. Ikaslea adierazpena eta dagokion marrazkia lotzen ahaleginduko da (1.2. fitxa). Horretarako, marrazkiak moztu eta fitxan dauden adierazpenetako hutsuneetan itsatsiko dituzte.

Jarduera hau bakarka egingo da, eta bukatzen dutenean, bateratze-lana egin dezakete, irakasleak erantzunak aipatzen dituen bitartean aztertzeko. Ikasleek erantzunak arrazoitu egin beharko dituzte.

Jardueran ematen den informazioa finkatzeko, irakasleak unitate didaktiko hauetako informazio orokorreko «Lehen laguntzak» ataleko 5.3 puntua erabil dezake.

EBALUAZIO-IRIZPIDEAK

- Ikasle gehienek zuzen lotu dituzte adierazpenen erdiak baino gehiago marrazkiekin.
- Ikasle gehienek zuzen arrazoitu dituzte erantzunak.
- Ikasleek jardueran parte hartu dute, iritziak, arrazoibideak eta esperientziak azalduz, eta besteen iritziak errespetuz entzun dituzte.

BEHAR DEN MATERIALA

- 1.1 eta 1.2. fitxak.
- Guraizeak.
- Kola.
- Arkatza eta ezabagoma.

1.1. FITXA

Irakurri adierazpen hauek eta, ondoren, itsatsi moztu dituzun marrazkiak dagozkien hutsuneetan.

1. Zauria arina baldin bada eta gorputz-adar batean badago, gorputz-adar hori zeren gáinetik ígo beharko dugu?
2. Zauriak larriak badira, nori eskatuko díogu laguntza?
3. Traumatismo bat gertatzen denean, ístripua ízan duena EZ dugu mugituko, eta non ez dugu eramango
4. Pertsona batek ízozte-síntomak baditu, zerez deítuko dugu berehala 112ra?.
5. Pertsona batek ízozte-síntomak baditu, eta osasun-laguntza heltzen den bitartean, kaltetutako gunea arropa garbíekin, eta zer gehíagorekín babestuko dugu?
6. Pertsona bat ítotzeko zorian dagoenean, zer egin behar da suspertzeko? Ahoz ...
7. Larruazaleko lesioak díra erredurak, eta eraso termíko edo kímikoez gáin, zer beste erasok eragín dítzake?

1. BAKOITZARI BEREA, HORI DA LEGEA

IKASLEENTZAKO MATERIALA

1.2. FITXA

Moztu marrazki hauek eta itsatsi ondorengo fitxan. Adierazpen bakoitzean hutsune bat dago, eta bertan jarri beharko duzu dago-kion marrazkia.

HELBURU ESPEZIFIKOAK

- Ingurunea ondo ezagutzea: etxe barruan arriskutsuak izan daitezkeen lekuak, objektuak eta egoerak.
- Etxeko istripu gehienak ez gertatzea lor daitekeela jakitea.
- *Iraupena*: 40'.

JARDUERA NOLA GARATU

Irakasleak sarrera bat egingo du etxean gerta daitezkeen arrisku-egoerei buruz. Azalduko du gertatzen diren istripu gehienak saihesten daitezkeela zenbait segurtasun-neurri hartuz gero.

Ikasleei eskatuko diegu 5 minutuz gogoeta egiteko; hau da, beren etxean gerta daitezkeen arrisku-egoera bat irudikatzeke. Ondoren, irudi-orri huts batean, irudikatutako egoera marraztu beharko dute.

Marrazkiak bukatzen dituztenean, zenbait galdera egingo zaizkie, ikasleen arteko eztabaida bultzatzeko.

Galdera hauek egin ditzake irakasleak:

- Zuen ustez, etxeko edozein leku da egokia jolasteko?
- Zuen iritziz, gure etxea leku egokia da baloiarekin jolasean ibiltzeko?
- Arriskutsua al da helduek erabiltzen dituzten tresnak erabiltzea? Esaterako, guraizeak, orratzak eta abar?
- Aintzat hartzen al dituzue helduek ematen dizkizueten aholkuak?
- Zuen ustez, etxean zuzen jokatu bagenu, gertatzen diren istripu asko ez lirateke gertatuko?
- Kontatu zuzen ez jokatzeari gertatu zaizuen esperientziaren bat.

Irakasleak eztabaida moderatu eta zuzenduko du, eta ikasle guztiak parte hartzera bultzatuko ditu.

EBALUAZIO-IRIZPIDEAK

- Ikasle gehienek badakite zer istripu gerta daitezkeen etxean eta nola saihesten daitezkeen.
- Ikasle gehienek badute segurtasun-neurrien berri.
- Ikasleek parte hartu dute: ideiak, iritziak, arrazoibideak eta esperientziak azaldu dituzte, bakoitzaren iritziak errespetatuz.

BEHAR DEN MATERIALA

- Orri garbiak marrazteko: 2.1. fitxa.
- Eskulanak egiteko materiala: arkatzak, borragomak eta margoak.

2.1. FITXA

Imajínatu zure etxean bizi izan duzun edo egunero gertatzen den arrisku-egoera bat. Marraztu orri honetan.

HELBURU ESPEZIFIKOAK

- Arrisku-egoeretan gauzak modu autonomoan egiten ikastea.
- Ingurune naturaleko eta sozialeko gertaerak eta fenomenoak ulertzea eta lotzea.
- Kalean ibiltzeko jokaera-ohitura arduratsuak bereganatzea.
- *Iraupena: 30'.*

JARDUERA NOLA EGIN

Irakasleak 3.1. fitxa banatuko dio ikasle bakoitzari. Letra-zopa bat da, eta mezu ezkutu bat du. Zenbait hitz aurkitu beharko dituzte letra-zopan, eta, ondoren, letra-zoparen behealdean dauden hutsuneetan, libre geratzen diren letrak ipiniko dituzte. Letra guztiak leku egokian jarrita daudenean, mezu bat irakurri ahal izango dute. Kalean nork bere burua babesteko aholku bat izango da.

Ikasle guztiek fitxa amaitzen dutenean, elkarrizketa bat proposa daiteke gai hauei buruz: Nola jokatu behar da kalean? Arriskutsua izan daitekeen egoera batean baldin bagaude, nola jokatu eta zer egin behar dugu?

EBALUAZIO-IRIZPIDEAK

- Ikasle gehienak gai izan dira hitz guztiak aurkitzeko letra-zopan.
- Ikasle gehienek lortu dute mezu ezkutua ikustea.
- Ikasle gehienek ulertzen dute garrantzitsua dela ohitura arduratsu batzuk izatea kalean gaudenean.

BEHAR DEN MATERIALA

- 3.1. fitxa.
- Arkatza eta borragoma.

3. MEZU EZKUTUA

IRAKASLEENTZAKO MATERIALA

3.1. FITXA. ERANTZUNAK

Kalean gaudenean oinezkoak edo gidariak ere izan gaitezke. Hori dela eta kasu guztietan segurtasun neurriak ezagutu behar ditugu. Umeok ere aholku berezi batzuk kontutan hartu behar ditugu, adibidez etxean bakarrik gaudela ez esatea eta ezagutzen ez dugun jendearekin kontaktuan ez egotea. Izena eta abizenak, telefonoaren zenbakia eta helbidea ere jakin behar ditugu.

3. MEZU EZKUTUA

IKASLEENTZAKO MATERIALA

3.1. FITXA

Bilatu hitz hauek letra-zopan, eta aurkitu mezu ezkutua.

AUTOBABESA	ZEBRABIDEAK	OINEZKOAK	BIDAIARIA
GALTZADA	SEMAFOROAK	KASKOA	GERRIKOA
IBILGAILUA	TRAFIKOA	KOTXEAK	SEINALEAK
SIRENA	LARRIALDIA	ARRISKUA	ISTRUPUA
PREBENITU	HEZKUNTZA	SOS DEIAK	ERRESPETATU

O I N E Z K O A K K A L G A L T Z A D A E
 A N G A U D E N E A N O I N E Z K O A K E
 D O S E M A F O R O A K G I D A R I A K S
 K A S K O A E R E I Z A N I G A I T E Z E
 O K E H O R I H D E S L A B E T A K A S I
 T U G P U Z T E I E O T A I N S E G U R N
 X L T R A S U Z N N S E U L R R I A K E A
 E A Z E A G U K T U D B E G H A R D I T L
 A R U B G U U M E E O K A E R E A H O E
 K R L E K U B N E R I E Z I I B A T Z U A
 K I K N O N T T U T A A N L S I R E N A K
 H A A I R T U Z B E K H A U R D I T U G U
 A L D T I B I A D E Z E T A X E A N B A K
 A D R U R I K G A U D E L A E Z E S A T E
 A I E T A B I D A I A R I A E Z A G U T Z
 E A N G E R R I K O A E Z I S T R I P U A
 D U G U N J E N D E A R E K I N K O N T R
 A K T U A N A U T O B A B E S A E Z E G R
 O T E A Z E B R A B I D E A K I Z E N A I
 E T A A B I Z E N A K T E L E F O N O A S
 E R R E S P E T A T U R E N Z E N B A K K
 I A E T A H E L B I D E A E R E J A K I U
 N B E H A R T R A F I K O A D I T U G U A

3. MEZU EZKUTUA

IKASLEENTZAKO MATERIALA

MEZUA:

----- / ----- / -----.

-----.

-----.

-----.

HELBURU ESPEZIFIKOAK

- Ebakuazio-seinaleen berri izatea: formak, koloreak eta bakoitza zertarako erabiltzen den.
- Ikastetxe bat ebakuatzeko jarraibideen berri izatea.
- Adierazpen plastikoko gaitasuna garatzea.
- *Iraupena*: 50'.

JARDUERA NOLA GARATU

Jarduera hasteko, komenigarria izango litzateke eztabaida bat egitea ikasgelan, ikasleak ahalegin daitezen ulertzen zergatik ebakuatu beharko litzatekeen ikastetxea.

Ondoren, ikasleei erakutsiko dizkiegu ikastetxe batean edo beste leku itxi batean aurki daitezkeen ebakuazio-seinaleak (4.1. fitxa). Ikasle bakoitzak seinale bat aukeratu eta marraztu egingo du (4.2. fitxa). Ikasleak taldeka banatuko ditugu, eta ikasleek ikastetxean bilatuko dituzte marraztutako seinaleak, eta non dauden kontuan hartu.

Ikasgelan elkartzen garenean, galdera hauek egingo dizkiegu:

- Aurkitu al duzue marraztutako seinalea? Non?
- Garrantzitsua dela iruditzen al zaizue? Zertarako?
- Aurkitu al duzue marraztu ez duzuen beste seinaleren bat? Zertarako dela uste duzue?

Jarduera bukatzeko, ikastetxea ebakuatzeko gidoi bat egingo dute ikasle guztien artean, zer urrats eta arauri jarraitu behar zaizkien adierazteko. Gidoi horretan oinarrituta, ikasleek 4.3. fitxa beteko dute: hasiera eta amaiera duen komiki bat da, baina tarteko binetak marraztu beharko dituzte, ebakuazio batean zer urrats eman behar diren erakusteko.

Iradokizun bat: ikasleek komikiak ikastetxeko ikasgeletan aurkeztuko dute, eta azalduko dute oso garrantzitsua dela ebakuazio batean jarraibideak betetzea.

Ikasleak ebakuatzeko gidoia egiten ari direnean, irakasleak «Ikastetxeak ebakuatzea» 5.6. atala kontsulta dezake.

EBALUAZIO-IRIZPIDEAK

- Ikasle gehienek antzeman diete marraztutako seinaleei.
- Ikasleek parte hartu dute: ideiak, iritziak, arrazoibideak eta esperientziak azaldu dituzte, eta denek elkarpenak errespetatu.
- Ikasle gehienak, binetak sortzean, gai izan dira ebakuazio-planeko gidoian azaldutako jarraibideei jarraitzeko.

4. EBAKUAZIOARI BURUZKO KOMIKIA

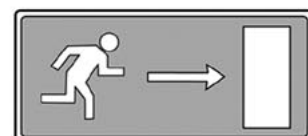
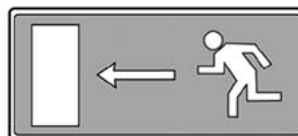
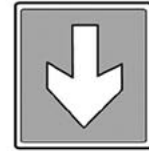
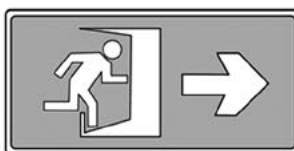
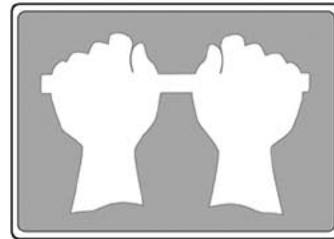
IRAKASLEENTZAKO MATERIALA

BEHAR DEN MATERIALA

- 4.1., 4.2. eta 4.3. fitxak.
- Paper-materiala.

4.1. FITXA

Begiratu arretaz ebakuazio-señale hauei:

4.2. FITXA

Aukeratu seínale horietako bat, eta marraztu.

4. EBAKUAZIOARI BURUZKO KOMIKIA

IKASLEENTZAKO MATERIALA

4.3. FITXA

Jarraitu binetak marrazten, eta sortu komiki bat, ikastetxea nola ebakuatu behar dugun azaltzeko.

Alarma-señalea entzuten
dugunean...

.....
.....
.....

.....
.....
.....

.....
.....
.....

4. EBAKUAZIOARI BURUZKO KOMIKIA

IKASLEENTZAKO MATERIALA

.....
.....
.....

.....
.....
.....

.....
.....
.....

elkargunera heldu ginen
arte

HELBURU ESPEZIFIKOAK

- Autobabeseko arauak betetzearen garrantziaz ohartzea.
- Bizkar-zorroa prestatzen ikastea irtenaldi bat egiteko.
- Idatziaren ulermena eta adierazpen plastikoa garatzea.
- *Iraupena: 60'.*

JARDUERA NOLA GARATU

Ondoren dauden fitxek ipuin bat osatzen dute, eta horien bidez ikasleak beren abentura aukeratzen joango dira. Testu bakoitzaren bukaeran aukera bat egin behar dute. Erabaki horrek beste testu batera eramango ditu. Ikasleek bi aukera izango dute beti, bata segurua eta bestea ez hainbeste, harik eta istorioaren amaierara heldu arte.

Fitxa bakoitza irakurri ondoren, irakurritakoari buruzko marrazki bat egiteko eskatuko zaie. Horretarako, lauki bat dute testuaren ondoren. Marrazkia bukatzen dutenean, moztu eta istorioaren bukaerako laukian itsatsiko dute.

Azkenean, 5.2. fitxan, egindako marrazkiak itsasteko laukiak daude. Behealdean, aukeratutako istorioa laburbiltzeko eskatzen zaie.

EBALUAZIO-IRIZPIDEAK

- Ikasleek, oro har, fitxetako arriskuei antzeman eta aukera seguruenak hautatu dituzte.
- Ikasle gehienak gai izan dira irakurgaia ulertzeko eta egoerak marrazkien bidez irudikatzeko.
- Ikasle gehienek laburpena zuzen egin dute.

BEHAR DEN MATERIALA

- 5.1. eta 5.2. fitxak, eta aukerak.
- Eskulanak egiteko materiala: arkatzak, borragomak, margoak, guraizeak eta kola.

5.1. FITXA

Irakurri testua, marraztu laukian testuak gogorarazten dizuna, eta hautatu aukera bat, ipuina irakurtzen jarraitzeko:

Ostiral gaueko 12ak dira eta oraindik ezin lorik egin... Nerbioak airean dauzkazu! Larunbatero jardueraren bat egiten duzu aitarekin: itenaldiren bat egiten duzue, partidaren bat ikustera joan, arrantzan egin... Baina bihar egun berezia izango da. Aitak esan dizu zuk aukeratuko duzula zer egin nahi duzun, zeinahi izanik ere...

Lehengo egunean, Gorbeiaiko argazkiak erakutsi zizkizueten ikasgelan; gailurrean gurutze bat dago... Oso ederra da, ziur nago hantik goitik gauza asko ikusten direla... gustura joango zinateke!

Baina, bestalde... eguzkia ateratzen hasi da, eta hondartzara ere joango zinateke, urteko lehen bainua hartzera. Uf! Bai erabaki zaila!

(Bihar mendira joatea erabakitzen baduzu, joan 1. aukerara. Baina hondartzara joatea erabakitzen baduzu, joan 2. aukerara.

5. AUKERATU ZEURE ABENTURA

IKASLEENTZAKO MATERIALA

1. AUKERA: Irakurri testua, marraztu laukian testuak gogorazten dizuna, eta hautatu aukera bat, ipuina irakurtzen jarraitzeko:

Jaikitzeke ordua baino 10 minutu lehenago esnatu zara... Eta atzo ezin zenuen lorik egin, gaur zer egingo zenuen pentsatzen!

Aítak galdetu dízu:

- Azkenean, zer egingo dugu gaur?
- Mendira goaz, aíta! -erantzun díozu...

Gosaldu ondoren, amak gogorarazi dízu bizkar-zorroa prestatu behar duzula, egun osoa eman behar baituzue Gorbeian. Ikasgelan ikasi duzuenez, badakizu oso garrantzitsua dela mendira ondo prestatuta joatea, bizkar-zorroan beharrezko guztia eramatea... Baina zer eraman behar zen, zehatz-mehatz?

Aítak tortilla-ogitarteko bat prestatu dízu, eta beste bat saltxitxoíkoa, zuk laranja bat, platano bat eta txokolate-tableta bat hartu dítuzu. Nahikoa izango ote da?

Mendira joateko erosi zenituzten arropak jantzi dítuzu: elastikoa eta praka motz erosoak, eta mendirako bota egokiak.

Leíhotik begiratu eta egun zoragarria egiten du... Hori bai zor-tea! Eguzkia distiratsu atera da; beraz, txapel bat eraman beharko duzu, burua eguzkitik babesteko... Beste zerbaít?... Aí ene! Eguzkitik babesteko krema!

Zenbat gauza! Bizkar-zorroa leporaino daukazu... Ez duzu beste ezertarako lekurik, eta aítak esan dízu nahiko handia zarela

behar dituzun gauzak zure bizkar-zorroan eramateko, berak ez dizula ezer gordeko...

-Goazen! Irtekeko ordua da! -esan dizu aitak.

-Zerbait faltako zait bizkar-zorroan? -galdetu diozu zeure buruari-. Nahikoa janari daramat, txapela eta eguzkitik babesteko krema...

Bat-batean konturatu zara... Gorbeira zoazen lehenengo aldia da, eta argazkiak atera nahi zenituzke, hurrengo batean gogoratzeko; hortaz, ondo legoke argazki-kamera ere sartzea... Baina kamera bizkar-zorroan sartzen baduzu, ez zaizu urontzia sartuko... Hala ere, Gorbeira jende asko joaten da, eta pentsatzen duzu iturri dezente egongo direla, ezta?

(Argazki-kamera sartzea erabakitzen baduzu, joan 3. aukerara. Baina urontzia eramatea erabakitzen baduzu, jarraitu irakurtzen 4. aukeran.

5. AUKERATU ZEURE ABENTURA

IKASLEENTZAKO MATERIALA

2. AUKERA: Irakurri testua, marraztu laukian testuak gogorazten dizuna, eta hautatu aukera bat, ipuina irakurtzen jarraitzeko:

Zer urduri nagoen! Ia goizeko bederatziak dira eta gurasoak esnatzera joan zara:

-Aita, ama! Altxatu, hondartzara goaz eta!

Ia urtebete hondartzara joan gabe, eta ez dakizu gogoratuko duzun eraman behar den guztia...

Lehenengo gosaldun, jakina: edalontzi bete esne, ogi txigortua eta zuku pixka bat. Gosari osoa behar da hondartzan luzaroan igeri egiteko!

Gurasoek atzo esan zizuten bizkar-zorroa bakarrik prestatu behar zenuela, beren laguntzarik gabe, baina ez dakizu gauza guztiez gogoratuko zaren... Gainera, azkar ibiltzeko esaten dizute, bestela berandu helduko zarete hondartzara eta ez duzue leku onik aurkituko eskuoihala jartzeko...

Ikus dezagun: bainujantzia eta txankletak eraman behar dituzu, oso garrantzitsuak... Pilota bat, hondartzan jolasteko... eskuoihala, eta txapel bat, eguzkiak gogor jo dezake eta... Egun osorako zoaztenez, gauza gehiago sartu behar dituzu: aita prestatu dizun tortilla-ogitartekoa, amak atzo erositako platano eta laranja bat, eta urontzia...

Beste zerbaít? Ez duzu uste, baina hainbesteko presarekin...

Kalera irten zara bizkar-zorroa hartuta, eta autoan sartzerakoan, gogora etorri zaizu: Eguzkitik babesteko krema ahaztu duzu!

–Tira, sar zaitez autora, oso berandu da eta! –diote aítak eta amak...

«Uf, kremaren bila igotzen banaiz errieta egingo dídate, beti berandu nabil-eta... Gáinera, uste dut ez zaídala ezer gertatuko krema ez emateagatik... Zer egingo dut?» —Galdetzen díozu zeure buruari...

(Etxera kremaren bila igotzea erabakitzen baduzu, jarraitu irakurtzen 5. aukera. Baina, presaka zabiltzatenez, autora igotzea erabakitzen baduzu, joan 6. aukerara.

5. AUKERATU ZEURE ABENTURA

IKASLEENTZAKO MATERIALA

3. AUKERA: Irakurri testua, marraztu laukian testuak gogorazten dizuna, eta hautatu aukera bat, ipuina irakurtzen jarraitzeko:

1a-ia gailurrean zaudete! Oso pozik zaude argazki-kamera eramatea erabaki duzulako; argazki-pila atera dituzu eta astelehenean ikaskideei erakutsiko dizkiezu... Hara joateko irrika bizia sortu behar zaie ikusten dituztenean! Ikaskideen artean, Gorbeia gurutzerantz heldu den lehenengoa zara!

Baina bero handia egiten du eta egarriak zaude... Agian ez duzu nahikoa indar edukiko goraino heltzeko... Pausu gutxi batzuk eman eta gelditu behar duzu, eta aitak, zu baino aurreragotik, honela esaten dizu:

-Aupa! Lortuko duzu eta!

Baina gero eta gehiago kosta zaizu... Iturri bat aurkituko bazenu... Behin ikasgelan esan zizueten mendian oso garrantzitsua zela markatutako ibilbideari jarraitzea, taldekideengandik ez urruntzea... Baina aitari esaten badiozu kamera sartu duzula urontzia sartu beharrean, agian errieta egingo dizu...

Ez zaude oso ondo: zorabiatzen hasi zara, eta orientazioa galtzen... Urrik ez edateagatik ote da? Eskolan azaldu zizueten horrelako zerbait, baina ez zenuen gehiegi sinetsi. Bi ordu besterik ez dira igaro urrik edan gabe, ez da posible... baina sekulako beroa egiten du!

Ziur nago iturria gertu dagoela. Ez dut uste jende guztiak eramango duenik ura mendira; baietz batek baino gehiagok urontzia etxean utzi.

5. AUKERATU ZEURE ABENTURA

IKASLEENTZAKO MATERIALA

Bíde estu bat ikusi duzu eskuinaldean; haítz batzuen artetik gora doa. Seguru nago hor dagoela iturria!

Aíta gero eta urrunago dago... Baina ura edateko beharra duzu, eta ez duzu aítak errietarik egin nahi... Eta ziur zaude iturria hemendik gertu dagoela.

(Iturriaren bíla bíde horretatik joatea erabakitzen baduzu, zoaz 7. aukerara. Aítari egarriak zaudela eta urontzirik ez duzula esatea erabakitzen baduzu, jarraitu irakurtzen 8. aukeran.

5. AUKERATU ZEURE ABENTURA

IKASLEENTZAKO MATERIALA

4. AUKERA: Irakurri testua, marraztu laukian testuak gogorazten dizuna, eta hautatu aukera bat, ipuina irakurtzen jarraitzeko:

Ia gailurrean zaudete! Nekea nabaritzen duzu..., eskerrak azkenean urontzia ekartzea erabaki zenuen! Egiten duen beroarekin ezingo zenuen goraino igo urik edan gabe. Pena da argazkirik atera ezin izatea, baina etorriko zara beste egun batean. Eskolako lagunei kontatu diezaiekezu eta irtenaldi bat antola dezakezue guraso guztiekin... Oso dibertigarria izan daiteke!

Gaur goizean, aita eta zu autotik irten zaretenean, eta igotzen hasi aurretik, ibilbidea aztertu duzue mapa batean. Aitak gogorazi dizu oso garrantzitsua dela aukeratutako bideari jarraitzea, ez galtzeko. Baina hainbeste bide zeuden... Pena pixka bat ematen dizu Gorbeiaiko gauza gehiago ezin ikusteak.

Begira! Hor doan hori zer animalia da? Haitz arteko bide batetik sartu da!

Hau emozioa! Abentura itzela izango litzateke animalia horren atzetik joatea, non bizi den aurkitzea, zer jaten duen... Baina non dago aita? A, bai, hor aurrean doa, ez da konturatu zer gertatu den...

—Goazen! Ez atzeratu! —esaten dizu aitak.

Zuk uste zenuen baino askoz dibertigarriagoa izango zela mendiko abentura bat bizitzea: haitzen arteko bideetik sartu, animaliak ikusi..., baliteke esploratzeko moduko haitzulo bat aurkitzea! Ikusi zenuen film batean lagun-talde batek haitzulo batean sartu

eta abentura dibertigarriak bízi zítuen... Altxor bat ere aurkitu zuten!

Báina áita íbílí eta íbílí, ematen du ez duela besterík egin nahi. Gogoan duzu áitak esan dízula markatutako bídeari jarraitu behar zaíola... Báina haítzen arteko bídetik bazoaz ere, gero atzera egin dezakezu, eta berriro gora joan... Bost mínutu besterík ez, eta itzuli egíngo zara... Ez da ezer gertatuko.

Gáinera, áita oso goían dago eta ez da konturatu geldítu egin zarelá. Báina arrazoía badu eta galdu egíten bazara?... Uf!... Báí erabakí zaíla!

(Bíde berrítik abentura bíla joatea erabakítzen baduzu, jarraitu 9. aukeran. Báina áitaren atzetik goráino joatea erabakítzen baduzu, zoaz 10. aukerara.

5. AUKERATU ZEURE ABENTURA

IKASLEENTZAKO MATERIALA

5. AUKERA: Irakurri testua, marraztu laukian testuak gogorarazten dizuna, eta hautatu aukera bat, ipuina irakurtzen jarraitzeko:

Eskerrak hondartzara etortzea erabaki duzun! Hemen bai ondo! Oraintxe iritsi zarete hondartzara, eta uste baino jende gutxiago dago. Autoan egunean zehar zer egin dezakezuen aipatu duzue: aitek palak hartu ditu hondarrean jolasteko, zuk pilota bat ekarri duzu uretan jolasteko, eta amak karta batzuk sartu ditu bazkaldu ondoren jolasteko, digestioa egiten dugun bitartean. Agian, izozki bat ere jango duzu!

Hori bai, krema eman duzu gorputzean, horretarako eraman duzu eta. Eguzkiak gogor jotzen du, eta ez zara damutzen kremaren bila etxera igo izanaz, nahiz eta gurasoek errieta egin dizuten hain arretagabea izateagatik eta gauzak kontuan ez izateagatik. Horrela hurrengo batean ez duzu krema ahaztuko!

Penada, baina sorosleek ez bainatzea gomendatzen dute... Marmoka asko dagoela esaten dute. Zuk ez zenekien zer ziren marmokak, eta amari galdetu diozu zer animalia-mota diren. Marmokak oso politak direla kontatu dizu, baina kontuz ibili behar dela haiekin: batzuetan, itsasoan egoten dira, hondartzaren ertzean, eta babes-teko, bainulariei ziztatzen diete... Horregatik, garrantzitsua da sorosleen gomendioei jarraitzea eta ez bainatzea.

Egia esan, pertsona batzuk uretan daude, eta ez du ematen ezer gertatzen zaïenik... Horiek uretan badaude, ez duzu ondo ulertzen zergatik ezin zaren sartu. Une batez, aitarekin jolastu zara palan, baina aita berehala nekatzen da eta eguzkia hartzera joaten da...

Amak esan dizu oinak pixka bat sar ditzakezula uretan... Ederki gaude! Oinak bakarririk!

–Eta uretan dabilen jende hori? –galdetu duzu.

–Jende horrek, oraingo, zortea du marmokak zizt egín ez baitie...
baina zizt egínez gero, ikusiko duzu zer-nolako mína!

Ez duzu uste hainbesteraíno ízango deník, bestela honezkero ure-
tatík kanpo egongo lírateke... Jendea ondo pasatzen ari da olatue-
kín jauzí egínez..., eta zu oínak beratzen!

Aíta eta ama eguzkia hartzen ari díra, eta ez dute begíratzen...
Unetxo batez sar zaítezke uretara, freskatu eta írtén... Oso zorte
txarra ízango litzateke une horretan bertan marmoka batek zizta-
tzea... Marmokarik baldín badago, jakína, oraíndík ez baitut bat
ere ikusí...

Baína, bestalde, esaten ari badíra, zerbaítegatík ízango da, ezta?
Ez dakízu zer egín...

(Bainua hartzea erabakítzen baduzu, zoaz 11. aukerara. Sorosleeí
kasu egítea erabakítzen baduzu, eta oínak bakarrik sartzea ure-
tan, zoaz 12. aukerara.

5. AUKERATU ZEURE ABENTURA

IKASLEENTZAKO MATERIALA

6. AUKERA: Irakurri testua, marraztu laukian testuak gogorarazten dizuna, eta hautatu aukera bat, ipuina irakurtzen jarraitzeko:

Hondartzara heldu zarete! Bai ondo! Ia urtebete hondartzara etorri gabe... Gurasoei ia-ia esan diezu etxera itzuli behar zenuela eguzkitik babesteko kremaren bila... Eskerrak ez diezun esan, bestela ziur nago haserretu egingo zirela hain arretagabea izateagatik eta gauzak kontuan ez izateagatik, eta hondartzara joan gabe zigortuta geratuko zinela.

Oso ondo egoten da hondartzan, eguzkiak gogor jotzen duen arren... Une batez pentsatu duzu hobe zenuela kremaren bila igo izan bazina... Baina ezinezkoa da zu erretzea, zu ez zara inoiz erretzen! Gainera, laster bainu bat hartuko duzu freskatzeko, eta beroa joango zaizu.

Eskuoihala arean jarri duzuenean, sorosleek megafoniaren bidez adierazi dute hobe dela uretara ez sartzea, marmokak daudelako... Zuk ez zenekien zer ziren marmokak, eta amari galdetu diozu zer animalia-mota diren. Marmokak oso politak direla kontatu dizu, baina kontuz ibili behar dela haiekin: batzuetan, itsasoan egoten dira, hondartzaren ertzean eta, babesteko, bainulariei zizt egiten diete... Horregatik, garrantzitsua da sorosleen gomendioei jarraitzea eta ez bainatzea -dio amak...

Ederki gaudel! Eskerrak aítak pala batzuk eta pilota bat ekarri dituela jolasteko, bestela...

Une batez palan jolastu zarete. Jolasten ari zaretela, amak galdetu dizu:

-Eman al duzu krema?

-Jakína -gezurretan zu. Ezin diezu esan etxean ahaztu duzula.

Jolasten bost minutu igaro ondoren, konturatu zara sorbalda gorri-gorri duzula... «Ene! Agian eguzkia gehiegi jotzen ari zait...», pentsatu duzu. Nola konpon dezakezu?

Aitari eskatuko diozu krema emateko. Baina, noski, egia kontatu beharko diozu... Et, et, et! ezta pentsatu ere. Tira, bada, bainu bat hartzen baduzu, pasatuko zaizu. Baina sorosleek diote hobe dela ez bainatzea, marmokak daudela.

Dena dela, jendea uretan dago eta ez zaizkio marmokak ardura... Haiek bainatzen badira, zu zergatik ez? Gainera, gurasoak hitz egiten ari dira eskuoihalean etzanda, eta ez dira ezertaz ohartuko. Eta bizkarrean gero eta azkura handiagoa duzu...

Krema eskatu ala uretan sartu-irten bat egin... Zer egingo duzu?

(Bainu bat hartzea erabakitzen baduzu, joan 13. aukerara. Baina, aitari eta amari egia esatea erabakitzen baduzu, jarraitu irakurtzen 14. aukeran.).

5. AUKERATU ZEURE ABENTURA

IKASLEENTZAKO MATERIALA

7. AUKERA: Irakurri testua, marraztu laukian testuak gogorazten dizuna, eta hautatu aukera bat, ipuina irakurtzen jarraitzeko:

Hasieran, haitzen arteko bidean barrena sartu zarenean, aita ikusten zenuen. Baina orain, jada, ez. Eta iturririk ere ez duzu ikusten. Bide nagusitik aldentzen ari zarenez, atzera egitea erabaki duzu.

–Baina zer da hau? –galdetu diozu zeure buruari.

Bidea bitan banatzen da... Ez zara gogoratzen hortik igaro zaren... ezkerretik... eskuinetik... Tira, eskuinetik joango zara, aukera ona izango da eta asmatuko duzu...

Ez duzu gogoan halako leku zailetik igaro zarenik... Harriz josita dago, harri txikiak, handiak...

–Ai ene!

Harri batekin estropezu egin eta lurrera erori zara. Zutitzen saiatu zara, baina orkatilak min handia ematen dizu, eta ezin duzu. Gainera, egarri handia duzu oraindik, ez baituzu iturririk aurkitu...

Zer egingo duzu orain? Eskolan azaldu zizueten zer egin horrelako larrialdietan... Nola zen? SOS Deiak-era deitu behar zen, 112 telefono-zenbakira, baina ez duzu telefonorik... Oihu egitea beste aukerarik ez duzu, ea aitak edo beste norbaitek entzuten dizun eta erreskatatzera etortzen den. Ilundu baino lehen gertatzea espero dut...

-Aita! Lagundu!

Aitak ez du bidea galdu, eta aurkitu egin zaizu, adi egon baita zu ez galtzeko.

-Baina ez al dizut lehen esan bideari jarraitu behar zitzaiola? Eskerrak adi egon naizen... Eta aurkitzen ez bazaitut?

Orkatilan min duzu, baina oraindik ibil zaitezke pixka bat. Aitaren laguntzaz, pixkanaka jaistea lortu duzu... Hurrengo batean hobeto jokatu beharko duzu gurutzeraino heltzeko!

(Jarraitu irakurtzen 15. aukeran).

5. AUKERATU ZEURE ABENTURA

IKASLEENTZAKO MATERIALA

8. AUKERA: Irakurri testua, marraztu laukian testuak gogorarazten dizuna, eta hautatu aukera bat, ipuina irakurtzen jarraitzeko:

-Aita... ura emango didazu?

-Itxaron, atera kantinplora, hortxe bertan daukagu iturri bat eta
-esan dizu aítak pixka bat gorago.

-Baí, baína... Etxean ahaztu zaít... Ez nuen leku gehiago bizkar-zorroan...

Aítak ezin du sínetsi esan duzuna.

-Nolatan utzi duzu kantinplora etxean? Eta ez didazu ezer esan? Gízakiaren gorputzak ura behar du, etengabe edan behar dugu ura. Eta are gehiago gorputz-ariketak egiten ditugunean, orain bezala.

-Baí, baína kantinplora sartzen banuen, ez zen argazki-kamera sartzen... -esan diozu.

-Tira, nirekin hitz egitea zeneukan eta moldatuko ginen. Baína inoiz ez joan irtenaldi batera urontzirik gabe. Ez duzu nabaritu indarririk gabe geratzen ari zínela, arnasa hartzea kostatzen zítzaizula eta zorabiatzen hasita zeundela?

-Baí... baína ez nuen uste ezer larririk gertatuko zítzaídanik...

-Gerta dakizuke, baí horixe!... Ea, goazen ur bila. Baína agíndu behar didazu hurrengoan ondo egiaztatuko duzula beharrezko guztia daramazula irtenaldi bat egiteko.

5. AUKERATU ZEURE ABENTURA

IKASLEENTZAKO MATERIALA

Gorbeiaiko gurutzera heldu zaretenean asko poztu zara... Eskerrak ura edan duzun! Bestela, agian, ez zinen goraino helduko.

(jarraitu irakurtzen 16. aukeran)

5. AUKERATU ZEURE ABENTURA

IKASLEENTZAKO MATERIALA

9. AUKERA: Irakurri testua, marraztu laukian testuak gogorazten dizuna, eta hautatu aukera bat, ipuina irakurtzen jarraitzeko:

Hasieran, haitzen arteko bidean sartu zarenean, aita ikusten zenuen. Baina orain, jada, ez. Ez duzu animaliarik aurkitu, ezta esploratzeko haizulorik ere. Bide nagusitik aldentzen ari zarenez, atzera egitea erabaki duzu.

–Baina zer da hau? –galdetu diozu zeure buruari.

Bidea bitan banatzen da... Ez zara gogoratzen hortik igaro zaren... ezkerretik... eskuinetik... Tira, ezkerretik joango zara, aukera ona izango da eta asmatuko duzu...

Ez duzu gogoan halako leku zailetik igaro zarenik... Harriz josita dago, harri txikiak, handiak...

–Ai ene!

Harri batekin estropezu egin eta lurrera erori zara. Zutitzen saiatu zara, baina orkatilak min handia ematen dizu, eta ezin duzu.

Zer egingo duzu orain? Eskolan azaldu zizueten zer egin horrelako larrialdietan... Nola zen? SOS Deiak-era deitu behar zen, 112 telefono-zenbakira, baina ez duzu telefonorik... Oihu egitea beste aukerarik ez duzu, ea aitak edo beste norbaitek entzuten dizun eta erreskatatzera etortzen den. Ilundu arte iraun dezakezu, ura badaukazu eta, baina iluntasunaren beldur zara...

–Aita! Lagundu!

Aítak ez du bidea galdu, eta aurkitu egin zaítu, adi egon baíta zu ez galtzeko.

-Baina ez al dízut lehen esan bideari jarraitu behar zítzaíola? Eskerrak adi egon naízen... Eta aurkítzen ez bazaítut?

Orkatílan mína daukazu, baína oraíndík íbíl zaítezke píxka bat. Aítaren laguntzaz, píxkanaka jaístea lortu duzu... Hurrengo batean hobeto jokatu beharko duzu gurutzeraino heltzeko!

(Jarraitu irakurtzen 15. aukeran).

5. AUKERATU ZEURE ABENTURA

IKASLEENTZAKO MATERIALA

10. AUKERA: Irakurri testua, marraztu laukian testuak gogorarazten dizuna, eta hautatu aukera bat, ipuina irakurtzen jarraitzeko:

Orain bai! Gorbeiaiko gurutzea ikusten duzu! Uste zenuen ez zirela inoiz helduko!

Asko kostatu zaizu, gogorra izan da... Baina azkenean lortu duzu! Eskolan kontatzen duzunean, ez dute sinetsiko...

Eskerrak ura eramán duzun, bestela... Egarrí handía izan duzu, kantimplorarik gabe agian ez zinen goraino iritsiko.

Azken zatia da gogorrena... Gurutzean ez du hainbeste berorik egiten, haizea dabil... Baina zein ondo sentitzen zaren! Aítak besarkatu eta esaten dízu:

–Oso ondo! Lortu dugu!

Píxka bat jan eta ur-zurrutada batzuk edan ondoren, jaísten hasí zarete... Ezín duzu bidea galdu, jaítsiera osoa geratzen zaízueta...

Aítarí esaten díozu gustura ítzulíko zínatekeela argazkí batzuk ateratzeko. Aítak baíetz erantzun dízu, askotan ítzulíko zarete-la, eta argazkí asko aterako dítzuzela...

–Eta haítzuloak bílatu eta bide berriak esploratuko dítugu?

–Jakína! –erantzun dízu aítak.

(Jarraítu irakurtzen 16. aukeran).

11. AUKERA: Irakurri testua, marraztu laukian testuak gogorarazten dizuna, eta hautatu aukera bat, ipuina irakurtzen jarraitzeko:

Zein ona dagoen ura!

Aítak eta amak hitz egiten jarraitzen dute eskuoihalean, eta ez díra konturatu uretara sartu zarela... Bueno, beste murgil bat eta írtten egíngo zara...

-Aí! Aí! Aí!

Zerbaítek zízttatu egin dízula nabarítu duzu..., bat-batean hanka bero-bero jarri zaízu..., eta beherantz begíratu duzunean, marmoka íkusí duzu hanken artetik írteten... Ez! Hau azkura! Hau mína!

-Ama! Aíta! Lagunduuuuu!

-Baína zer zabíltza uretan? -oíhu egin dízute biek batera.

Uretatik atera zaituztenean, zízttada íkusí duzu hankan. Handía da, bíribíla, eta puntutxo batzuk dítu... Soroslea etorrí da eta esan dízu ez dela ezer, oráin azkura handía ematen duela, baína berehala joango dela... Baína ezín duzu azkura jasan... Zergatik sartu zara uretara?

Serum píxka batekín sendatu dízu zízttada, baína oraíndík azkura duzu... Eta horí gutxí balítz, gurasoek palan jokatu gabe zigortu zaituzte... Hau baí ez dela díbertígarría!

(Jarraitu irakurtzen 15. aukeran)

5. AUKERATU ZEURE ABENTURA

IKASLEENTZAKO MATERIALA

12. AUKERA: Irakurri testua, marraztu laukian testuak gogorazten dizuna, eta hautatu aukera bat, ipuina irakurtzen jarraitzeko:

Uretara ez sartzea erabaki duzu... Eskerrak! Sorosleek neska batengana joan behar izan dute, marmoka batek ziztatu diolako... Eta dirudienez, min handia zuen!

Bien bitartean, astia emateko, palan jokatu duzue, kartetan... Neska-mutil batzuekin ere hitz egin duzu, gero partida bat egiteko. Oso dibertigarria da!

Noizean behin, dutxetara joaten zarete eta pixka bat bustitzen zarete, beroa hobeto eramateko.

Pare bat aldiz eman duzu krema, eguzki honekin oso erraza baita azala erretzea... Jende asko ikusi duzue azala erreta; bihar oso gaizki ibiliko dira. Aitak askotan esaten du: «Zauria sendatzea baino, ez egitea hobe».

Bazkaldu ondoren, partida jokatu duzue, eta zure taldeak irabazi du... Zoragarria da hondartzan egotea! Pena da uretara ezin zarela sartu, baina gurasoek esan dizute hurrengo batean ere etorriko zaretela, eta orduan gozatuko duzula itsasoaz.

(Jarraitu irakurtzen 16. aukeran).

13. AUKERA: Irakurri testua, marraztu laukian testuak gogorazten dizuna, eta hautatu aukera bat, ipuina irakurtzen jarraitzeko:

Zein ona dagoen ura!

Aitak eta amak hitz egiten jarraitzen dute eskuoihalean, eta ez dira konturatu uretara sartu zarela... Bueno, beste murgialdi bat eta irten egingo zara... Bizkarra pixka bat erreta duzu, eta horrela arinduko zaizu...

-Aí! Aí! Aí!

Zerbaitek ziztatu egin dizula nabaritu duzu... bat-batean hanka bero-bero jarri zaizu... eta beherantz begiratu duzunean, marmoka ikusi duzu hanken artetik irteten... Ez! Hau azkura! Hau mina!

-Ama! Aita! Lagunduuuuu!

-Baina zer zabiltza uretan? -oihu egin dizute biek batera.

Uretatik atera zaituztenean, ziztada ikusi duzu hankan. Handia da, biribila, eta puntutxo batzuk ditu... Soroslea etorri da eta esan dizu ez dela ezer, orain azkura handia ematen duela, baina berehala joango dela... Baina ezin duzu azkura jasan... Zergatik sartu zara uretara?

Serum pixka batekin sendatu dizu ziztada, baina oraindik azkura duzu... Eta bizkarrean ere bai! Aitak bizkarra gorri-gorri dizula ikusi duenean, galdetu dizu kremarik eman duzun, eta egia esan behar izan diozu...

5. AUKERATU ZEURE ABENTURA

IKASLEENTZAKO MATERIALA

Esan dízute hurrengoan lasaí esateko ahaztu egín zaízula, baina arduraz jokatu behar duzula gauzekín, eta gogoan ízan behar duzula oso garrantzítsua dela babestea, halako ístripurík gerta ez da-
dín; adíbidez, eguzkiak erretzea edo marmoka batek zíztatzea.

Etxera joatea beste erremediorík ez duzue ízan, gertatu zaízuna gertatuta ez zaude oso ondo eta...

(Jarraítu irakurtzen 15. aukeran).

14. AUKERA: Irakurri testua, marraztu laukian testuak gogorazten dizuna, eta hautatu aukera bat, ipuina irakurtzen jarraitzeko:

-Aita, ama... krema emango didazue?

-Bai, noski, non duzu? -galdetu dizu aitak.

Esan behar diezu krema etxean ahaztu zaizula... han utzi duzula, baina etxera berriro ez igotzeagatik...

Aita eta ama haserretu egin dira zurekin.

-Berdin da berandu ibiltzea. Zu babestuta egotea nahi dugu, istri-purik izan ez dezazun. Begira bizkarrari...

Begiratu diozu, eta gorri-gorri daukazu. Izan ere, azkura ematen hasi zaizu. Amak esaten dizu bihar min handiagoa izango duzula.

Bero handia egin arren, aitak agindu dizu elastikoa janzteko, eguzkitik babesteko eta minik ez izateko. Horri esker, aitarekin palan jokatzen jarrai dezakezu... Eta, gainera, futbol-partida bat antolatzea lortu duzu hondartzan dauden beste neska-mutil batzuekin!

Etxera heldu zarenean, bizkarrean mina duzu... Tira, gutxienez krema garaiz ematea lortu duzu... Hurrengoan ez zaizu halakorik gertatuko!

(Joan 16. aukerara).

5. AUKERATU ZEURE ABENTURA

IKASLEENTZAKO MATERIALA

15. AUKERA: Egín marrazkia azken laukian, moztu eta joan
5.2. fitxara:

Irakaspena ikasi duzu... Ondo pasatu ahal izateko, babes-neurriak hartu behar dira... Bestela, litekeena da gaurkoa berriz ere gertatzea: oso egun dibertigarria zapuztea, ístripu bat gertatu delako.

Hurrengoan kontuz ibiliko zara!

AMAIERA

16. AUKERA: Egin marrazkia azken laukian, moztu eta joan 5.2. fitxara:

Hain dibertigarria ez badirudi ere, hobe da neurriak hartzea istri-puetatik babesteko... Ondo konturatu zara gauzak askoz okerrago atera zitezkeela!

Hurrengo itenaldietarako, gogoan izango duzu beharrezko guztia sartu behar dela bizkar-zorroan, eguna amaitu baino lehen zapuztu ez dadin.

AMAIERA

5. AUKERATU ZEURE ABENTURA

IKASLEENTZAKO MATERIALA

5.2. FITXA

Ordenan itsatsi moztutako laukiak, eta azaldu, labur-labur, bizi duzun istorioa.

6. ZUZENA ALA OKERRA?

IRAKASLEENTZAKO MATERIALA

HELBURU ESPEZIFIKOAK

- Zenbait egoeratan behar bezala jokatzeko ikastea.
- Larrialdietarako telefono-zenbakia zein den jakitea: 112, baita oinarritzko autobabeseko neurriak ere.
- *Iraupena*: 30'.

JARDUERA NOLA GARATU

Ikasleek banaka erantzungo diote materialean ageri den testari. Larrialdiei buruzko 20 adierazpenek osatzen dute, eta ikasleek zuzenak ala okerrak diren esan beharko dute.

Erantzunen bateratze-lana egitean, ez gara erantzunak zuzentze hutsera mugatuko, erantzun zuzena emanaz. Argitzen saiatuko gara zergatik diren batzuk zuzenak, eta beste batzuk ez.

«Informazio Orokorra» atalean, irakasleek nahikoa dokumentazioa dute test horri behar bezala erantzuteko. Hala ere, taula honetan, galdera bakoitzaren erantzun zuzena ageri da, baita zenbait argibide ere.

1	Sua itzalita dagoela uste badugu ere, litekeena da oraindik txingarren bat gelditzea. Hori ez gertatzeko, ura eta lurra erabiliko ditugu.	Z
2	Sugarrak erraz zabaltzen dira gorantz. Horregatik, beti beherantz joan behar dugu.	O
3	Haizearen norabidearen kontrako noranzkoan joan behar dugu beti; izan ere, haizearen norabidea aldatzen bada, suak inguratu egin gaitzake.	Z
4	Horrela sugarrek ez gaituzte harrapatuko. Dena dela, behar-beharrezkoa da lasai egotea.	O
5	Autobabes egokirako lehen urratsa norberaren burua babesteko hornitzea da.	O
6	Okerra erabat. Sotoak eta beheko solairuak dira urpean geratzen diren lehenak. Beraz, leku horietatik urrun egoten saiatuko gara.	Z
7	Oso garrantzitsua da, ibaiek eta uharrek hazi eta harrapa gaitzakete eta; litekeena da mendi-hegaletatik eta muinoetatik ohikoa baino ur gehiago jaistea.	O
8	Gezurra, erabat. Lehorteei aurrea hartzeko ura aurreztu behar dugu: ura aurrezte garbigailuan, ontzi-garbigailuan, komuneko tanga, dutxan, etab.	Z
9	Ez; gezurra da. Lehorteei aurrea hartzeko ura aurreztu behar dugu: ura aurrezte garbigailuan, ontzi-garbigailuan, komuneko tanga, dutxan, etab.	Z
10	Oso garrantzitsua da etxean beti esku-argi bat eta pilaz dabilen irrati bat edukitzea, egoeraren berri uneoro izateko.	O
11	Behin alerta-egoera dagoela jakinez gero, eta prebenitzeko, komeni da negurako oinarritzko elikagaiak eta berariazko artikuluak gordetzea (gatz larria, harea, elurra kentzeko ekipak...), eta, batez ere, ura.	O

.../...

6. ZUZENA ALA OKERRA?

IRAKASLEENTZAKO MATERIALA

.../...

12	Kolore argiek eguzki-erradiazio gutxiago erakartzen dutenez, ez dugu hainbeste bero pasako.	O
13	Bero gehien egiten duen orduetan etxetik ez irteten saiatuko gara, eguzkiak oso gogor jotzen baitu.	Z
14	Haizeteetan eroritako oztopoak aurki ditzakegu, bai eta gure gainera erori ere. Horrez gain, gidatzea arriskutsua da, eta zaila da autoa kontrolatzea.	O
15	Aipaturiko elementuak erraz eror daitezke.	Z
16	Etxe barruan edo beste babesleku batean itxarongo dugu, harik eta agintariek larrialdia bukatu dela esan arte. Informazioa komunikabideen bidez lortzen saiatuko gara.	Z
17	Hori eginez gero, substantzia toxikoak arnastea saihestuko dugu.	O
18	Ez. Telefonoa ezinbestekoa denean soilik erabiltzen saiatuko gara, telefono-lineak ez blokeatzeko.	Z
19	Larrialdi-zerbitzuetako langileak adituak dira gai horietan, eta gure segurtasuna zainduko dute. Ez du bakoitzak bere aldetik aritu behar, nahiz eta lagundu behar dela uste izan.	O
20	SOS DEIAKen telefono-zenbakia 112 da.	Z

EBALUAZIO-IRIZPIDEAK

- Testa egiteko, ikasleek patxadaz irakurri dituzte adierazpenak. Pentsatu egin dute eta beren senaz baliatu dira galderei erantzuteko. Hori bateratze-lanean nabaritu da, ikasleek erantzuna arrazoitzeiko aukera izan baitute, nahiz eta erantzuna zuzena ez izan.
- Ikasleek, oro har, bateratze-lanean, asmatutakoei erreparatzeaz gain, adierazpen bakoitzari buruzko argibideak eta azalpenak ere entzun dituzte eta, gainera, parte hartu dute.

BEHAR DEN MATERIALA

- Testa.
- Eskulanak egiteko materiala: arkatzak eta borragomak.

6. ZUZENA ALA OKERRA?

IKASLEENTZAKO MATERIALA

TESTA: Esan adierazpen hauek zuzenak ala okerrak diren. Zuzena bada, markatu Z, eta okerra bada, markatu O.

1	Mendira joaten bagara eta sua egiten badugu, handik joan baino lehen sua urez itzali behar dugu, eta lurrez estali.	Z	O
2	Sutea izanez gero, gorantz joaten saiatu behar dugu, sugarrak errazago zabaltzen baitira beherantz.	Z	O
3	Haizearen norabidean joan behar dugu beti, suak harrapa ez gaitzan.	Z	O
4	Sutetik ihes egin ezin baduzu, bilatu erretako gune bat edo soilgune bat, eta estali lurrez zeure burua.	Z	O
5	Uholdea gertatuz gero, autobabeseko neurri gehiago hartu behar dira: eskularruak, botak, etab.	Z	O
6	Gure etxea urak hartzen badu, funtsezkoa da sotoetara eta beheko solairuetara joatea.	Z	O
7	Uholdea gertatuz gero, ibai eta uharretatik urrundu behar da, baita mendi-hegaletako eta muinoetako behealdeetatik ere.	Z	O
8	Lehortetan ezin dugu ezer egin.	Z	O
9	Lehortea edo hotz-bolada gertatuz gero, kirol asko egitea da onena.	Z	O
10	Egoera meteorologikoaren berri izateko, komunikabideen eta erakunde ofizialen bidez izango dugu.	Z	O
11	Hotz-bolada bat izanez gero, elikagaiak eta ura gorde behar dira gutxienez astebeterako.	Z	O
12	Temperatura altua denean, hobe da kolore argiko arropa janztea, eta ia gorputz osoa estaltzea, burua batez ere.	Z	O
13	Bero handia egiten duenean, etxetik ateratzeko ordurik onenak egunaren erdikoak dira; hau da eguerdiko 12etatik arratsaldeko 6ak arte.	Z	O
14	Haizeteak egiteko arriskua badago, hobe da autoan ez ibiltzea.	Z	O
15	Haize indartsuak edo ekaitzak badira, saiatu babesten erlaitzetan, hormetan edo zuhaitzetan.	Z	O
16	NBQ arriskua izanez gero, kalera irten behar da informazio bila.	Z	O
17	NBQ arrisku batean kalean egonez gero, arnasbideak zapien edo trapuen bidez babestu behar dira.	Z	O
18	Hondamendi natural batean, oso garrantzitsua da lagunei, senitar-tekoei eta ezagun guztiei telefonoz deitzea, alertaren berri emateko.	Z	O
19	Istripuetan edo istripuak izateko arriskua dagoenean, larrialdiz erbitzuen aholkuei jarraitu behar zaie beti.	Z	O
20	SOS DEIAK-en telefono-zenbakia 121 da.	Z	O

HELBURU ESPEZIFIKOAK

- Larrialdi-zerbitzu integralaren berri izatea.
- Larrialdi-zerbitzuarekin harremanetan jartzeko 112 telefono-zenbaki bakarra dagoela jakitea.
- Matematika-gaitasuna garatzea.
- *Iraupena*: 30'.

JARDUERA NOLA GARATU

Irakasleak 7.1. fitxa banatuko dio ikasle bakoitzari. Fitxa horretan zenbait eragiketa matematiko daude. Eragiketa batzuetan, emaitza asmatu behar dute (112 da guztietan, batean izan ezik), eta beste batzuetan, falta den zenbakia. Helburua hau da: Larrialdi-zerbitzu integralarekin harremanetan jartzeko telefono-zenbaki bakarra zein den jakitea.

Ikasle guztiek fitxa osatzen dutenean, irakasleak zerbitzu eta telefono horri buruzko informazioa eman ahal izango du. Azalduko du nola jokatu behar den larrialdi-egoera bat gertatzen denean eta zein garrantzitsua den 112 telefonora ahalik eta azkarren deitzea.

Azalpena osatzeko, zenbait egoera antzezteko eskatuko zaie ikasleei: 112 telefonora deitu behar dute eta beharrezko informazio guztia eman behar dute, arazoa konpontzeko edo larrialdi-zerbitzuak etortzeko.

Norberarentzat edo taldeentzat arriskutsua den egoera batean gauden guztietan, 112 telefonora deitu behar dugu Espainiako estatu osoan eta Europako Erkidegoan. Telefono horren bidez, premia larria dugunean zerbitzu hauek eska ditzakegu: larrialdietako osasun-zerbitzua, suhiltzaileen zerbitzua eta salbamendua, hiritarren segurtasuna, eta babes zibila.

Autonomia-erkidego bakoitzak antolatzen ditu bere esparruko larrialdietako deiak jasotzeko zentroak. Euskal Autonomia Erkidegoan, Larrialdi-zerbitzu integrala elkarri lotutako lau zerbitzu osagarritan dago egituratuta: Plangintza-zerbitzua, Esku hartzeko zerbitzua, Koordinazio-zerbitzua (SOS DEIAK) eta zabalkuntza-zerbitzua.

Informazioa osatzeko, «Informazio Orokorra» 2. kapitulua kontsulta daiteke, eta zehazki Unitate Didaktiko hauetako «Larrialdi-zerbitzu Integrala» 4. puntua.

Ondoren, binaka edo taldeka jarriko dira eta 7.2. fitxa banatuko zaie. Fitxa horretan, zenbait larrialdi-egoera daude, eta ikasleek 112 telefonora deitzen dutela antzeztuko dute.

EBALUAZIO-IRIZPIDEAK

- Ikasle gehienak gai izan dira eragiketa matematikoak zuzen ebazteko.
- Ikasle gehienek badakite 112 dela larrialdietarako telefono-zenbaki bakarra.
- Ikasleek arretaz entzuten dituzte Larrialdi-zerbitzu integralari buruzko irakasleen azalpenak.

7. LARRIALDIEN MATEMATIKA

IRAKASLEENTZAKO MATERIALA

- Ikasle gehienek larrialdi-egoerak antzeztu dituzte, eta ulertu dute nola deitu behar den 112 telefonora.

BEHAR DEN MATERIALA

- 7.1. fitxa.
- 7.2. fitxa.
- Arkatza eta borragoma.

7.1. FITXA

Egin eragiketa hauek, eta SOS DEIAK larrialdietarako telefono-zenbaki bakarra zein den jakingo duzu.

$$1. 98 + 20 - 6 = \boxed{}$$

$$2. 200 : 2 + \boxed{} = \boxed{112}$$

$$3. \boxed{} + 212 - 200 = \boxed{112}$$

$$4. -100 - \boxed{} + 312 = \boxed{112}$$

$$5. 74 \times 4 - 182 = \boxed{}$$

$$6. 422 : 2 - \boxed{} = \boxed{112}$$

$$7. 112 + \boxed{} - 34 = \boxed{112}$$

$$8. 33 \times 6 : 3 + 46 = \boxed{}$$

$$9. -4 - 5 \times 3 + 28 + 123 - \boxed{} = \boxed{112}$$

$$10. 531 : 3 - 178 + 113 = \boxed{}$$

7.2. FITXA

Antzeztu behar dituzten egoerak 112 telefonora deitzeko:

1. EGOERA: Imajinatu arrantzara atera zaretela txalupa batean, eta motorra hondatu egin dela eta ezin zaretela itzuli.
2. EGOERA: Zure lagunak mendira joan ziren atzo, eta oraindik ez dira itzuli, eta ez dakizu non dauden edo zer gertatu zaien.
3. EGOERA: Bizikletan ibiltzera atera zara, eta galdu egin zara.
4. EGOERA: Aurreko etxeko leihotik ke handia ateratzen ari dela ikusi duzu.
5. EGOERA: Galiziara zindoazten autoz, eta istripu bat izan duzue beste ibilgailu batekin. Beste autoko pertsona bati odola dario belarritik, eta beste batek min handia du hankan eta ezin du mugitu.
6. EGOERA: Mendian gora zoaztela, bero handia egiten duenez eta behar adina ur eraman ez duzuenez, zuetako bat zorabiatu egin da eta ezin du aurrera jarraitu.
7. EGOERA: Parkean zaudete, eta gizon bat lurrera erori dela eta ezin dela zutitu ikusi duzue.

5

UNITATE DIDAKTIKOA

ARRISKUEN AURREAN NOLA JOKATU

**Lehen Hezkuntzako
hirugarren zikloa**

1. Kontzeptu-eskema	181
2. Helburu orokorrak.....	181
3. Edukiak.....	182
4. Orientabide didaktikoak	183
5. Ebaluaziorako orientabideak.....	185
6. Jarduerak eta lotura kurrikularra	187
7. Laburpen-taula.....	188
JARDUEREN DESKRIBAPENA	191
Irakasleentzako materiala	
Ikasleentzako materiala	

1. KONTZEPTU-ESKEMA

Arriskuak	Prebentzio-neurriak	Zer egin larrialdi batean
Etxeko arriskuak: suteak, intoxikazioak, erorikoak... Kaleko arriskuak: seinaleak, segurtasun-elementuak... Eskolako arriskuak: istripuak, segurtasun-diagnosia. Aisiako lekuetako arriskuak: prebentzio-neurriak ibilaldietan. Hondamendi naturalak gertatzeko arriskuak eta hondamendi horiek eragindako istripuen ondorioak.	Istripu txikirik ez gertatzeko babes-neurriak. Segurtasun-neurri praktikoak etxean. Ohitura egokiak kalean. Egoera bakoitzean zer arrisku dauden jakitea. Aisiako lekuetarako irtenaldiak prestatzea, eta irtenaldietarako prebentzio-neurriak. Istripu naturalek zer ondorio izaten dituzten jakitea, nola jokatu aurreikusteko. Behaketa.	Arriskuez ohartzea. Egoerak gertatu baino lehen eta ondoren zer egin behar den jakitea. Istripuek zer ondorio izaten dituzten jakitea. 112 Larrialdi-zerbitzu Integrala; nortzuk diren eta nola jarri harremanetan haiekin.

2. HELBURU OROKORRAK

- Unitatean azaltzen diren inguruneetan zer arrisku dauden jakitea: etxean, eskolan, kalean, hondartzan eta mendian, hondamendi naturaletan eta istripu txikietan.
- Ingurune horietan zer prebentzio-arau dauden ikastea: arauak zergatik dauden jakitea, eta arauak norberaren segurtasunerako errespetatu behar direla ohartzea.
- Etxean gerta daitezkeen istripuetan arduraz eta modu kritikoan jokatzeko.
- Kaleko istripuak direla eta, ohitura egokiak bultzatzea.
- Eskola-ingurunea nolakoa den zehatz-mehatz jakitea, istripurik ez gertatzeko.
- Aurreikuspena balioesten ikastea, nork bere burua babesteko modua den aldetik.
- Istripuak zergatik gertatzen diren, zer istripu-mota dauden eta zer ondorio izaten dituzten jakitea.
- Ikasleei istripuei buruzko informazioa jasotzeko jakin-mina piztea, istripuak prebenitu ahal izateko.
- Larrialdietarako telefono-zenbakia (112) zein den jakitea eta oinarrizko lehen laguntzei buruzko informazioa izatea, profesionalak heldu baino lehen erabiltzeko.
- Ingurunea ondo ezagutzea, autobabes egokia izan dezagun.
- Larrialdi-egoeretan autonomiaz jokatzeko ikastea.

- Taldean hitz egiteko eta komunikatzeko gaitasuna handitzea, eta norberaren eta besteen iritzia eta lanak balioestea.
- Talde-lanean jarduteko gaitasuna garatzea.

3. EDUKIAK

Gertakariak, kontzeptuak eta printzipioak

- Istripu txikietan jokatzeko metodoak eta oinarrizko lehen laguntzak.
- Etxeko istripuak prebenitzeko metodoak.
- Oinezkoek, txirrindulariek, gidariek eta bidaiariek kalean ohitura egokiak izatea, istripurik ez gertatzeko.
- Eskola-ingurunean diagnostikatu beharreko elementuak, istripuak prebenitzeko.
- Aisiako lekuetako istripuen kausarik ohikoenak.
- Hondamendi naturaletan hartu beharreko autobabeserako neurriak.
- Larrialdietarako telefono-zenbaki bakarra: 112. Nola jokatu larrialdietan.

Prozedurak

- Dramatizazioa.
- Ikasleen arteko lankidetzak. Talde-lana.
- Denbora-pasak.
- Laburpen-, lankidetzak-, irudimen- eta adierazpen-gaitasunak erabiltzea.
- Ikerketa- eta behaketa-lana.
- Galderak proposatzea, gogoeta egiteko.
- Gaitasun plastikoa eta orientatzeko gaitasuna erabiltzea.
- Adierazpen-gaitasuna eta arte-gaitasuna erabiltzea.
- Testuak irakurtzea eta ulertzea.
- Irakasleen eta ikasleen arteko elkarriketa; ezagueren, esperientzien eta iritzien berri elkarri ematea.

Jarrerak, balioak, arauak

- Autobabeserako eta istripuak prebenitzeko oinarrizko arauak: larrialdiak gertatu aurretik eta ondoren.
- Arduraz eta autonomiaz jokatzeko, norberaren segurtasunerako.
- Arrisku- eta larrialdi-egoeretan jokatzeko jarraibideak.

- Zenbateko indarra dugun, eta zer gaitasun eta baliabide ditugun kontuan hartzea, errealista izanez.

4. ORIENTABIDE DIDAKTIKOAK

Unitate didaktiko honen helburu nagusia hirukoitza da. Lehenik eta behin, ikasleek ohartu behar dute zer arrisku dauden normalean ibiltzen diren inguruneetan, eta zer jokabide arduragabek areagotzen dituzten arrisku horiek. Bigarrenik, istripuak prebenitzen ikasi behar dute, eta zenbait jarraibide bereganatu behar dituzte, larrialdi-egoeretan nola jokatu behar duten jakiteko. Azkenik, autonomiaz eta arduraz jokatzeko ikasi behar dute, beren burua ez ezik, gainerakoena eta ingurumena bera ere babesteko.

Unitateak zazpi jarduera ditu. Jarduera bakoitzak helburu nagusi bat edo batzuk ditu:

Jarduera	Helburu nagusia
1. Hontz medikuaren kontsulta	Aurretiko ideiak eta motibazioa Ulermena
2. Aholkuen kaxa	Aurretiko ideiak eta motibazioa Ulermena
3. Ohitura egokiak kalean	Ulermena Kontzientziazioa Parte-hartzea, laburpena eta komunikazioa
4. Ikerketa-lana eskolan	Ulermena Kontzientziazioa Parte-hartzea, laburpena eta komunikazioa
5. Arriskuen puzzlea	Aurretiko ideiak eta motibazioa Ulermena
6. Eskolako berriemaileak	Ulermena Kontzientziazioa Parte-hartzea, laburpena eta komunikazioa
7. Larrialdiei buruzko hitz gurutzatuak	Parte-hartzea, laburpena eta komunikazioa

Aurretiko ideiak eta motibazioa

Jarduera hauen bidez, ikasleen artean prebentzioarekiko interesa piztu nahi da, eta horrez gain, ikasle bakoitzari aukera eman nahi zaio gaiari buruz dituen ideiak, ezaguerak eta esperientziak adierazteko.

Ulermena

Jarduera hauen bidez, ikasleek prebentzioarekin loturiko gertakarien, kontzeptuen, printzipioen eta prozesuen berri izatea eta haiek guztiak ulertzea lortu nahi da.

Kontzientziazioa

Jarduera hauen bidez, ikasleei lagundu egin nahi zaie arduraz jokatzeko eta arau batzuei jarraitzea zer garrantzitsua den ohartzen, bai istripuak prebenitzeko bai istripuren bat gertatuz gero, kalteak txikitzeko.

Parte-hartzea, laburpena eta komunikazioa

Ikasitakoa laburtzera eta finkatzera bideratutako jarduerak dira, eta, gainera, ikasleek aukera izango dute eskolan eta/edo familian izandako esperientziak, ikasitakoa eta bizi izandakoa komunikatzeko.

Unitate didaktiko honetako jarduera bakoitzak gai zehatz batzuk lantzen ditu; izan ere, ez dugu ahaztu behar gida honetako hiru unitate didaktikoek (unitate bat, Lehen Hezkuntzako ziklo bakoitzeko) atal berdinak dituztela: nola jokatu istripu txikietan; zer egin etxean, kalean, eskolan eta aisiako lekuetan gerta daitezkeen arrisku-egoeretan; eta zer egin hondamendi naturaletan. Azken atalean, Larrialdi-zerbitzu integralaren berri eman, eta unitatean ikasitakoa laburbiltzen da.

Jarduerak beren artean independenteak izan arren, ikuspegi globala eman nahi izan zaio multzo osoari, helburu bateratua lortzeko: ikasleek autobabesarekin loturiko ohitura egokiak bereganatzeaz gain, arrisku eta larrialdiekiko jarrera kritiko eta arduratsua izatea sustatu nahi da; halaber, ikasleek segurtasun osoz jokatzeko jakitea lortu nahi da, bai larrialdiak gertatu aurretik bai istripuren bat gertatutakoan.

Horregatik, «Aholkuen kaxa» 2. jardueran eta «Larrialdiei buruzko hitz gurutzatuak» 7.ean, denbora-pasa erraz batzuen bidez, autobabesari buruzko oinarritzko zenbait aholku ematen dira, aholku orokorrak nahiz espezifikak. «Ohitura egokiak kalean» 3. jardueran eta «Ikerketalana eskolan» 4.ean, landa-lana burutu da: ikerketa-lan bat eta ondorengo diagnosis egin behar dira; eta horretarako, ingurunea eta inguruneko arriskuak aztertu beharko dituzue, ikasleak istripuak edozein unetan eta edozein lekutan gerta daitezkeela konturatzeko. Azkenik, «Hontz medikuaren kontsulta» 1. jardueran, «Arriskuaren puzzlea» 5.ean eta «Eskolako berriemaileak» 6.ean, istripuen kausak eta ondorioak azpimarratu dira, ikasleak norberaren jokabidea zer garrantzitsua den kontura daitezen eta, horrenbestez, portaera egokia izan dezaten.

Unitate hau lantzeko, metodologia konstruktibistari eta parte-hartzaileari jarraitzea proposatzen da. Ikasleek, jardueretan parte hartuz, zenbait ohitura, jokabide eta pentsatzeko modu bereganatzea eta aldatzea lortu nahi da. Prozesu hori hasteko, funtsezkoa da ikasleen beraien ideietatik eta ezagueratik abiatzea, eta ikasleei jarduera bakoitzaren zentzua nahiz unitate didaktiko osoaren zentzua zein diren ulertzeko moduan adieraztea. Ikasleek beren lanaren helburua zein den eta ikasitakoak zertarako balio duen badakite, garrantzi handiagoa emango diote lanari berari.

Prozedurei dagokienez, unitate honetan, talde-lana, testuen irakurketa eta adierazpen-gaitasuna eta ikasleen arteko lankidetzak lantzeko jarduerak dira nagusi.

Jarduerak eskola-curriculumean errazago txertatzeko, 6. ataleko taula egin da («Jarduerak eta lotura kurrikularra»). Bertan, jarduera horietako bakoitzak Lehen Hezkuntzako curriculum-arloekin zer lotura duen azaltzen da. Jarduerekin loturarik estuena duten arloak bi hauek dira: Natura- eta gizarte-ingurunearen ezaguerak eta Hizkuntza. Dena den, oso positiboa izango litzateke irakasle guztiek, gehiago edo gutxiago, unitate didaktikoa lantzen parte hartzea eta autobabesaren gaia zeharka lantzea.

Hezkuntza ororen helburua ikasleen prestakuntza integrala lortzea da. Eta Lehen Hezkuntzako hirugarren zikloko unitate honek lagundu egingo dizue horretan. Izan ere, edozein gizabanakoren prestakuntzarako funtsezkoak diren bi alderdi azpimarratu dira:

- Azterketa-, laburpen- eta elkarriketa-gaitasunen garapena: datuak eta testuak aztertzea eta laburtzea, gogoeta egitea, ondorioak ateratzea eta taldean hitz egitea.
- Autonomiaz eta arduraz jokatzeko ikastea, norberaren burua ez ezik, gainerakoena eta ingurumena bera ere babesteko.

Azkenik, gogoratu behar da irakasleek informazio baliagarria dutela «Informazio orokorra» txostenean, zalantzak argitzeko eta jarduerak edukiz hornitzeko.

5. EBALUAZIORAKO ORIENTABIDEAK

Ebaluazioa funtsezko alderdia da edozein hezkuntza-proiektu hobetzeko.

Ebaluazioa prozesu dinamikoa dela esan daiteke; hau da, elkarri lotutako faseen multzo bat. Haren zeregina da hezkuntza-jardunaren osagai guztiak etengabe berrikustea eta doitztea. Ebaluazioak baliagarria izan behar du; diagnosia egiteko eta orientabidea emateko helburu garbia izan behar du. Horrez gain, lehenbailehen antzeman behar ditu ikaskuntzaren gabeziak ahalik eta azkarren zuzentzeko.

Logikoa denez, ebaluazio-mota horretaz baliatzeko, plangintza egin behar da hasiera-hasieratik, horretarako denbora hartu, eta erabili beharreko irizpideak eta teknikak zehaztu behar dira.

Horretarako, unitate didaktiko hau osatzen duten zazpi jardueretako bakoitzaren deskribapenean, zenbait ebaluazio-irizpide sartu dira, jarduera bakoitzaren helburu espezifikoak zenbateraino lortu diren jakiteko. Irizpide horiek zehazteko, ikasleak oro har hartu dira kontuan. Ohikoa izaten da jarduera bera egiten ari diren eskola-talde bereko ikasleek emaitza desber-

dinak lortzea ikaskuntzan, hainbat alderdiren ondorioz. Gainera, irakasleek ongi dakitenez, ezin zaizkie ikasle guztiei helburu berberak eskatu. Horregatik guztiagatik, hemen ageri diren ebaluazio-irizpideak oinarri eta orientabide gisa aurkezten zaizkie irakasleei, ebaluazioa nork bere ikasgelan egin dezan.

Etengabeko ebaluazioaren beste alderdi garrantzitsu bat motibazioa da; izan ere, ikasleentzat zein irakasleentzat motibagarria da jakitea zer aurrerapen lortu diren ikaskuntzan ordura arte, eta zer oztopo gainditu behar dituzten oraindik, zehatz-mehatz. Ahal den guztietan, autotaluazioa egiten lagundu behar zaie ikasleei. Horrela, hobeto onartuko dute ebaluazioa, eta autokritikarako gaitasuna garatuko dute.

Unitate didaktiko honen 2. atalean («Helburu orokorrak»), proposatutako helburu orokorrak datoz. Ikasleek eta irakasleek prozesu honetan eginiko lana oro har ebaluatzeko, irizpide hauek erabil daitezke, orientabide gisa.

Jarduerak egitean, ikasleek, oro har:

- Gustura hartu dute parte jardueretan, eta interesa agertu dute autobabesaren gaiarekiko.
- Talde-lanean eta elkarriketan ari zirela, giro atseginean hartu dute parte, eta ahozko komunikazioko oinarritzko arauak errespetatu dituzte. Gatazkak irakasleen zuzeneko parte-hartzerik gabe konpondu dituzte, elkarriketaren bidez.
- Jardueretan eginiko lanen bidez, ikasleek erakutsi dute badakitela norberaren eta besteen segurtasuna eta osasuna zaindu, eta ingurumena babestu behar dutela.
- Jarduerak hala eskatutakoan, ikasleek eskura zituzten baliabideak erabili dituzte informazioa bilatzeko. Irakasleek laguntza eta aholkuak eman dizkiete ikasleei, zeregin horretan.

Unitate didaktikoa amaitutakoan, ikasleek, oro har:

- Badakite zer arrisku dauden unitatean azaltzen diren inguruneetan: etxean, eskolan, kalean, aisiako lekuetan, eta hondamendi naturalak edo istripu txikiak gertatzen direnean.
- Ingurune horietako oinarritzko prebentzio-arauak errespetatzen dituzte.
- Istripuei dagokienez, jokabide arduratsua eta kritikoa dute.
- Badakite zer jokabide izan behar duten oinezkoek, zenbait arrisku saihesteko.
- Ikasleak gai dira eskolan larrialdirik ez gertatzeko oinarritzko zer arauri jarraitu behar zaien aipatzeko.
- Autobabesa aintzat hartzen dute.
- Badakite zer den Larrialdi-zerbitzu Integrala eta buruz dakite zein den larrialdietarako telefono-zenbakia (112).
- Ikasleen portaerari esker, segurtasun-giroa lortzen da bai irtenaldietan bai eskolan bertan.

6. JARDUERAK ETA LOTURA KURRIKULARRA

Jarduera	Natura- eta gizarte-ingurunearen ezaguera	Arte-hezkuntza	Gorputz-hezkuntza	Hizkuntza	Matematik
1. Hontz medikuaren kontsulta.	X			X	
2. Aholkuen kaxa.	X			X	
3. Ohitura egokiak kalean.	X	X	X	X	
4. Ikerketa-lana eskolan.	X	X		X	
5. Arriskuen puzzlea.	X	X		X	
6. Eskolako berriemaileak.	X			X	
7. Larrialdiei buruzko hitz gurutzuak.	X			X	X

7. LABURPEN-TAULA

JARDUERA	HELBURU ESPEZIFIKOAK	KONTZEPTUAK	PROZEDURAK	BALIOAK
1. HONTZ MEDIKUAREN KONTSULTA	– Istripurik ez izateko, segurtasun-neurriak hartzea zein garrantzitsua den ohartzea. – Ingurune sozialeko gertakariak eta fenomenoak lotzea eta ulertzea. – Ikasleen arteko lankidetzaren bultzatzea, jarduera bat egin dezaten.	– Istripu txikietan jokatzeko metodoak eta oinarritzko lehen laguntzak.	– Dramatizazioa. – Ikasleen arteko lankidetzaren talde-lana.	– Autobabeserako eta istripuak prebenitzeko oinarritzko arauak: larrialdiak gertatu aurretik eta ondoren. – Zenbateko indarra dugun, eta zer gaitasun eta baliabide ditugun kontuan hartzea, errealista izanez.
2. AHOLKUEN KAXA	– Etxean zer segurtasun-neurri hartu behar diren jakitea eta haiek aplikatzea. – Ikaskuntza dinamizatzea.	– Etxeko istripuak prebenitzeko metodoak.	– Denbora-pasak. – Laburpen-, lankidetzaren-, irudimen- eta adierazpen-gaitasunak erabiltzea.	– Autobabeserako eta istripuak prebenitzeko oinarritzko arauak: larrialdiak gertatu aurretik eta ondoren. – Arduraz eta autonomiaz jokatzeko, norberaren segurtasunerako. – Arrisku- eta larrialdi-egoeretan jokatzeko jarraibideak.
3. OHITURA EGOKIAK KALEAN	– Kaleak dituen arriskuez ohartzea. – Kalerako istripurik ez izateko oinarritzko zer prebentzio-arau bete behar diren kontuan hartzea. – Adierazpen plastikorako gaitasuna garatzea.	– Oinezkoek, txirrindulariek, gidariek eta bidaiariek kalean ohitura egokiak izatea, istripurik ez gertatzeko.	– Ikerketa- eta behaketa-lana. – Gogoeta egiteko galderak. – Laburpen-, lankidetzaren-, irudimen- eta adierazpen-gaitasunak erabiltzea.	– Arduraz eta autonomiaz jokatzeko, norberaren segurtasunerako. – Arrisku- eta larrialdi-egoeretan jokatzeko jarraibideak.
4. IKERKETA-LANA ESKOLAN	– Arriskuak berri irakasleei eta ikastetxeko langileei ematen jakitea. – Beren ingurune fisikoari erreparatzea eta huraz aztertzea, eta arriskuak izan daitezkeen lekuak, gauzak eta egoerak identifikatzea. – Adierazpen plastikorako gaitasuna eta orientatzeko gaitasuna garatzea.	– Eskola-ingurunean diagnostikatu beharreko elementuak, istripuak prebenitzeko.	– Ikerketa- eta behaketa-lana. – Gaitasun plastikoa eta orientatzeko gaitasuna erabiltzea.	– Autobabeserako eta istripuak prebenitzeko oinarritzko arauak: larrialdiak gertatu aurretik eta ondoren. – Arduraz eta autonomiaz jokatzeko, norberaren segurtasunerako.

JARDUERA	HELBURU ESPEZIFIKOAK	KONTZEPTUAK	PROZEDURAK	BALIOAK
5. ARRISKUEN PUZZLEA	– Ibilaldietan zer istripu gerta daitezkeen jakitea, zergatik gertatzen diren istripu horiek, eta zer egin behar den haiek prebenitzeko. – Idazmena garatzea.	– Aisiako lekuetako istripuen kausarik ohikoenak.	– Adierazpen-gaitasuna eta arte-gaitasuna erabiltzea. – Testuak irakurtzea eta ulertzea.	– Autobabeserako eta istripuak prebenitzeko oinarritzko arauak: larrialdiak gertatu aurretik eta ondoren. – Arrisku- eta larrialdi-egoeretan jokatzeko jarraibideak.
6. ESKOLAKO BERRIEMAILEAK	– Istripu batzuek zer ondorio izaten dituzten, eta halakorik ez gertatzeko, zer neurri har daitezkeen jakitea. – Idazmena eta mintzamena garatzea.	– Hondamendi naturaletan hartu beharreko autobabeserako neurriak.	– Testuak irakurtzea eta ulertzea. – Laburpen-, lankidetzatza-, irudimen- eta adierazpen-gaitasunak erabiltzea.	– Autobabeserako eta istripuak prebenitzeko oinarritzko arauak: larrialdiak gertatu aurretik eta ondoren. – Arduraz eta autonomiaz jokatzea, norberaren segurtasunerako. – Arrisku- eta larrialdi-egoeretan jokatzeko jarraibideak.
7. LARRIALDIEI BURUZKO HITZ GURUTZATUAK	– Larrialdi-zerbitzu integralaren berri izatea eta larrialdietarako telefono-zenbakia buruz jakitea. – Ikaskuntza dinamizatzea.	– Larrialdietarako telefono-zenbaki bakarra: 112. – Nola jokatu larrialdietan.	– Laburpen-, lankidetzatza-, irudimen- eta adierazpen-gaitasunak erabiltzea. – Irakasleen eta ikasleen arteko elkarrizketa; ezagueren, esperientzien eta iritzien berri elkarri ematea.	– Autobabeserako eta istripuak prebenitzeko oinarritzko arauak: larrialdiak gertatu aurretik eta ondoren. – Arrisku- eta larrialdi-egoeretan jokatzeko jarraibideak.

Jardueren deskribapena

ARRISKUEN AURREAN NOLA JOKATU

**Lehen Hezkuntzako
hirugarren zikloa**

1. Hontz medikuaren kontsulta.....	193
2. Aholkuen kaxa	203
3. Ohitura egokiak kalean.....	207
4. Ikerketa-lana eskolan	213
5. Arriskuen puzzlea	221
6. Eskolako berriemaileak.....	227
7. Larrialdiei buruzko hitz gurutzatuak	235

HELBURU ESPEZIFIKOAK

- Istripurik ez izateko, segurtasun-neurriak hartzea zein garrantzitsua den ohartzea.
- Ingurune naturaleko eta sozialeko gertakariak eta fenomenoak ulertzea eta lotzea.
- Ikasleen arteko lankidetzak bultzatzea, jarduera bat egin dezaten.
- *Iraupena*: 105' (bi saiotan):
 - 1. saioa:
 - Lanen banaketa, 10'.
 - Jarduera prestatzea (maskarak eta dekoratua egitea, eta entseguak), 50'.
 - 2. saioa:
 - Antzezpena, 45'.

JARDUERA NOLA GARATU

Gai hau landuko duzue antzerki-lan baten bidez: zer istripu eta lesio gertatzen diren gure jokabide arduragabeen ondorioz. Istripu eta lesio horiek saihestu egin daitezkeela azpimarraitu behar da.

Jarduera bi saiotan egingo duzue: lehenengoan, lanak banatuko dituzue. Ikasle guzti-guztiek izango dute zereginen bat. Kargu hauek bana daitezke:

- Lanaren zuzendaritza-taldea: irakaslearen laguntzaz, entseguak zuzenduko dituzte.
- Aktoreak: gidoian datozen pertsonaiak antzeztuko dituzte. Gidoia, akaso, etxean ikasi beharko dute. Gidoia I.I. fitxan dator.
- Jantzien arduradunak: pertsonaientzako maskarak egin, eta pertsonaia bakoitzak zer jantzi behar duen idatziko dute zerrenda batean. Maskarak I.2., I.3., I.4. eta I.5. fitxetan daude.
- Dekoratuaren diseinatzaileak: mediku baten kontsulta irudikatu behar dute horma-irudi batean. Halaber, agertokian zer beste altzari edo gauza jarri behar diren idatziko dute zerrenda batean, eta elementu horiek lortzen ahaleginduko dira. Jantzien arduradunek lana dekoratuaren diseinatzaileek baino lehen bukatzen badute, lagundu egin diezaiekete diseinatzaileei.

Lanak banatu eta gero, lanari ekingo diote, irakasleek lagunduta eta gainbegiratuta, betiere. Zuzendaritza-taldea nahiz aktoreak ikasgelako izkina batean jarriko dira, entseguak egingo hasteko. Bestalde, jantzien arduradunek maskarak margotu eta moztu beharko dituzte, eta haiei gomak jarri; gainera, jantziak zehaztu eta lortu egin beharko dituzte. Dekoratuaren diseinatzaileek, esan bezala, mediku baten kontsulta irudikatu behar dute horma-irudi batean. Horrez gain, agertokian jarri beharreko gainerako altzariak eta gauzak lortu beharko dituzte.

Bigarren saioan dekoratua prestatu, eta antzezpena egingo duzue. Aktoreak jantzi, eta zuzendaritza-taldekoen azken aginduak arretaz entzuten dituzten bitartean, gainerako ikasleek agertokia prestatu beharko dute.

1. HONTZ MEDIKUAREN KONTSULTA

IRAKASLEENTZAKO MATERIALA

EBALUAZIO-IRIZPIDEAK

- Ikasle gehienek onartu egin dute dagokien lana egitea.
- Ikasle gehienak gai izan dira lanak arazorik gabe egiteko.
- Ikasle gehienek aktiboki hartu dute parte antzerkia antolatzen.
- Aktoreak gai izan dira testua buruz ikasteko, arazorik gabe.
- Ikasle gehienek egokitutako funtziora moldatzeko nahikoa arte-gaitasuna dutela erakutsi dute.

BEHAR DEN MATERIALA

- 1.1. fitxa (antzerki-lanaren gidoia).
- 1.2., 1.3., 1.4. eta 1.5. fitxak (pertsoneien maskarak).
- Goma.
- Dekoratuak: horma-irudia, etab.
- Jantziak (behar izanez gero, maskarez gain).
- Eskulanak egiteko materiala: guraizeak, kola, arkatzak, koloretako margoak.

1.1. FITXA

Hauxe da antzeztu beharreko lanaren gidoia. Irakurri:

HONTZ MEDIKUAREN KONTSULTA

Agertokian mediku baten kontsulta egongo da irudikatuta. Itxarongelan, kateme bat, txakur bat eta hartz eme bat daude eserita. Kontsultaren barruan, Hontz medikua dago.

HONTZ MEDIKUA — Sar dadila lehena!

TXAKURRA — Kaixo, mediku jauna. Ni naiz lehena.

HONTZ MEDIKUA — Aurrera, aurrera. Esadazu! Zer gertatu zaizu?

TXAKURRA — Erre egin naiz. Gaur goizean mendira joan naiz lagunekin. Gora iritsitakoan, zerbait jan nahi genuen eta, horrenbestez, sua piztea erabaki dugu. Askotan esan digute, bai, kontuz ibiltzeko eta galarazita dagoela mendian sua piztea, baina... Eskerrak botika-kutxa eraman dugula eta lagunek lagundu didatela!

HONTZ MEDIKUA — Eta nola lagundu dizute? Zer egin dute?

TXAKURRA — Erretako lekuan ur hotzetan bustitako aposituak jarri dizkirate, hozteko, eta eskua gaza esterilen bidez babestu didate.

HONTZ MEDIKUA — Oso ondo, oso ondo! Horixe egin behar zenuten, bai, ez baituzu oso erredura larria egin. Joan lasai etxera.

(Txakurra kontsultatik irten, eta agertokitik desagertzen da).

HONTZ MEDIKUA — Hurrengoa!

KATEMEA — Kaixo, mediku jauna.

HONTZ MEDIKUA — Ene bada! Eta zuri, zer gertatu zaizu?

KATEMEA — Bada... zera... tira, txakurtxo lagunari erredura sendatu eta gero, baloiarekin jolasean ibiltzea pentsatu dugu. Lekua arriskutsu samarra zen, beharbada, eta... kontua da gure lagun hartza lasterka etorri dela eta bultzatzea egin didala. Harri batzuetara erori naiz, eta...

HONTZ MEDIKUA — Bai, bai, ikusten dut. Jolasean hasitakoan, kontuz ibili behar duzue! Leku segurua aukeratu behar da beti. Tira, bada. Sendatu al duzu zauria?

1. HONTZ MEDIKUAREN KONTSULTA

IKASLEENTZAKO MATERIALA

KATEMEA —Baí, baí. Lagunak lasterka etorri díra, laguntza ematera. Ez dut odol askorik galdu, baina lagunek zauriaren ingurua garbitu dídate, eta gero, zauria bera. Ondoren, zauria estali dídate, babesteko.

HONTZ MEDIKUA —Ederki! Eskerrak ez duzuela ístripu larririk izan; bestela... Izan gogoan kontu handiz íbili behar dela beti, eta oso garrantzitsua dela segurtasun-neurriak hartzea, ístripurik ez gertatzeko. Tira, esan bezala, ez zaizue ezer larririk gertatu, behintzat.

KATEMEA —Bueno, egia esateko... Ni harrietara erori naizenean, gure laguna, ardíttoa, laguntzera etorri da. Eta hura ere erori egín da, zorítzarrez. Ez du zauririk egín, baina kexatu eta kexatu aritu da, hanka batean min zuela eta. Hezurren bat hautsi zaiola pentsatu dugu. Eta horregatik, 112 telefonora, berehala deitu dugu; gainera, geldí-geldí eduki dugu, haiek etorri arte.

HONTZ MEDIKUA —Zer díozu! Eta zer esan dízute? Ba al zuen zerbaít hautsíta?

KATEMEA —Baí, hanka hautsi du, eta orain, gure erruz, uda osoan ezingo du bainurik hartu ígerilekuan.

HONTZ MEDIKUA —Hori ez beharra! Zerbaít ikasiko zenuten horrekin guztiarekin, ezta? Hemendik aurrera kontu handiagoré íbílíko zaretela espero dut. Ník jakín beharreko beste zerbaít gertatu al zaizue?

KATEMEA —Ez, Hontz jauna. Horren guztiaren ondoren, jaitsi egín gara, hona etortzeko.

HONTZ MEDIKUA —Ongi da. Zoaz etxera, baina izan gogoan kontuz-kontuz íbílí behar duzuela hemendik aurrera.

(Katemea kontsultatík írten, eta agertokítík desagertzen da. Une horretan, Hartz andrea sartzen da).

HARTZ ANDREA —Kaíxo, mediku jauna. Nerbíoa dantzari dauzkat. Emango al dídazu zerbaít lasaitzeko? Oso gaizki nago. Izugarriko nahígabeak ematen dízkit gizonak!

HONTZ MEDIKUA —Baina, esadazu zer gertatzen zaizun, Hartz andrea.

HARTZ ANDREA —Níre gizona mendira joan zen larunbatean. Eta badakízu ez dela oso mendizale trebea. Hala ere, Anbotora joatea

bururatu zítzaion. Bakar-bakarrík, Hontz jauna, bakar-bakarrík! Eta gogoan izango duzu zer eguraldi zegoen larunbatean: hotza, behe-lainoa... Ez joateko esan nion, baina alferrik; ez zidan kasurík egin. Azkenean, galdu egin zen, eta gau osoa mendian eman behar izan zuen! Eta hainbeste arrisku daude mendian!

HONTZ MEDIKUA —Tira, tira, lasaitu zaitez, gaixotu egingo zara eta. Ea, jarraitu istorioa kontatzen.

HARTZ ANDREA —Bada, igande goizean, mendizale batzuek zuhaitz baten azpian aurkitu zuten, uzkur-uzkur eginda. Eskuineko eskuko hatzetan sentikortasunik ez zuela esaten omen zuen. Izan ere, izozten ari zen! Eskerrak mutil haiek bazekitela zer egin.

HONTZ MEDIKUA —Jarraitu, jarraitu!

HARTZ ANDREA —Nire gizonaren bizi-konstanteak kontrolatu eta ondo zegoela ikusi ondoren, arropa bustia kendu, eta beste jantzi batzuk utzi zizkieten. Gero, hatzak berotu zizkieten, bendak jarri, eta te pixka bat eman zioten.

HONTZ MEDIKUA —Hori guztia oso ondo dago, baina ez al zuten 112 telefonora deitu?

HARTZ ANDREA —Bai, noski. Horixe izan zen, gainera, egin zuten lehena. Eta berehala iritsi ziren haiek!

HONTZ MEDIKUA —Zorte handia izan du zure gizonak. Orain etxean dago, eta ondo, gainera. Zergatik ez zara lasaitzen?

HARTZ ANDREA —Zergatik ez naizen lasaitzen? Bada, orain, zoro horrek zer esango eta, hurrengo batean Kilimanjarora igo behar duela!

HONTZ MEDIKUA —Bai, egia esateko, badirudi Hartz jaunak ez duela ezer ikasi.

(Denak batera irten, eta hauxe esango dute):

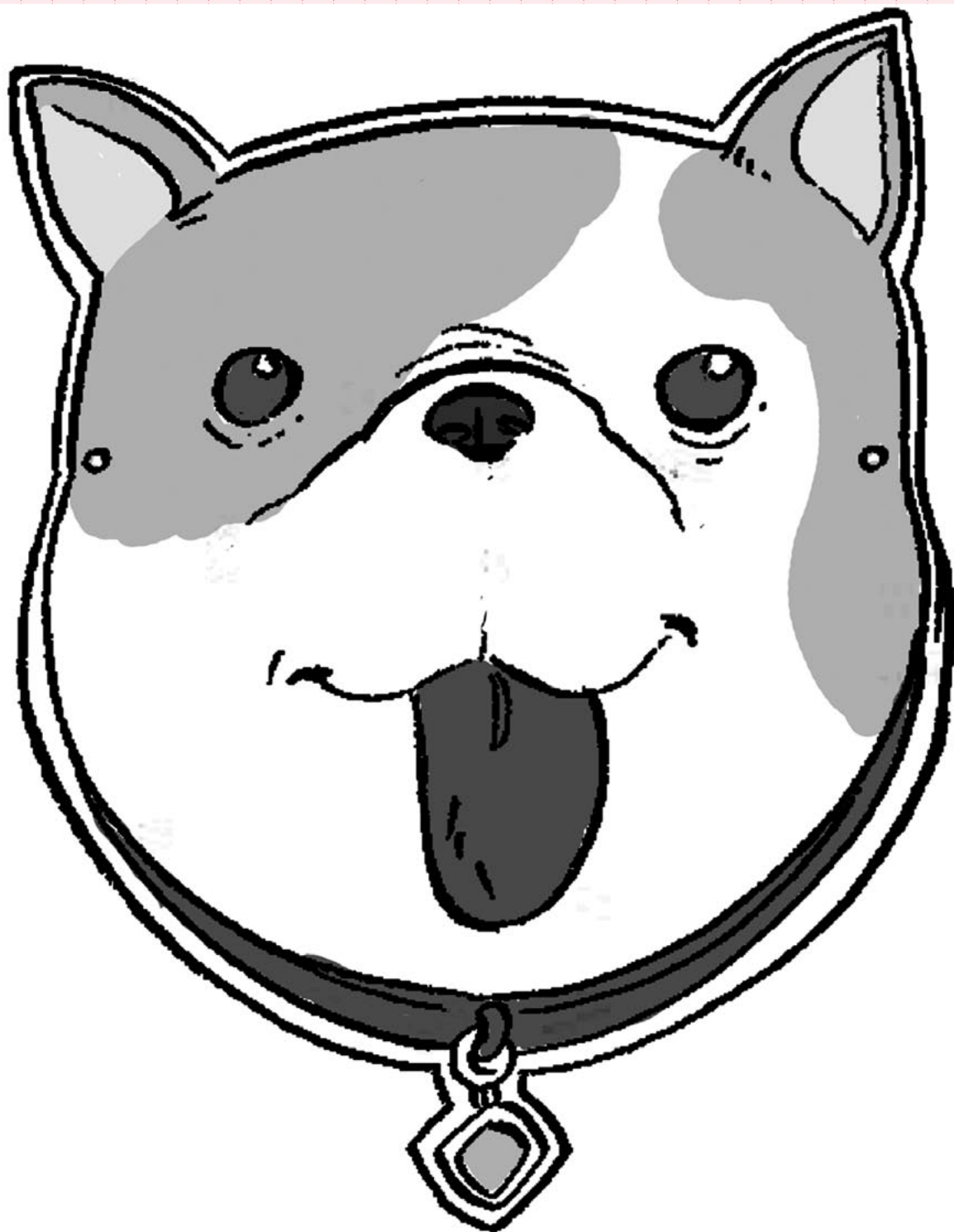
DENAK —Arduraz jokatu, eta beharrezko segurtasun-neurriak hartu behar dira, istripurik ez izateko.

1. HONTZ MEDIKUAREN KONTSULTA

IKASLEENTZAKO MATERIALA

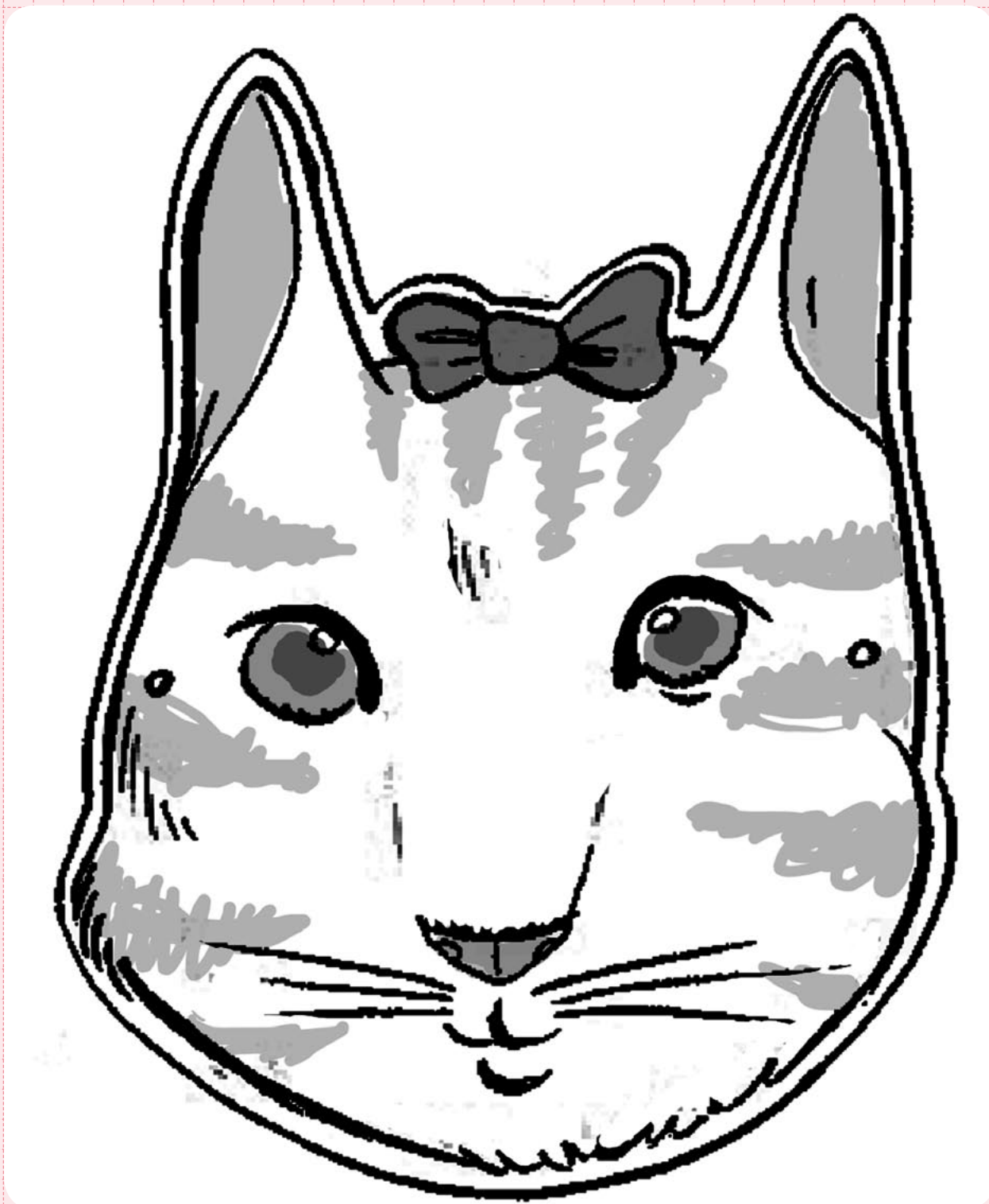
1.2. FITXA

Egin pertsonaientzako maskarak. Lehendabizi, margotu, eta gero, moztu. Amaitzeko, jarri goma bana maskareí.

1.3. FITXA

Egin pertsonaientzako maskarak. Lehendabizi, margotu, eta gero, moztu. Amaitzeko, jarri goma bana maskareí.

1. HONTZ MEDIKUAREN KONTSULTA

IKASLEENTZAKO MATERIALA

1.4. FITXA

Egin pertsonaientzako maskarak. Lehendabizi, margotu, eta gero, moztu. Amaitzeko, jarri goma bana maskareí.

1.5. FITXA

Egin pertsonaientzako maskarak. Lehendabizi, margotu, eta gero, moztu. Amaitzeko, jarri goma bana maskareí.

HELBURU ESPEZIFIKOAK

- Etxean zer segurtasun-neurri hartu behar diren jakitea eta haiek aplikatzea.
- Ikaskuntza dinamizatzea.
- *Iraupena: 40'.*

JARDUERA NOLA GARATU

Irakasleak sarrera bat egingo du etxean gerta daitezkeen arrisku-egoerei buruz. Zenbait segurtasun-neurri hartuz gero istripu gehienak saihesta daitezkeela azalduko du. Gero, neurri horietako batzuen adibideak emango ditu.

Ondoren, irakasleak jarduerako 4 fitxak banatuko ditu: 1. kaxa, 2. kaxa, 3. kaxa eta 4. kaxa. «Kaxa» horietako bakoitzean, mezu ezkutu bana dago. Ikasle bakoitzak emandako letrak ordenatu behar ditu, esaldi bat osatzeko. Letra bakoitza dagokion zutabearen jarri behar du, baina ordena aldatu egin daiteke, esaldiak osatzeko.

Ikasleek mezuak osatu eta gero, irakasleak gogoetarako bidea zabalduko du, ikasle guztiak ohartu daitezkeen zer garrantzitsua den etxean zer segurtasun-neurri hartu behar diren jakitea eta haiek aplikatzea.

EBALUAZIO-IRIZPIDEAK

- Ikasle gehienak mezuak osatzeko gai dira.
- Ikasle gehienek badakite zer segurtasun-neurri hartu behar diren eta haiek betetzeko ardura bere gain hartzen dute.
- Ikasleek aktiboki hartu dute parte jardueran, eta gaiari buruzko gogoeta egin dute.

BEHAR DEN MATERIALA

- 1., 2., 3. eta 4. kaxak.
- Eskulanak egiteko materiala: arkatzak eta borragomak.

2. AHOLKUEN KAXA

IRAKASLEENTZAKO MATERIALA

MEZU EZKUTUAK. ERANTZUNAK

1. kaxa: Ez dugu jolastu behar sukaldean, ezta komunean ere.
2. kaxa: Ez erortzeko gauza guztiak bildu behar dira.
3. kaxa: Suteak saihesteko ez dugu entxufeak gehiegi bete behar.
4. kaxa: Baten bat toxikatzen bada, 112ra deituko dugu.

2. AHOLKUEN KAXA

IKASLEENTZAKO MATERIALA

1. KAXA

Erabili «kaxako» goiko zutabeetako letrak eta osatu esaldi bat; esaldi horrek etxean segurtasun-neurriak hartzen lagunduko dizu. Letra bakoitza dagokion zutabean jarri behar duzu, baina ordena aldatu egin daiteke.

	B			A	G		M		K	A		E		R		
E	Z	T	A	U	R	O	S	I	N	L	A	D	T	E	N	E
E			D			U			O			S		U		
		E	H				U			L			A			
	Z				K			U				N				

2. KAXA

Erabili «kaxako» goiko zutabeetako letrak eta osatu esaldi bat; esaldi horrek etxean segurtasun-neurriak hartzen lagunduko dizu. Letra bakoitza dagokion zutabean jarri behar duzu, baina ordena aldatu egin daiteke.

		I	Z		U			E		A		K	O			
G	B	U	L	A	E	R	B	G	T	Z	E	I	A	K	R	A
		E					O	R		Z						
	A		Z						U		T					
				D					H		R			I		

2. AHOLKUEN KASA

IKASLEENTZAKO MATERIALA

3. KAXA

Erabili «kaxako» goiko zutabeetako letrak eta osatu esaldi bat; esaldi horrek etxean segurtasun-neurriak hartzen lagunduko dízu. Letra bakoítza dagokíon zutabean jarri behar duzu, baina ordena aldatu egin daíteke.

E		T	E		E				I		G	E	E		A		I
S	N	T	E	T	Z	E	S	K	D	G	E	S	I	E	R	O	
	U			A	K			A		H			T		K		
				E						U		U					
			X	U			A					H		E	G		
		B									B		H				

4. KAXA

Erabili «kaxako» goiko zutabeetako letrak eta osatu esaldi bat; esaldi horrek etxean segurtasun-neurriak hartzen lagunduko dízu. Letra bakoítza dagokíon zutabean jarri behar duzu, baina ordena aldatu egin daíteke.

		I				D					E						
		B	B	I	K	I	R	G	E	D	A		B				O
Z	T	N	I	2	E	O	S	Z	E	B	A	T	T	A	K	A	
			A	T		N											
		O	X			A	T			N					D		
					S			D		I		K					
	E			A	K			A				I		U			
							U		U								

HELBURU ESPEZIFIKOAK

- Kaleak dituen arriskuez ohartzea.
- Kalean istripurik ez izateko oinarritzko zer prebentzio-arau bete behar diren kontuan hartzea.
- Adierazpen plastikorako gaitasuna garatzea.
- *Iraupena: 90'*:
 - Aurretiko jarduera: aurkezpen-solasaldia eta ibilaldia kalean: 30'.
 - Jarduera nagusia: 45'.
 - Edukiak finkatzeko jarduera: 15'.

JARDUERA NOLA GARATU

Jarduera honek hiru atal ditu. Lehen ataleko jardueraren bidez, kaleko arriskuei buruzko sarreratxo bat egin, eta arrisku horiek identifikatuko dituzue.

Irakasleak zerrenda batean bildu beharko ditu (3.1. fitxa) ibilaldi batean edo etxetik ikastetxerainoko bidean topa daitezkeen elementu gehienak edo haietan izan daitezkeen jokabide gehienak; hori bai, segurtasun-ohitura egokiekin lotuta egon behar dute. Eta ikasleek lagundu egingo diote lan horretan. Elementu edo jokabide hauek idatz daitezke, besteak beste:

- Semaforoetan edo gelditzeko seinale baten ondoan geratzea.
- Kalea eskutik helduta gurutzatzea.
- Kalea zebra-bideetatik gurutzatzea.
- Behar den lekuan gelditzea, larrialdietako ibilgailuak igaro daitezen.
- Automobiletan haurrak behar bezala doazela ziurtatzea.
- Ibilgailuetan, helduek segurtasun-uhala behar bezala jartzea.
- Eta abar.

Eman 3.1. fitxan egindako zerrenda ikasle bakoitzari. Gero, eskatu hurrengo egunean, eskolara bidean, segurtasunarekin loturiko ahalik eta egoera gehienei erreparatzeko eta egoera horiek zerrendatik ezabatuz joateko.

Horrez gain, esan ikasleei nahi duenak argazki kamera eramateko eta interesgarriak iruditzen zaizkion uneen edo gauzen argazkiak egiteko. Adibidez: larrialdietako ibilgailuak; bizikleta-bideak; edo segurtasunarekin loturiko beste edozer gauza.

Eskolan, eta jardueraren bigarren atalari ekin baino lehen, egin bateratze-lana, eta hitz egin ikusitako jokabide arriskutsuei eta jokabide egokiei buruz.

Bigarren atalean horma-irudi bat egin behar da. Horretarako, banatu ikasleak taldetan. Aldizkarietan, propaganda-paperetan eta abarretan, elementu hauek bilatu beharko dituzte irudietan: automobilak eta beste ibilgailu batzuk, bizikletak, irristailuak, segurtasun-kaskoak, jendea

3. OHITURA EGOKIAK KALEAN

IRAKASLEENTZAKO MATERIALA

oinez, jendea ariketa fisikoa egiten... Gero, irudi horiek moztu beharko dituzte. Horma-irudia osatzeko, talde bakoitzak, moztutako irudien ondoan, kalean izan beharreko jokabideen zenbait adibide idatziko ditu: kalea semaforoa berde dagoenean gurutzatu, espaloitik ibili... Eskolara bidean egindako argazkiak ere itsats ditzakete horma-irudian. Hala, beraz, kaleko segurtasunari buruzko horma-irudi bat osatuko dute denen artean. Horma-irudi hori beste egun batzuetan ere erabil daiteke, segurtasun-ohiturei buruz hitz egiteko edo denen artean istorioak asmatzeko. Horma-irudia egiteko, 3.2. fitxa erabiliko duzue.

Azkenik, edukiak finkatzeko jarduera dator. Jarduera horretan (3.3. fitxa), ikasle bakoitzak mapa bat marraztu eta, bertan, bizikletan ibiltzeko ibilbiderik gustukoena adierazi beharko du: eskolara joateko ibilbidea, parkera joateko ibilbidea... Fitxa horretan, gainera, bizikletan ibiltzerakoan zer segurtasun-neurri hartu behar diren idatzi beharko dute.

Irakasleak erreferentziatzat erabili ahal izango du unitate didaktiko hauen «Informazio orokorra» txosteneko 5.5 puntuan («Kalerako segurtasun-neurriak») datorren informazioa.

EBALUAZIO-IRIZPIDEAK

- Kaleko arriskuen identifikazio-zerrenda egiteko emandako ideiak egokiak dira.
- Ikasleek badakite zer segurtasun-neurri hartu behar diren kalean eta, beraz, badakite ohitura egokiak aipatzen.
- Ikasle gehienek jardueran parte hartu dute, eta arretaz entzun dituzte irakaslearen azalpenak nahiz ikaskideen azalpenak.

BEHAR DEN MATERIALA

- 3.1., 3.2. eta 3.3. fitxak.
- Eskulanak egiteko materiala: arkatza, borragoma, guraizeak, kola, kartoi mehea, errotuladoreak, etab.
- Aldizkariak, propaganda-paperak, etab.

3.1. FITXA

Idatzi zerrenda batean etxetik ikastetxerainoko bidean topa daitezkeen eta segurtasun-ohitura egokiekín lotuta dauden gauza guztiak.

SEGURTASUN-OHITURA EGOKIAK KALEAN

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3.2. FITXA

Itsatsi fitxa honetan segurtasunarekin loturiko irudiak (aldizkarietan-eta aurkitutakoak): ibilgailuak, semaforoak, bizikletak, kaskoak... Gero, idatzi zer prebentzio-neurri hartu behar diren kalean, istripurik ez izateko. Amaitzeko, talde bakoitzak fitxa hau norma-irudi batean itsatsiko du.

3.3. FITXA

Orain, prest zaude bizikletan ibiltzera joateko. Baina lehendabizi, mapa batean, zure ibilbiderik gustukoena adierazi beharko duzu: eskolara joateko ibilbidea, parkera joateko ibilbidea, igerilekura, hondartzara... Horrez gain, idatzi azpian zer segurtasun-neurri hartu behar dituzun, bizikletan ibiltzean istripurik ez izateko.

Bizikletan ibiltzean, segurtasun-neurri hauek hartu behar dira:

HELBURU ESPEZIFIKOAK

- Arriskuen berri irakasleei eta ikastetxeko langileei ematen jakitea.
- Beren ingurune fisikoari erreparatzea eta hura aztertzea, eta arriskutsuak izan daitezkeen lekuak, gauzak eta egoerak identifikatzea.
- Adierazpen plastikorako gaitasuna eta orientatzeko gaitasuna garatzea.
- *Iraupena: 75'.*

JARDUERA NOLA GARATU

Jarduera honetan, ikasleek eskolako segurtasunari buruzko ikerketa egingo dute. Jarduera, berez, taldetan egin beharko litzateke.

Jarduerari ekiteko eta ikasleak gaian murgiltzeko, eskolan egon daitezkeen arriskuei buruzko elkarrizketa egitea komeni da. Hitz egin honi buruz, adibidez: zer istripu-mota dauden eta zer ondorio izaten dituzten; zer neurri har daitezkeen halakorik ez gertatzeko eta zer jokabide izan behar dugun; objektuen batek istripua eragin dezakeen ala ez... Ikasleek azalpen horiek 4.1. fitxan idatzi beharko dituzte.

Horren ondoren, banatu ikasleak bosteko taldetan. Taldekide bakoitzak zeregin jakin bat izango du: koordinatzailea, arkitektoa, argazkilaria, SOS DEIAKeko teknikaria eta idazkaria. 4.2. fitxan, taldekide bakoitzaren agiria dator; profesional bakoitzarena, alegia.

Talde bakoitzak ikastetxeko leku jakin bateko arriskuen azterketa egin beharko du. Ikastetxeko planoa beharko dutue lanerako: eman planoa eginda ikasleei, edo bestela, egin planoa eskola-orduetan. Gero, ikastetxean zehar ibili, eta arriskuak sor ditzaketen elementuak markatu behar dituzue planoan (gauzak nahiz ikaskideen jokabideak). Halaber, argazkiak egin behar dituzue: elementu arriskutsu horiek, segurtasun-elementuak, ebakuazio-bideak...

Horren guztiaren ondoren, elementu hauek prestatuko dituzte ikasleek: arriskuen azterketaren txostena (4.3. fitxa), planoa eta argazkiak. Txostenean, arriskurik ez izateko zer egin daitekeen ere azalduko dute. Talde bakoitzak lanaren azalpena egingo du.

Taldeka, diseinatu arrisku-inguruetan jartzeko eranskailuak, eta idatzi arriskuak prebenitzeko aholkuak haietan (4.4. fitxa).

EBALUAZIO-IRIZPIDEAK

- Ikasle gehienak gai izan dira beren burua planoan kokatzeko eta arriskuak markatzeko.
- Ikasle gehienek jokabide zuzenak eta arriskutsuak izan daitezkeen jokabideak bereizi dituzte.
- Taldekide guztiek antzera hartu dute parte lanean: bakoitzak ideiak eman, eta bere zeregina bete du.

4. IKERKETA-LANA ESKOLAN

IRAKASLEENTZAKO MATERIALA

BEHAR DEN MATERIALA

- 4.1., 4.2., 4.3. eta 4.4. fitxak.
- Eskulanak egiteko materiala.
- Argazki-kamera.

4. IKERKETA-LANA ESKOLAN

IKASLEENTZAKO MATERIALA

4.1. FITXA

Zer arrisku egon daitezke? Osatu fitxa, eskolan emandako azalpenak kontuan hartuta.

ISTRIPU-MOTA		ONDORIOA	KONPONBIDEA
Gauza	Jokabidea		

4. IKERKETA-LANA ESKOLAN

IKASLEENTZAKO MATERIALA

4.2. FITXA

Hona hemen ikerketa-taldeko protagonistak. Banatu pertsonaiak eta bete agiriak. Moztu agiriak, diagnosia egiterakoan gáinean eraman ahal izateko.

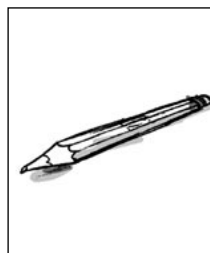
4. IKERKETA-LANA ESKOLAN

IKASLEENTZAKO MATERIALA

Koordinatzailea:

Zure lana taldea koordinatzea da; koordinatzailearen ardura da taldekide bakoitzak bere lana ondo egitea.

TALDEA: _____

Arkitektoa:

Zure lana ikastetxean dauden instalazioak eta objektuak seguruak direla kontrolatzea da, bai eta ebakuazio-bideak eta segurtasun-elementuak egokiak direla kontrolatzea ere.

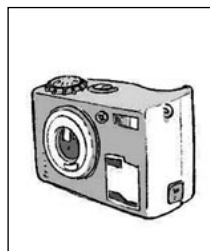
TALDEA: _____

Argazkilaria:

Zure lana arriskuen (gauzen nahiz jokabideen) eta segurtasun-elementuen argazkiak egitea da.

TALDEA: _____

SOS DEIAKeko teknikaria:

Zure lana zuen inguruko pertsonen jokabideak zuzenak direla eta arriskurik sortzen ez dutela kontrolatzea da.

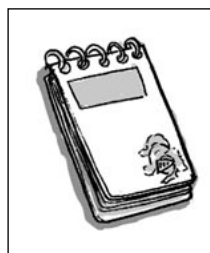
TALDEA: _____

Idazkaria:

Zure lana ikastetxean zehar ibilitakoan ikusitako guztia idaztea da.

TALDEA: _____

4. IKERKETA-LANA ESKOLAN

IKASLEENTZAKO MATERIALA

4.3. FITXA

Idatzi zer arrisku ikusi dituzuen, eta zer ekintzak eragin ditzaketen arrisku horiek. Nahi izanez gero, aurkeztu, halaber, egindako argazkiak eta planoak, txostena argitzen laguntzeko.

ARRISKUAK	EKINTZAK

4. IKERKETA-LANA ESKOLAN

IKASLEENTZAKO MATERIALA

4.4. FITXA

Bete eranskailuak eta jarri ikastetxeko arrisku-lekuetan, arriskuak prebenitzeko.

ARRISKUA:

.....

.....

AHOLKUA:

.....

.....

.....

.....

ARRISKUA:

.....

.....

AHOLKUA:

.....

.....

.....

.....

ARRISKUA:

.....

.....

AHOLKUA:

.....

.....

.....

.....

ARRISKUA:

.....

.....

AHOLKUA:

.....

.....

.....

.....

HELBURU ESPEZIFIKOAK

- Ibilaldietan zer istripu gerta daitezkeen jakitea, zergatik gertatzen diren istripu horiek, eta zer egin behar den haiek prebenitzeko.
- Idazmena garatzea.
- *Iraupena: 50'.*

JARDUERA NOLA GARATU

Jarduerak bi atal ditu. Bietan, ikasleek lana banaka egin beharko dute.

Lehen atalean (5.1. fitxa), ikasleentzako puzzle bat dator. Ikasleek fitxak moztu, eta puzzlea 5.2. fitxan osatu beharko dute. Puzzlea osatzeko, hauxe izan behar da kontuan: fitxa batzuk istripuaren kausak dira; beste batzuk, istripu-motak; eta beste zenbait, istripuak prebenitzeko moduak.

Lehen bi fitxak osatu eta gero, 5.3. fitxa egingo dute ikasleek. Idazlan batean, ibilaldiren batean istripuren bat izan duten kontatu beharko dute. Esan ikasleei 5.2. fitxa eredu gisa erabiltzeko. Hau da, istripua zergatik gertatu zen kontatzeko lehendabizi; gero, zer istripu-mota zen; eta azkenik, zer egin behar zen hura prebenitzeko. Ikasleek istripu txikirik izan ez badute, esan familiako edo auzoko norbaitek izandako istripuren bat kontatzeko, edo bestela, telebistan ikusitako edo liburu batean irakurritako zerbait kontatzeko.

EBALUAZIO-IRIZPIDEAK

- Ikasleek, oro har, puzzlea behar bezala osatu dute.
- Ikasle gehienek proposatutako ereduarekin bat datozen idazlanak idatzi dituzte.

BEHAR DEN MATERIALA

- 5.1., 5.2. eta 5.3. fitxak.
- Eskulanak egiteko materiala: arkatzak, borragomak, guraizeak eta kola.

5. ARRISKUEN PUZZLEA

IKASLEENTZAKO MATERIALA

5.1. FITXA

Moztu fitxak eta itsatsi 5.2. fitxan.

Perretxikoak, landareak, landare toxikoak eta abar jatea.	Eskorpioien eta armiarmen ziztadak eta sugeen hozkadak.	Krema eman behar da, babesteko. Eguzkitik babestu behar da, eta ez da komeni eguzkitan luzaroan egotea.
Hotzetan luzaroan eta babes egokirik gabe egotea.	Ziztadak.	Ez da intsektuak dauden lekuetan ibili behar. Lasai egon behar da.
Marmokak, itsas trikuak, armiarmak eta abar nahita edo nahi gabe ukitzea.	Ziztadak.	Oinetako egokiak erabili behar dira.
Animalia ezezagunak ukitzea.	Izozketa.	Ez da landare ezezagunik ukitu behar, ezta haiek jan ere. Landare pozoitsuak bereizten jakin behar da.
Eguzkitan luzaroan egotea.	Hozkadak, gaixotasunak kutsatzea, ziztadak edo atzaparkadak.	Ez da asko jan behar bainatu aurretik. Ez da digestioa egin bitartean bainatu behar; ur hotzetan ere ez da bainurik hartu behar.
Intsektuek ziztatzea: erleek, inurriek...	Intoxikazioak, pozoitzeak.	Ez da halakorik nahita ukitu behar. Sorosleen argibideak eta aholkuak bete egin behar dira.
Harrietan oinutsik ibiltzea edo eskuak harrien azpian sartzea.	Digestio-etendura.	Jantzi eta oinetako egokiak erabili behar dira. Mendira joan aurretik, eguraldi-iragarpenak aztertu, eta irtenaldiak ondo planifikatu behar dira.
Digestioa egin bitartean bainatzea.	Erredurak.	Ez da halakorik nahita ukitu behar.

5. ARRISKUEN PUZZLEA

IKASLEENTZAKO MATERIALA

5.2. FITXA

Itsatsi fitxak behar bezala.

Lekua	Kausa	Istripu-mota	Prebentzio-neurriak
MENDIA			
HONDARTZA ETA ITSASOA			

5.3. FITXA

Idazlan batean, kontatu ibilaldiren batean zuk edo ezagunen batek izandako larrialdí bat. Saiatu ístriþua zergatik gertatu zen azaltzen, nola izan zen, eta zer egin behar zen ístriþu hura ez gertatzeko.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

HELBURU ESPEZIFIKOAK:

- Istripu batzuek zer ondorio izaten dituzten, eta halakorik ez gertatzeko, zer neurri har daitezkeen jakitea.
- Idazmena eta mintzamina garatzea.
- *Iraupena: 60'.*

JARDUERA NOLA GARATU

Jarduera honek 3 atal ditu. Lehen atala egiteko, banatu ikasleak taldetan, eta eman talde bakoitzari proposatutako albisteetako bat (6.1., 6.2., 6.3. eta 6.4. fitxetako bat) edo egoki iruditzen zaizun beste bat. Albisteak irakurri ondoren, egin bateratze-lana. Elkarriketa bideratzeko, nahi izanez gero, egin galderak. Adibidez:

- Zein da albistearen gaia?
- Bizi izan al duzue inoiz albistean azaldutako egoeraren antzekorik? Ezagutzen al duzue halakorik bizi izan duen norbait?
- Zer neurri har daitezke halako istripurik ez gertatzeko?

Bateratze-lana egin eta gero, 6.5. fitxa egin beharko duzue. Fitxa horretan, albiste bat idazteko eskatzen da; hori bai, hondamendi naturalek eragindako istripuekin lotutako albisteak idatzi behar da. Fitxan, albisteak idazteko zenbait gomendio ere badatoz, ikasleek lana errazago egin dezaten.

Amaitzeko, talde bakoitzak idatzitako albisteak irakurri behar dituzue eta, nahi izanez gero, jarri albisteak horma-irudi batean, ikasgelan.

EBALUAZIO-IRIZPIDEAK

- Ikasle gehienek proposatutako albisteak ulertu dituzte, eta haiek laburbiltzen jakin dute, galderei erantzun ahal izateko.
- Ikasleak, oro har, nahiz eta istripurik bizi izan ez, komunikabideetan ikusitako, entzundako edo irakurritako gertakarietan oinarritu dira, albisteak idazteko.
- Ikasleek albisteak koherentziaz idatzi dituzte.

BEHAR DEN MATERIALA

- 6.1., 6.2., 6.3. eta 6.4. fitxak.
- Eskulanak egiteko materiala: arkatzak eta borragomak.
- Egunkariak edo aldizkariak (beste albiste batzuk proposatu nahi izanez gero).

6.1. FITXA

Irakurri arretaz albiste hau. Azpimarratu ezagutzen ez dituzun hitzak, irakasleari zer esan nahi duten galdetzeko edo hitz horien esanahia hiztegi batean begiratzeko.

Osasun Kontseilaritzak neurriak hartzea gomen- datu du, bero-boladari aurre egiteko

Kanarietako Gobernuak neurriak hartzeko gomendatu die biztanleei, Kanaria Handian, Fuerteventuran eta Lanzaroten egun hauetan duten bero-bolada dela eta

Kanaria Handiko Las Palmas, uztailaren 20a.– Kanarietako Gobernuak Osasun Kontseilaritzaren esanetan, pertsonarik sentikorrenei (haurrei, adinekoei, arnas gaixotasunak dituzten pertsonaei...) ez zaie komeni kanpoan luzaroan egotea; hobe dute barruan egotea, leihoak itxita, eta ez dute aire zabalean esfortzurik egin behar. Temperaturak gora egingo duela iragarri denez, Osasun Kontseilaritzak prebentzio-neurriak hartzeko gomendatu die herritarrei, beroak arazorik ez eragiteko; halaber, haurrekin, adinekoekin eta gaixoekin kontu handiz jokatzeko gomendatu du, oso ahulak baitira.

Gomendio hauek eman ditu Osasun Kontseilaritzak, temperaturaren igoerari aurre egiteko:

- Ez da inondik inora aire zabalean ariketa fisikorik egin behar, ez baita komeni eguzkitan eta berotan egotea.
- Ur asko edan behar da, edozein jarduera egiten ari zaretena, hidratatuta egoteko eta bero-kolperik ez izateko.
- Ez da jatordu oparorik egin behar, eta ez da edari alkoholodunik, kaferik, terik edo freskagarri azukretsuri-
k hartu behar, halakorik hartuz gero, likidoa bestela baino errazago galtzen baita, eta beraz, organismoa deshidratatzeko arriskua dago.

hartzeko gomendatu die biztanleei, Kanaria Handian, Fuerteventuran eta Lanzaroten egun hauetan duten bero-bolada dela eta

- Ez da eguzkitan egon behar eguerdiko 12ak eta arratsaldeko 4rak bitartean, eguneko garai horretan eguzki-izpiek zuzenago jotzen baitute, eta erradiazioa biziena baita.
- Oso garrantzitsua da leku freskoetan egotea, adinekoak, haurrak eta gaixoak, batik bat.
- Kalera irten behar izanez gero, hobe da kolore argiko eta zuntz naturaleko arropak janztea, zabalak eta transpiragarriak, eta kapela, txapela edo antzeko beste zer-bait erabiltzea, burua babesteko.
- Prebentzio-neurri horiek hartuta ere beroak ondoeza eragiten badizue, freskatu zuen burua esponja bat edo paper-zapi bustiak erabiliz, edo bestela, dutxatu edo bainatu (zorabiorik ez baduzue, betiere); edan likido freskoak, baina inoiz ez alkoholodunak edo azukretsua-
k, eta sintomak joaten ez bazaizkizue, eskatu laguntza medikoa lehenbailehen.

6.2. FITXA

Irakurri arretaz albiste hau. Azpimarratu ezagutzen ez dituzun hitzak, irakasleari zer esan nahi duten galdetzeko edo hitz horien esanahia hiztegi batean begiratzeko.

Gripea enpresan zabaltzean

Ostegun honetan, enpresetan A gripeari aurre egiteko hartu beharreko prebentzio-neurriak biltzen dituen gidaliburu bat argitaratuko da. Gidaliburua Gobernuak, sindikatuek eta patronalak egin dute

Madril, uztailaren 28a.– Zer egin behar dute enpresek eta langileek A gripea inguruan agertutakoan? Osasun Ministerioak, galdera horri erantzun nahian, gidaliburu bat aurkeztuko du ostegun honetan. Gobernua duela bi hilabetetik ari da proiektu horretan lanean, sindikatuekin eta patronalarekin batera.

Gidaliburuko testua amaituta omen dago, nahiz eta gauzatxo batzuk zintzilik egon; dena den, litekeena da azken unean aldaketatxoren bat sartzea. A gripearen sintomak dituzten langileak etxean edo, beharrezkoa izanez gero, ospitalean egotea gomendatu dute, bai eta koarentena egitea eta bakarrik egotea edo jendartean ez ibiltzea ere, ahal dela, gaixotasuna inori ez kutsatzeko.

Koarentena ez zaie soilik gaixotasuna dutenei gomendatzen; haren eraginpean egon daitezkeenek egon beharko lukete, bereziki, koarentenan. Halaber, langileak beraien artean eta langileak bezeroekin aurrez aurre ez egotea komeniko litzateke, eta elkartzeko horien maiztasuna aldatu egin beharko litzateke.

Gidaliburuan, higiearekin loturiko neurri garrantzitsu batzuk ere badatoz. Enpresek langileen esku jarri beharko dituzte infekzioa kontrolatzeko behar diren gauza guztiak; erabili eta botatzeko musuzapiak eta paperontziak, besteak beste. Izan ere, musuzapi horiek erabili behar dira doministiku eta ez tul egitean; halakorik eskura izan ezean, arroparen mahuka erabili behar da. Eskuak maiz garbitu behar dira, ur eta xaboi asko erabiliz, eta 15 segundoan, gutxienez. Gidaliburuan adierazten denez, ez da maskararik erabili behar, zientifikoki ez baita egiaztatu eraginkorra denik, eta gainera, hori jantzita izanez gero, beste segurtasun-neurriak alde batera utz baitaitezke.

Azkenik, enpresei gaixotasunari buruzko komunikazioa zaintzea gomendatzen zaie: oinarritzko informazioa zenbait programaren eta materialen bidez zabaldu beharko lukete; ahalegina egin beharko lukete enpresan zurrumurru faltsurik eta informazio okerririk ez zabaltzeko; eta prebentzio-neurriak hartu beharko lituzkete, langileek beldurrik eta kezkarik ez izateko.

6.3. FITXA

Irakurri arretaz albiste hau. Azpimarratu ezagutzen ez dituzun hitzak, irakasleari zer esan nahi duten galdetzeko edo hitz horien esanahia hiztegi batean begiratzeko.

Suterik ez izateko, barbakoarik ez

Arabako Aldundiak beste zenbait barbakoa zigilatu ditu, sute-arriskua dela eta. Horrez gain, beirak eta zigarro-mutxikinak oso arriskutsuak direla azpimarratu du

Gasteiz, osteguna, uztailaren 23a.– Foru Aldundiak zigilatutako barbakoarik ez erabiltzeko eskatu die atsedenekuetako bisitariei. Eta hurrengo egunetan beste eremu batzuetan ere beste zenbait barbakoa zigila ditzakeela jakinarazi du.

Tenperatura altuak, hezetasun baxuak eta hego-hai-zeak oso nahaste arriskutsua osatzen dute. Arabako Foru Aldundiak komunikatu baten bidez jakinarazi zuenez, erabakia Gasteizen inguruko zenbait herritan suteak piztu aurretik hartu zen, tenperaturak oso altuak zirelako eta sute-arriskua handia zelako.

Lehendik zigilatuta zeuden barbakoetatik aparte, natura-gune hauetako barbakoak zigilatu dituzte: Berberana (Laguardia), Berzijana (Iekora), Fresno de

Ibernalo (Santikurutze Kanpezu), Okon (Bernedo), Samaniego eta Santa Luzia (Billoda).

Aldundiak atsedenekuetako bisitariei eta erabiltzaileei eskatu die jarritako zigiluak errespetatzeko, prebentzio-neurriak hartzeko, kontuz jokatzeko eta kontuan izateko hurrengo egunetan beste zenbait barbakoa zigila ditzakeela beste natura-gune, atsedeneku eta aisiako leku batzuetan.

Bozeramaileen esanetan, ekimen horien bidez, herri-tarrak kontzientziatu nahi dituzte, suterik ez izateko; izan ere, suteak oso azkar heda daitezke, eta itzaltze-lanak zailak izaten dira.

Lehengo astean, suak 1.300 hektarea inguru kiskali ziotuen Araban; 1989. urteaz geroztik erretako azalerarik handiena, hain zuzen ere.

6.4. FITXA

Irakurri arretaz albiste hau. Azpimarratu ezagutzen ez dituzun hitzak, irakasleari zer esan nahi duten galdetzeko edo hitz horien esanahia hiztegi batean begiratzeko.

Euskadi mobilizatu egin da uholdeei aurre egiteko

Bizkaian, zenbait etxebizitza hustu, eta errepide batzuk moztu egin behar izan dira uholdeen ondorioz

Bilbao, ekainaren 1a.— Goizaldeko euri-jasek uholdeak eragin dituzte Bizkaian eta Euskadiko beste leku batzuetan. Horrenbestez, gaur goizean, sare nagusiko eta bigarren mailako sareko errepide batzuk moztuta daude, bai eta treneko eta metroko zenbait linea ere. Getxon eta Berangon, suhiltzaileak eta larrialdi-zerbitzukoak jendea etxetik ateratzen ari dira, txalupaz.

Herrizaingo Sailak jakinarazi duenez, Ertzaintzako zenbait unitate beste polizia-unitate batzuekin eta suhiltzaile- eta osasun-zerbitzuekin lankidetzan ari dira lanean, Autonomia Erkidego osoan ibaiek gainezka egiteagatik edo uholdeen ondorioz kaltetutakoei laguntzeko. Baina orain, eskualderik kaltetuenak Eskuinalea eta Enkarterria dira.

Larrialdietako arduradunek hemendik aurrera zer prebentzio-neurri hartu behar diren aztertuko dute.

Izan ere, itsasgora arratsaldeko hiruretan da, euri-zaparradek bere horretan jarraitzen dute, eta Bizkaiko ibai nagusietan (Nerbioi eta Ibaizabal ibaietan, esaterako) urak izugarritzko indarra hartu du, eta Cadaguak, Gobelasek eta beste zenbaitek gainezka egin dute jada.

Getxon eta Berangon, Udaltzaingoko, Ertzaintzako, Gurutze Gorriko eta DYako zenbait unitate auzorik kaltetuenetan ari dira lanean, jendea etxetik ateratzen. Bestalde, DYako 62 boluntario eta 20 ibilgailu erreskate-lanetan ari dira han-hemenka, eta Gipuzkoari laguntza eskatu behar izan zaio, gauzak okerrera joan daitezke eta.

Halaber, Bilbaoko biztanleei eta itsasadarretik gertuko beste udalerri batzuetako biztanleei ibaiertzera ez hurbiltzeko eskatu zaie.

6.5. FITXA

Irakurri albisteak idazteko gomendioak, eta gero, idatzi zuk zeuk albiste bat.

NOLA OSATU ALBISTE BAT?

LEADA

Osasun Kontseilaritzak neurriak hartzea gomendatu du, bero-boladari aurre egiteko

Kanarietako Gobernuak neurriak hartzeko gomendatu die biztanleei, Kanaria Handian, Fuerteventuran eta Lanzaroten egun hauetan duten bero-bolada dela eta

Kanaria Handiko Las Palmas, uztailaren 20a.– Kanarietako Gobernuak Osasun Kontseilaritzaren esanetan, pertsonarik sentikorreni (haurrei, adinekoei, arnas gaixotasunak dituzten pertsonen...) ez zaie komeni kanpoan luzaroan egotea; hobe dute barruan egotea, leihoak itxita, eta ez dute aire zabalean esfortzurik egin behar. Temperaturak gora egingo duela iragarri denez, Osasun Kontseilaritzak prebentzio-neurriak hartzeko gomendatu die herritarrei, beroak arazorik ez eragiteko; halaber, haurrekin, adinekoekin eta gaixoei kontu handiz jokatzeko gomendatu du, oso sentiberak baitira.

Gomendio hauek eman ditu Osasun Kontseilaritzak, temperaturaren igoerari aurre egiteko:

- Ez da inondik inora aire zabalean ariketa fisikorik egin behar, ez baita komeni eguzkitan eta berotan egotea.
- Ur asko edan behar da, edozein jardura egiten ari zaretela, hidratatuta egoteko eta bero-kolperik ez izateko.
- Ez da jatordu oparorik egin behar, eta ez da edari alko-holdunik, kaferik, terik edo freskagarri azukretsurik

hartu behar, halakorik hartuz gero, likidoa bestela baino errazago galtzen baita, eta beraz, organismoa deshidratatzeko arriskua dago.

- Ez da eguzkitan egon behar eguerdiko 12ak eta arratsaldeko 4rak bitartean, eguneko garai horretan eguzki-izpiek zuzenago jotzen baitute, eta erradiazioa biziena baita.
- Oso garrantzitsua da leku freskoetan egotea, adinekoak, haurrak eta gaixoak, batik bat.
- Kalera irten behar izanez gero, hobe da kolore argiko eta zuntz naturaleko arropak jantzea, zabalak eta transpiragarriak, eta kapela, txapela edo antzeko beste zerbit erabiltzea, burua babesteko.
- Prebentzio-neurri horiek hartuta ere beroak ondoeza eragiten badizue, freskatu zuten buntia esponja bat edo paper-zapi bustiak erabiliz, edo bestela, duxatu edo bainatu (zorabiorik ez baduzue, betiere); edan likido freskoak, baina inoiz ez alkoholdunak edo azukretsuak, eta sintomak josten ez bazaizkizue, eskatu laguntza medikoa lehenbait.

IZENBURUA

GARAPENA

- Idazten hasi aurretik, pentsatu **zer esan nahi duzun**, zer mezu transmititu nahi duzun argi eta garbi.
- **Izenburua**: oso garrantzitsua da; informazio berria eman behar du, eta laburra eta deigarria izan behar du.
- **Leada**: informaziorik garrantzitsuena jasotzen duen paragrafoa da, eta izenburua osatzen du.
- **Garapena**: lau edo bost paragrafo labur idatzi behar dira gehienez, eta informazioa zuzenean eman behar da, zeharka ibili gabe.
 - Informaziorik garrantzitsuena eman behar da lehendabizi, eta gero, garrantzi gutxiago duena.
 - Idazkera soila erabili behar da; esaldi laburrak eta sinpleak.
 - Albistearekin loturiko argazkiak ere lagungarriak izaten dira, testua argitzeko.

6. ESKOLAKO BERRIEMAILEAK

IKASLEENTZAKO MATERIALA

Albístean, uve bikoítz ezagunak adierazi behar dira: nor, zer, noiz, non eta zergatik (ingelesez: who?, what?, when?, where?, how?, why?).

Idatzi hemen galdera hauen erantzunak, gero albístea errazago idatz dezazun:

NOR?:

ZER?:

NOIZ?:

NON?:

ZERGATIK?:

HELBURU ESPEZIFIKOAK

- Larrialdi-zerbitzu integralaren berri izatea eta larrialdietarako telefono-zenbakia buruz jakitea.
- Ikaskuntza dinamizatzea.
- *Iraupena*: 30'.

JARDUERA NOLA GARATU

Irakasleak 7.1. fitxa banatuko du; fitxa horretan, 12 definizio edo adierazpen daude. Ikasleek definizio edo adierazpen bakoitzari zer hitz dagokion aurkitu beharko dute, eta hitz bakoitza dagokion lekuan jarri, hitz gurutzatuak osatzeko. Definizioak Larrialdi-zerbitzu integralarekin eta istripuekin lotuta daude.

Jarduerari ekin baino lehen, irakasleak zerbitzu horri buruzko informazioa eman diezaieke ikasleei, hitz gurutzatuak zuzen osatzen laguntzeko.

Informazio hau, beraz, lagungarria izango zaizue:

«Norberarentzat edo taldeentzat arriskutsua den egoera batean gauden guztietan, 112 telefonora deitu behar dugu Espainiako estatu osoan. Telefono horren bidez, premia larria dugunean, zerbitzu hauek eska ditzakegu: larrialdietako osasun-zerbitzua, suhiltzaileen zerbitzua eta salbamendua, hiritarren segurtasuna, eta babes zibila.

Autonomia-erkidego bakoitzak larrialdietako deiak jasotzeko bertako zentroak antolatu dituzte. Euskal Autonomia Erkidegoan, Larrialdi-zerbitzu integrala elkarri lotutako lau zerbitzu osagarritan dago egituratuta: Plangintza-zerbitzua, Esku hartzeko zerbitzua, Koordinazio-zerbitzua (SOS DEIAK) eta zabalkuntza-zerbitzua».

Halaber, «Larrialdi-zerbitzu integrala» 4. ataleko eta «Istripuak prebenitzeko segurtasun-neurriak» 5. ataleko informazioa erabili ahalko duzue; hain zuzen, unitate hauetako «Informazio Orokorra» kapituluaren barruan baitago.

Oso garrantzitsua da ikasleei behin eta berriz azpimarratzea ezinbestekoa dela telefono-zenbaki horretara deitzea larrialdi-egoera batean edo arriskutsua izan daitekeen egoera batean egonez gero. Halaber, azpimarratu egin behar zaie kasu horietan azkar jokatzeko funtsezkoa izaten dela ondorio larririk ez izateko edo ondorioak ez larriagotzeko.

EBALUAZIO-IRIZPIDEAK

- Ikasle gehienek badakite zer den Larrialdi-zerbitzu integrala.
- Ikasle gehienek badakite zer segurtasun-neurri hartu behar diren eta haiek betetzeko ardura bere gain hartzen dute.
- Ikasleek irakasleen azalpenak arretaz entzun dituzte.

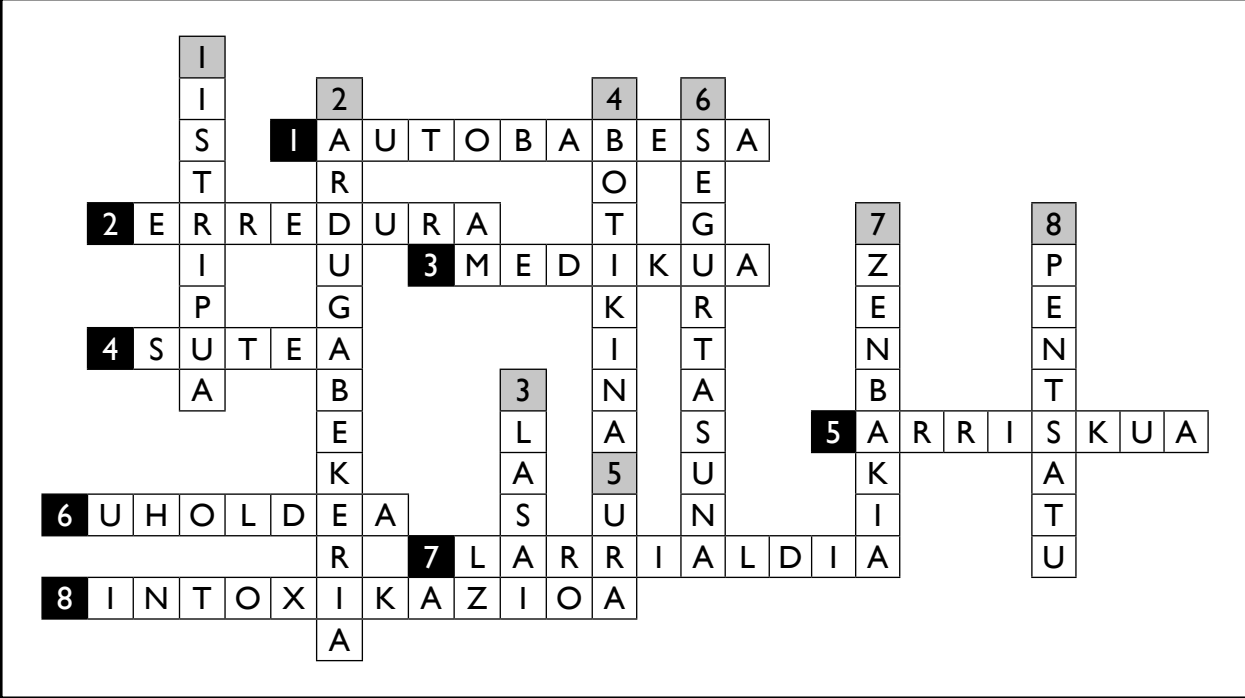
7. LARRIALDIEI BURUZKO HITZ GURUTZATUAK

IRAKASLEENTZAKO MATERIALA

BEHAR DEN MATERIALA

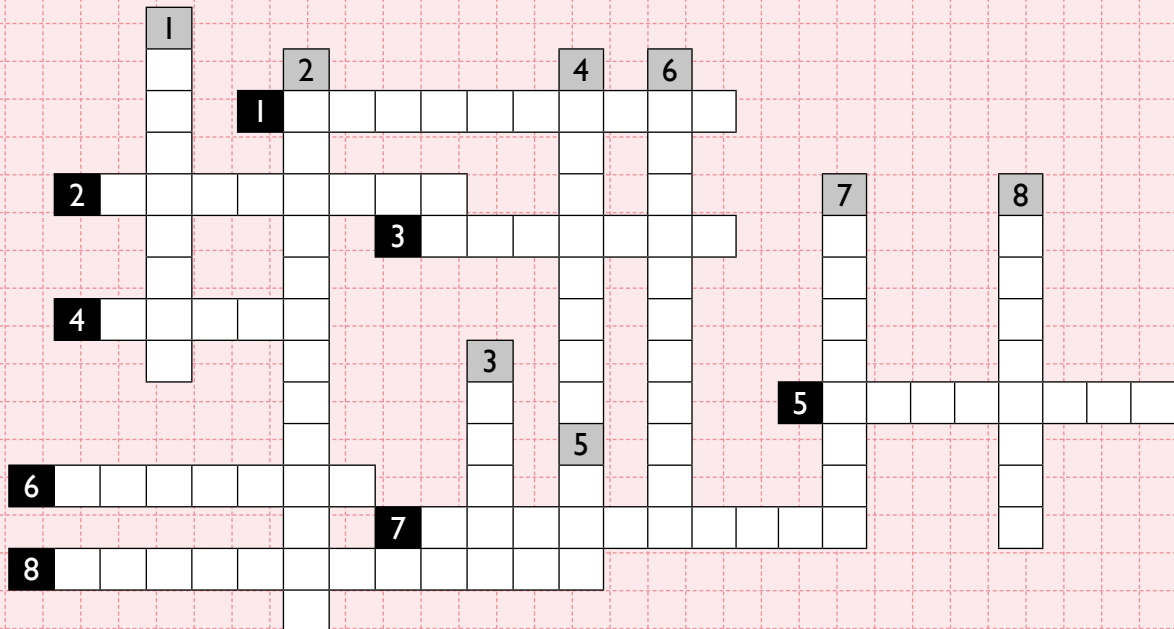
- 7.l. fitxa.
- Arkatza eta borragoma.

7.1. FITXA. ERANTZUNA

7.1. FITXA

Osatu hitz gurutzatuak eta larrialdiei buruzko gauza garrantzitsu asko ikasiko dituzu.

BERTIKALAK:

1. Zer ez dugun eduki nahi, zauririk ez izateko eta ospitalera joan beharrik ez izateko.
2. Istripu gehienak eragiten duten kausa.
3. Larrialdietan asko kostatzen da egotea, baina hala egonez gero, egoerak bestela baino azkarrago eta errazago konpontzen dira.
4. Lesio txikien tratamendurako behar diren elementuak gordetzeko erabiltzen den kutxatila txikia; elementu hauek gordetzeko, adibidez: bendak, tiridak, desinfektatzailea, analgesikoak...
5. Larrialdi-kasuetan, oinarritzko hornigaiak janaria, aire garbia eta dira, nahiz eta beste gai batzuk ere beharrezkoak izan.
6. Istripuen prebentzioarekin loturiko funtsezko hitza.
7. Larrialdietan, honetara deitu behar da: 112.

7. LARRIALDIEI BURUZKO HITZ GURUTZATUAK

IKASLEENTZAKO MATERIALA

8. Larrialdí egoeretan, oso garrantzitsua da jakitea lehendabizi egin behar dela, eta gero, ekín.

HORIZONTALAK:

1. Larrialdí egoeretan, babes zibileko bitartekoak iritsi aurretik jendeak egiten dituen ekintzak, oro har.
2. Eraso termiko, kimiko edo elektrikoek sor dezaketen larruazaleko lesioa.
3. Larrialdí zerbitzuetako kidea.
4. Inguruko guztia kiskaltzen duen su handia.
5. Min hartzeko edo kalteren bat gertatzeko probabilitate handiko lekua, igarobidea, oztopoa edo egoera.
6. Euri-jasen ondoren eta ibai, presa eta urmaielek gáinezka egitean sortzen da.
7. 112 telefonora arrisku edo egoera batetan egonez gero deitu behar da.
8. Substantzia toxikoak irensteagatik edo arnasteagatik etortzen da.

6

BALIABIDE BIBLIOGRAFIKOAK

- ANDRÉS, RAFA: *112 Larrialdiak Lan-koadernoa 5/6 urte*. Eusko Jaurlaritzako Argitalpen Zerbitzu Nagusia. 2001.
- ANDRÉS, RAFA: *112 Larrialdiak Lan-koadernoa 7/8 urte*. Eusko Jaurlaritzako Argitalpen Zerbitzu Nagusia. 2002.
- ANDRÉS, RAFA: *112 Larrialdiak Lan-koadernoa 9/10 urte*. Eusko Jaurlaritzako Argitalpen Zerbitzu Nagusia. 2003.
- EUSKO JAURLARITZA: *Egin kontu kontsumoari!* Ortzadar S.L. Eusko Jaurlaritzako Argitalpen Zerbitzu Nagusia. 2007.
- EUSKO JAURLARITZA: *Zer egin behar da...* Eusko Jaurlaritzako Argitalpen Zerbitzu Nagusia. 2001.
- EXTRAMIANA, MIGUEL A.; GARCÍA, PABLO; LÓPEZ, ALBERTO; MARAÑÓN, GLORIA; PROBANZA, FRANCISCO; UZQUIANO, JUAN A.; VIDAL, ROBERTO A.: *Semaforoa nire laguna*. Eusko Jaurlaritzako Trafiko Zuzendaritza.
- GARCÍA RUIZ, M^a. D.: *Guía didáctica para la autoprotección escolar*. Consejería de Educación y Universidades, Dirección General de Centros, Ordenación e Inspección Educativa; Consejería de Presidencia, Dirección General de Protección Civil. Murtzia. 2001.
- GIL, MARTÍN; OVEJERO, M^a PAZ; SANZ, PEDRO: *Bide-hezkuntza Lehen Hezkuntzako lehen zikloan*. Eusko Jaurlaritzako Argitalpen Zerbitzu Nagusia. 1999.
- GOBIERNO DE ARAGÓN: *Pequeños consejos de autoprotección para los más pequeños*. Departamento de Política Territorial, Justicia e Interior. 2009.
- MAPFRE FUNDAZIOA: *Mi cuaderno de prevención de incendios y otros riesgos*. 2007.
- MINISTERIO DEL INTERIOR: *Autoprotección en centros escolares*. Dirección General de Protección Civil y Emergencias. 2006.
- MIRANDA, P.; RAMÓN ESPARZA, T. eta kolaboratzaileak: *Guía metodológica para la promoción y la seguridad y la prevención de accidentes en el medio escolar. Educación para la salud en educación infantil y primaria*. Ministerio de Educación y Cultura. 1998.
- OLEAGORDIA, A.; ORDUNA, J.: *Autobabeserako Gidaliburua*. Eusko Jaurlaritzako Argitalpen Zerbitzu Nagusia. 2001.
- RUIZ LORENZO, F.J.: *Manual del técnico de emergencias sanitarias*. Biblioteca Aula Médica. 2000.

